VENANCE FORTUNAT CARMINA (6984 vers)

LIBER PRIMVS

AD VITALEM EPISCOPUM

F1_1
Antistes domini, meritis in saecula vivens,
  gaudia qui Christi de grege pastor habes,
cum te Vitalem voluit vocitare vetustas,
  noverat aeternum te meruisse diem.
Dignus apostolica praefulgens mente sacerdos
  qui sacer Andreae tam pia templa locas.
Quam bene pro meritis Domini consedit in aula
  per quem digna Deo est aedificata domus.
Sumpsisti a Domino culmen cui culmina condis,
  qui tibi digna dedit reddis honore vicem.
Emicat aula potens solido perfecta metallo,
  quo sine nocte manet continuata dies.
Invitat locus ipse Deum sub luce perenni,
  gressibus ut placidis intret amando lares.
Qui loca das populis Dominum quo semper adorent,
  ut capiant veniam te facis esse viam.
Gratia, mens, animus, bonitas, dilectio plebis
  et gradus et pietas te dedit esse patrem.
Prosperitas se vestra probat quae gaudia supplens
  intulit egregios ad tua vota viros.
Dux nitet hinc armis, praefectus legibus illinc,
  venerunt per quos crescere festa solent.
Ne tibi desit honor, populum Deus auxit opimum,
  qui vidit sensum hoc voluisse tuum.
Mysterium fidei conplevit vota petenti.
  Felix cui Dominus quae cupis ipsa vehit !
Plurima divino celebres sollemnia dono
  atque Dei florens templa locando colas.

VERSUS DE TEMPLO DOMNI ANDREAE QUOD AEDIFICAUIT VITALIS EPISCOPUS

F1_2
Quisquis ad haec sancti concurris limina templi,
  si venias supplex, hic prece sumis opem.
Quam sacer antistes Vitalis condidit arcem,
  culmine quae celso est tempore ducta brevi.
Fundavit, struxit, dotavit, deinde dicavit
  et meruit templi solvere vota sui.
Quo veneranda pii requiescunt viscera Petri
  qui meruit solus clave ligare polos.
Paulus apostolica simul hac retinetur in aula,
  seductor quondam qui modo doctor ovat.
Hanc sacer Andreas propriam sibi vindicat arcem
  et cum fratre pio participata regit.
Haec sua tecta replet Laurentius igne sereno,
  cui pia flamma dedit luce perenne diem.
Vitali domus ista placet qui vivus harenis
  defossus meruit perdere mortis iter.

17 Sunt loca Martini qui texit veste Tonantem :
18 ne magis algeret, se spoliare dedit.
19 Ecce Vigili arx est quem rustica turba peremit :
20 unde mori voluit, mors magis ipsa fugit.
21 Incolit haec pariter Marturius atque Sisennus,
22 quos genus atque fides et tenet una salus.
23 Sanctus Alexander felixque Cicilia pollent,
24 quos meritis omnes una corona manet.
25 Haec bonus antistes, Vitale urguente, Johannes
26 condidit egregio viscera sancta loco.
27 O nimium felix, aeternum in lumen iture,
28 cujus vita suo proficit ista Deo !

DE BASILICA DOMNI STEPHANI

F1_3 v.1 Gloria celsa pios Domini circumdat amicos
2 quorum diffuso vivit in orbe decus.
3 Pertulit hic martyr pro Christo orientis in axe :
4 ecce sub occasu templa beatus habet.
5 Fundatus virtute Dei, de morte triumphans
6 excepit lapides cui petra Christus erat.
7 Gens Judaea ferox, Stephanum quem perdere credis,
8 etsi carne, tamen nescit honore mori.
9 Ille tenet palmam meritis, tu crimine poenam.
10 Possidet ille polos, tu magis ima petis.
11 Haec sacra Palladius levitae templa locavit
12 unde sibi fiat non peritura domus.

DE BASILICA SANCTI MARTINI

F1_4 v.1 Emicat aula decens venerando in culmine ducta,
2 nomine Martini sanctificata Deo.
3 Cui vitae merito fiducia tanta coruscat,
4 ut populis tribuat quod pia vota rogant.
5 Extulit hanc Faustus, devoto corde sacerdos,
6 reddidit et Domino prospera dona suo.

IN CELLULA SANCTI MARTINI UBI PAUPEREM UESTIUIT.

F1_5 v.1 Qui celerare paras, iter huc deflecte, viator :
2 hic locus orantem cautius ire docet.
3 Exul enim terris, caeli incola, saepe solebat
4 clausus Martinus hinc aperire polos.
5 Aede sub hac habitans, heremi secreta tenebat,
6 per medios populos anachoreta potens.
7 Hic se nudato tunica vestivit egenum :
8 dum tegit algentem, plus calet ipse fide.
9 Tum vili tunica vestitur et ipse sacerdos
10 processitque inopi tegmine summus honor.
11 Qui tamen altaris sacra dum mysteria tractat,
12 signando calicem, signa beata dedit.
13 Namque viri sacro de vertice flamma refulsit
14 ignis et innocui surgit ad astra globus
15 ac brevibus manicis, fieret ne injuria dextrae,
16 texerunt gemmae qua caro nuda fuit :
17 brachia nobilium lapidum fulgore coruscant
18 inque loco tunicae pulchra zmaragdus erat.
19 Quam bene mercatur qui dum vestivit egenum,
20 tegmine pro tunicae brachia gemma tegit !
21 Tu quoque qui caelis habitas, Martine precator,
22 pro Fortunato fer pia verba Deo.

EXPLICIT. AD GREGORIUM

23 Imperiis parere tuis, pie care sacerdos
24 quantum posse valet, plus mihi velle placet.

DE BASILICA SANCTI MARTINI

F1_6 v.1 Qui cupit aeterna sociari in sede beatis,
2 hos sibi participes per pia vota facit
3 nec patitur differre diu quod oportet agendo,
4 cum bona quae dederit haec sua lucra putet.
5 Condidit ergo arvis delubra Leontius alma,
6 talibus officiis intret ut ipse polos.
7 Martini meritis et nomine fulta coruscant,
8 quem certum est terris signa dedisse poli.
9 Qui leprae maculas medicata per oscula purgans
10 pacis ab amplexu morbida bella tulit.
11 Haec tamen ingenio sunt aedificata perito,
12 quo nihil egregius gloria laudis eget.
13 Additur ad specimen locus ipse quod eminet arvis
14 elatoque jugo colle tumente patet.
15 Altius educto sub se tenet omnia dorso
16 et quacumque petit, deliciosa videt.
17 A longe adveniens oculo vicinus habetur,
18 jungitur aspectu dissociante loco.
19 Quo fessus rapitur visu invitante viator :
20 si pede defecerit, lumine tractus adit.
21 Quae Placidina sacris ornavit culmina velis
22 certantesque simul hic facit, illa colit.

IN HONOREM BASILICAE SANCTI MARTINI QUAM AEDIFICAUERUNT BASILIUS ET BAUDEGUNDIS

F1_7 v.1 Discite, mortales, terris nihil esse quod obstet,
2 cum sacra templa Dei flumine fixa manent.
3 Pulchra per angustos ut surgeret aula meatus,
4 etsi mons vetuit, praebuit unda locum.
5 Ut famularetur domui vaga lympha supernae,
6 cursibus antiquas ars nova subdit aquas.
7 Cum Baudegunde quo mente Basilius una
8 hoc renovans priscum reddit et auget opus.
9 Sic, Martine, tuus honor amplus ubique meretur
10 ut loca nulla negent, quo tibi festa sonent.
11 Talibus officiis pacatus, opime sacerdos,
12 quorum vota vides, redde benigne vicem.

DE BASILICA SANCTI VINCENTI ULTRA GARONNAM

F1_8 v.1 Tempore vita brevis meritis fit longior almis
2 angustosque dies tendit honore fides.
3 Post finem sine fine manet mens dedita Christo :
4 linquens turbam hominum stat sociata Deo.
5 Hac ope suffultus Vincentius extat in aevum,
6 gloria martyrii cujus opima viret,
7 vertice succiso rapuit qui ex morte triumphum
8 et nova de terris proles ad astra volat.
9 Credidit unde necem, sancto dedit hostis honorem
10 percussorque magis morte perenne jacet.
11 Vicerat ille miser, hunc si jugulare nequisset.
12 Nam abstulit unde caput, contulit inde polum.
13 Hujus amore novo pia vota Leontius explens,
14 quo sacra membra jacent, stagnea tecta dedit.
15 Et licet eniteat meritis venerabile templum,

attamen ornatum praebuit iste suum.
Praemia succedant operanti longa salutis,
hujus ut obsequiis culmina sancta micent.

ITEM DE BASILICA SANCTI VINCENTI VERNEMETIS

F1_9
Cultoris Domini toto sonus exiit orbe
nec locus est ubi se gloria celsa neget,
sed cujus meritum scimus percurrere mundum,
hujus ubique viri surgere templa decet.
Ecce beata nitent Vincenti culmina summi,
munere martyrii qui colit astra poli,
promptus amore pio quae papa Leontius olim
condidit eximio consolidata loco.
Nomine Vernemetis voluit vocitare vetustas,
quod quasi fanum ingens gallica lingua refert.
Auspicii praemissa fides erat arce futura,
ut modo celsa domus staret honore Dei.
Hic etiam sanctus, Domini suffultus amore,
virtutis summae signa tremenda dedit.
Nam cum templa Dei praesul de more dicavit,
martyris adventu daemonis ira fugit.
Redditur incolomis quidam de peste maligna,
cui vidisse pii templa medella fuit.
Emicat aula potens divino plena sereno,
ut merito placeat hic habitare Deo.
Nunc specie suadente loci ac virtutis honore,
evocat hic populos hinc decus, inde salus.
Qui plebem accendit venerandae conditor arcis,
talibus officiis praemia justa metet.

DE DOMNO NAZARIO

F1_10
Culmina conspicui radiant veneranda Nazari
cujus membra solum, spiritus astra tenet
semine terrigeno terrenis usibus exsors,
inmortale bonum, pulvere natus homo,
nil carnale volens, sed Christi praemia poscens,
sanguine de proprio victima digna Deo.
Haec tibi templa sacer devota Leontius offert
majoremque suam hinc cupit esse domum.
Hic prius angusto fabricata est machina gyro,
quo neque tunc poterat plebs veneranda capi
dejectamque solo rursus fundavit ab imo
et dedit haec quae nunc amplificata placent.

DE BASILICA DOMNI DIONISII

F1_11
Qui cupis egregii structorem noscere templi,
tam pia non patiar vota latere tibi.
Longius hinc olim sacra cum delubra fuissent
et plebs ob spatium saepe timeret iter,
exiguam dederat hic praesul Amelius arcem,
christicolam populum nec capiente loco.
Quo vitae claudente diem dehinc prole graduque
venit ad heredem hoc opus atque locus
fundavitque piam hanc papa Leontius aulam,
obtulit et Domino splendida dona suo.
Quam venerandus habet propriam Dionisius aedem,
nomine sub cujus sanctificata nitet.
Qui fervente fide Christi solidatus amore,

14 vertice subposito colla secanda dedit.
15 Membrorum contemptor erat cupiendo coronam,
16 vile putans quicquid ferret amore Dei.
17 Ut moritura caro donum inmortale pararet,
18 vulnera dilexit, sed caritura nece.
19 Hostili occurrens gladio se misit Olympo :
20 unde mori voluit, vota salutis habet.
21 Nec angusta prius subtraxit fana sacerdos,
22 haec nisi perficeret quae modo culta placent,
23 adsidue in prisco peragens cerimonia templo,
24 donec rite sequens consolidasset opus.

DE BASILICA SANCTI BIBIANI

F1_12 v.1 Digna sacerdotis Bibiani templa coruscant,
2 quo si justa petis, dat pia vota fides.
3 Quae praesul fundavit ovans Eusebius olim,
4 ne tamen expleret raptus ab orbe fuit.
5 Cui mox Emerius successit in arce sacerdos
6 sed coeptum ut strueret, ferre recusat onus.
7 Qui precibus commisit opus tibi, papa Leonti,
8 cujus ad hoc votum jugiter instat amor.
9 Ultro tale decus tibi se servavit agendum
10 nec nisi tu fueras qui loca sacra dares.
11 O meritum justi mansurum in luce perenni,
12 per quem se cupiunt templa verenda coli !
13 Sacra sepulchra tegunt Bibiani argentea tecta,
14 unianimis tecum quae Placidina dedit.
15 Quo super effusum rutilans intermicat aurum
16 et spargunt radios pura metalla suos.
17 Ingenio perfecta novo tabulata coruscant
18 artificemque putas hic animasse feras.
19 Sed cui vos animo donaria tanta dedistis,
20 hic agat ut vobis stet diuturna salus.
21 Nec dubitent qui digna ferunt sibi magna rependi,
22 dum quoque pro parvis reddat opima Deus.

DE BASILICA SANCTI EUTROPIS

F1_13 v.1 Quantus amor Domini maneat tibi, papa Leonti,
2 quem sibi jam sancti templa novare monent !
3 Eutropitis enim venerandi antistitis aula
4 conruerat senio dilacerata suo,
5 nudatosque trabes paries vacuatus habebat,
6 pondere non tecti, sed male pressus aquis.
7 Nocte sopore levi cuidam veniente ministro
8 instauratorem te docet esse suum.
9 Pro mercede tui meruit magis ille moneri.
10 O felix de quo fit pia cura Deo !
11 Nunc meliore via viruit renovata vetuslas
12 et lassae fabricae flos redivivus adit.
13 Aetas accessit, sed haec juvenescit honore,
14 unde senes fieret, junior inde redit.
15 Hic scalptae camerae decus interrasile pendit :
16 quos pictura solet, ligna dedere jocos.
17 Sumpsit imagineas paries simulando figuras :
18 quae neque tecta prius, haec modo picta nitent.
19 Urbis Santonicae primus fuit iste sacerdos,
20 et tibi qui reparas jure priora dedit.
21 Cum sua templa tenet sanctus habitando quiete,

instauratori reddit amore vicem.

DE CALICE LEONTI EPISCOPI

F1_14

Summus in arce Dei pia dona Leontius offert
votis juncta sacris et Placidina simul.
Felices quorum labor est altaribus actus,
tempore qui parvo non peritura ferunt.

DE LEONTIO EPISCOPO

F1_15

Inter quos genuit radians Aquitanicus axis,
egregiis meritis culmina prima tenes.
Civibus ex Gallis supereminet alta potestas :
tu potior reliquis et tibi nemo prior.
Praecedis multos nulli minor atque secundus
nec superest aliquid quod dare possit honor.
Qui, cum se primo vestivit flore juventus,
parvus eras annis et gravitate senes.
Versus ad hispanas acies cum rege sereno,
militiae crevit palma secunda tuae.
Cujus primitiae tanto placuere relatu,
ut meritis esset debitus iste gradus,
nec poterant subito tibi culmina celsa parari
haec, nisi digna tuum promeruisset opus.
Nobilitate potens praecellis, papa Leonti,
clarus ab antiquis, si numerentur avi.
Nam genus et proavi vel quicquid in ordine dicam,
per proceres celsos currit origo vetus.
Tempora diffugiunt et stat tamen aula parentum
nec patitur lapsum te reparante domus.
Nobilitas longos non inclinavit in annos,
cui magis ascensum proles opima dedit.
Inclita progenies ornavit luce priores :
heredis radio splendet origo patrum.
De radice sua vestita est flore vetustas
quam merito vestrae laudis obumbrat honor.
Quamvis non aliquis potior modo possit haberi,
tu tibi praecedis amplificando patres.
Emicat altus apex generosa stemmata pandens,
cujus apud reges unica palma patet.
Ecclesiae nunc jura regis, venerande sacerdos :
altera nobilitas additur inde tibi.
Pontificalis apex quamvis sit celsus in orbe,
postquam te meruit, crevit adeptus honor.
Aula Dei et pastor vicibus sibi praemia reddunt :
illi tu ornatum, spem dedit illa tibi.
Munere divino pariter floretis utrique :
tu mercede places, illa decore nitet.
Tertius a decimo huic urbi antistes haberis,
sed primus meritis enumerandus eris.
Templa vetusta Dei revocasti in culmine prisco
postque suum lapsum nunc meliora placent.
Flore juventutis senio fugiente coruscant
et tibi laeta favent, quo renovante virent.
Ut tu plus ageres, incendia tecta cremarunt
et nunc laude tua pulchrius illa micant
nullaque flammicremae senserunt damna ruinae
quae modo post ignes lumine plena nitent.
Credo quod ex sese voluissent ipsa cremari

ut labor ille tuus haec meliora daret.
Post cineres consumpta suos tenuesque favillas
sic solet et Phoenix se renovare senes.
Instaurata etiam sacri est baptismatis aula,
quo maculas veteres fons lavat unus aquis.
Ecce beata sacrae fundasti templa Mariae,
nox ubi victa fugit semper habendo diem.
Lumine plena micans imitata est aula Mariam :
illa utero lucem clausit et ista diem.
Nec solum hic sed ubique micant tua templa, sacerdos.
Inter quae plaudens Santonus illa docet.
Qui loca das populis ubi Christum jugiter orent,
unde salus veniat te facis esse viam
Ecclesiaeque domus crescente cacumine pollet
et probat esse tuum quod modo culta placet.
Fecisti ut libeat cunctos huc currere cives
et domus una vocet quicquid in urbe manet.
Ornasti patriam cui dona perennia praestas,
tu quoque dicendus burdegalense decus.
Quantum inter reliquas caput haec superextulit urbes,
tantum pontifices vincis honore gradus.
Inferiora velut sunt flumina cuncta Garonnae,
non aliter vobis subjacet omnis apex.
Rhenus ab Alpe means neque tantis spumat habenis,
fortior hadriacas nec Padus intrat aquas ;
Danuvius par est, quia longius egerit undas :
haec ego transcendi, judico nota mihi.
Muneribusque piis dotasti altaria Christi,
cum tua vasa ferunt viscera sancta Dei.
Nam cruor et corpus, Domini libamina summi,
rite ministerio, te tribuente, venit.
O felix cujus ditat pia templa facultas,
cui res ista magis non peritura manet !
Non erugo teret mordaci dente talentum
nec contra haec fures arma dolosa movent
et data res vivit, facit et bene vivere dantem :
cum moritur terris, ducitur inde polis.
Haec possessor habet quicquid transmiserit ante,
sola tenet secum quae prius ire facit.
Haec tibi templa dabunt et vasa sacrata, sacerdos,
et quicquid reliquum nec numerare queo.
Ecclesiae culmen per tempora longa gubernes
et mercede pia fructus ubique mices.
Cogor amore etiam Placidinae pauca referre,
quae tibi tunc conjux est modo cara soror.
Lumen ab Arcadio veniens genitore refulget,
quo manet augustum germen, Avite, tuum.
Imperii fastus toto qui rexit in orbe,
cujus adhuc pollens jura senatus habet.
Humani generis si culmina prima requiras,
semine caesareo nil superesse potest.
Sed genus ipsa suum sensu moderamine vicit
cujus ab eloquio dulcia mella fluunt,
cara, serena, decens, sollers, pia, mitis, opima,
quae bona cuncta gerit quicquid honore placet.
Moribus, ingenio, meritorum luce coruscans
ornavit sexum mens pretiosa suum.
Plurima cur referam quantis sit praedita rebus

quae potuit votis nupta placere tuis ?
Augeat haec vobis vitam cui templa dedistis
culminibusque suis culmina vestra tegat.

VERSUS VEL HYMNUS DE LEONTIO EPISCOPO

F1_16
Agnoscat omne saeculum
antistitem Leontium,
burdegalense praemium,
dono superno redditum.
Bilinguis ore callido
crimen fovebat invidum,
ferens acerbum nuntium
hunc jam sepulchro conditum.
Celare se non pertulit
qui triste funus edidit :
etsi nocere desiit,
insana vota prodidit.
Deceptus arte noxia
cassata deflet crimina,
dum quae putabat tristia
conversa sunt in gaudia.
Exempla saeva protulit
calcanda cuncto tempore,
ut jam sibi conscriberet
decreta vivo antistite.
Fucata res haec contigit
vitanda casto pectore,
superstite ut praesumeret
post fata quod vix debuit.
Gravat sacerdos ordinem
qui episcopatum sic petit.
Praecepta qui conplectitur
fugit honoris ambitum.
Hoc si cui sit debitum,
coactus ascendat gradum,
non se petente callide,
sed dante Christi munere.
Ineptus est quis ipse se
praeferre vult ecclesiae.
Nam rem sacratam sumere
electio divina sit !
Carus sacerdos ordinem
Hilarius non ambiit,
Martinus illud effugit,
Gregorius vix sustulit.
Leges refutant ambitum,
Invasor omnis pellitur :
quod respuunt praetoria
vitet nefas ecclesia.
Maligna erant certamina
de sede non tamen sua.
Quae nec pati desiderat
non inferat mens inproba.
Nec longiore tempore
versantur in hoc murmure :
dum cogitant succedere,
redit sacerdos qui fuit.
Orante plebe protenus,

dum nemo credit, redditur.
Quae confluunt post tristia
majora sunt haec gaudia.
Plausu favebat civitas
cui redit felicitas.
Orbata quem defleverat
patrem recepit anxia,
quem vix putabat redditum,
praeventa voto prospero.
Res mira quando cernitur,
solet stupere visio.
Recolligit rector gregem
errore captum semitae.
Pastoris arce cognita,
gavisa sunt ovilia.
Sumpsit gradum quo tempore,
regressus est eo die.
Quis non superno munere
hoc contigisse praedicet ?
Tantum nec ante praemium
plebi fuit, cum factus est,
laetata quantum tunc fuit
quando recepit praesulem.
Venite, cives, plaudite
et vota votis addite.
Quo facta sunt miracula
servent eum caelestia.
Christus sereno lumine
circumvolet quem reddidit,
ut trina crescat gratia :
mercede, vita, gloria.
Ymnum canendo concrepet
quisquis Deo non invidet.
Laus ejus est qui praesulem
de mortis ore retrahit.
Zelante fido pectore,
tam vera dici non pudet.
Haec parva nobilissimo
papae damus Leontio.

AD PLACIDINAM

F1_17

Munera parva nimis, pia, suscipe, quaeso, libenter
quae magis ipsa decens munus in orbe micas.
Fluctibus e mediis ut haec daret insula vobis,
oceanus tumidas murmure pressit aquas.
Quae loca dum volui properans agnoscere ponti,
a borea veniens reppulit unda furens.
Prosperitas ut vestra tamen se plena probaret,
obtulit in terris quod peteretur aquis.

DE BISSONNO, VILLA BURDEGALENSI

F1_18

Est locus, aestifero quamvis sit tempore fervor,
quo viret assiduo flore refectus ager.
Respirant croceis depicta coloribus arva,
flagrat odoriferis blandior herba comis.
Incola Bissonnum vocat hunc de nomine prisco,
milia septem urbs hinc burdegalensis abest.
Qua possessor amans praetoria grata locavit,

8 partibus atque tribus porticus aequa subit.
9 Straverat ipsa solo senio rapiente vetustas.
10 Perdiderat vultum forma decora suum.
11 Haec meliore via revocat labor ille Leonti,
12 quo praesente domos nulla ruina premit.
13 Nunc quoque prosperius velut aula sepulta resurgit
14 et favet auctori vivificata suo.
15 Reddidit interea prisco nova balnea cultu
16 quo recreant fessos blanda lavacra viros.
17 Hic referunt nutrisse lupos deserta tenentes.
18 Intulit hic homines, expulit unde feras.

DE VEREGINIS, VILLA BURDEGALENSI

F1_19 v.1 Inter opima ferax qua volvitur unda Garonnae,
2 Vereginis ripis vernat amoenus ager.
3 Hic brevis ascensus leni subit aggere clivum
4 carpit et obliqua mole viator iter.
5 Altior a planis arvis minor eminet altis
6 nec humilis nimium necve superbit apex.
7 Colle sedet medio domus aedificata decenter
8 cujus utrumque latus hinc jacet inde tumet.
9 Machina celsa casae triplici suspenditur arcu
10 quo pelagi pictas currere credis aquas.
11 Exilit unda latens vivo generata metallo
12 dulcis et inriguo fonte perennis aquae.
13 Quo super accumbens celebrat convivia pastor
14 inclusoque lacu, pisce natante, bibit.
15 Nunc renovanda venit papae mercede Leonti
16 quem dominum longo tempore culta cupit.

DE PRAEMIACO, VILLA BURDEGALENSI

F1_20 v.1 Quamvis instet iter retraharque volumine curae,
2 ad te pauca ferens carmine flecto viam.
3 Captus amore tui numquam memoranda tacebo,
4 te neque praetereo praetereundo locum.
5 Cui quae digna loquar ? Si syllaba quarta recedat,
6 Praemiacum pollens, praemia nomen habes.
7 Deliciis obsessus ager, viridantibus arvis,
8 et naturalis gratia ruris inest.
9 Condita quo domus est, planus tumor exit in altum
10 nec satis elato vertice regnat apex.
11 Qua superincumbens locus est devexus in amnem.
12 Florea gemmato gramine prata virent.
13 Leniter adpulsus quotiens insibilat eurus,
14 flexa supinatis fluctuat herba comis.
15 Hinc alia de parte seges flavescit aristis
16 pinguis et altricem palmes opacat humum.
17 Piscibus innumeris non deficit unda Garonnae
18 et si desit agris fruges, abundat aquis.
19 Sed te quaerebant haec munera tanta, Leonti :
20 solus defueras qui bona plena dares.
21 Nam quod pulchra domus, quod grata lavacra nitescunt,
22 consolidatorem te cecinere suum.
23 Ut tamen adquirant adhuc fabricanda decorem,
24 temporibus longis haec tua dona regas.

DE EGIRCIO FLUMINE

F1_21 v.1 Laus tibi forte minor fuerat, generose Garonna,

si non exiguas alter haberet aquas.
Lubricat hic quoniam tenuato Egircius haustu,
praefert divitias paupere fonte tuas.
Denique dissimilem si conparet ullus utrumque,
hic ubi fit rivus, tu, puto, Nilus eris.
Te famulans intrat, sed hunc tua regna refrenant :
gallicus Eufrates tu fluis, iste latet.
Nam quantum oceanum tumidis tu cursibus auges,
iste tuas tantum crescere praestat aquas.
Torrida praesertim cum terris incubat aestas
ac, sitiente solo, tristis anhelat ager,
cum Titan radiis ferventibus exarat arva
et calor ignifero vomere findit humum,
languidus arentes fugiens vix explicat undas
et cum pisce suo palpitat ipse simul.
Flumine subducto, vacuatas lambit harenas,
sedibus in propriis exul oberrat aquis.
In limo migrante lacu consumitur amnis
terraque fit sterilis quo fuit unda rapax.
Deficiunt usto solacia cuncta rigoris,
nomine cum proprio tristis et aeger eget.
Forte viator iter gradiens non invenit haustus.
Unde alios recreet qui sitit ipse sibi ?
Se cupit infundi fluvius, si porrigis undas,
si tamen est fluvius quem madefactat homo !
Gurgitis inpressas labens rota signat harenas
atque resudantes orbita sistit aquas.
Si venias equitando viam sub tempore cancri,
vix tamen insidens ungula mergit equi.
Vidimus exiguum de limo surgere piscem
qui, retinente luto, naufragus errat humo.
Nec fluvius nec campus adest nec terra nec unda.
Piscibus inhabilem nullus arare potest.
Sola palude natans querulos dat rana susurros,
piscibus exclusis, advena regnat aquis.
At si forte fluat tenuis de nubibus imber,
vix pluit in terris, jam tumet iste minax.
Ingentes animos parva de nube resumit :
fit subito pelagus qui fuit ante lacus.
Turbidus incedens undis eget ipse lavari
semper inaequalis qui nihil aut satis est.
Non ripis contentus agit conpendia cursus,
quod de monte bibit per sata plena vomit.
Vertice torrenti rapitur quasi more tyranni
indignatus iter munera vastat agri.
Discurrit seges in fluvium, stat piscis in arvo :
ordine perverso, messe natante jacet.
Quae fuerant ovibus donantur pascua ranis,
prata tenent pisces et trahit unda pecus.
Obtinet expulsus stabulum campestre silurus,
plus capitur terris quam modo piscis aquis.
Sarcula quos foderent agros male retia miscent,
figitur hic hamus quo stetit ante palus.
Sors una est piscis, siccent aut flumina crescant :
nunc residet limo, nunc jacet exul agro.
Sed cur triste diu loquimur de gurgite parvo ?
Uritur et verbis nec recreatur aquis.
Sufficiat flagrare sibi. Cur addo vapores

atque bis aestivum crescere tempus ago ?
Unica sed tandem damus haec solacia laudis
quod tribuit pisces evacuatus aquis.

LIBER SECVNDVS

DE CRUCE DOMINI

F2_1
Crux benedicta nitet Dominus qua carne pependit
atque cruore suo vulnera nostra lavat,
mitis amore pio pro nobis victima factus
traxit ab ore lupi qua sacer agnus oves,
transfixis palmis ubi mundum a clade redemit
atque suo clausit funere mortis iter.
Hic manus illa fuit clavis confixa cruentis
quae eripuit Paulum crimine, morte Petrum.
Fertilitate potens, o dulce et nobile lignum,
quando tuis ramis tam nova poma geris.
Cujus odore novo defuncta cadavera surgunt
et redeunt vitae qui caruere diem.
Nullum uret aestus sub frondibus arboris hujus
luna nec in noctem sol neque meridie.
Tu plantata micas secus est ubi cursus aquarum
spargis et ornatas flore recente comas.
Appensa est vitis inter tua brachia de qua
dulcia sanguineo vina rubore fluunt.

IN HONORE SANCTAE CRUCIS

F2_2
Pange, lingua, gloriosi proelium certaminis
et super crucis tropeo dic triumphum nobilem,
qualiter redemptor orbis immolatus vicerit
de parentis protoplasti fraude factor condolens,
quando pomi noxialis morte morsu corruit,
ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret.
Hoc opus nostrae salutis ordo depoposcerat
multiformis perditoris arte ut artem falleret
et medellam ferret inde, hostis unde laeserat.
Quando venit ergo sacri plenitudo temporis
missus est ab arce patris natus orbis conditor
atque ventre virginali carnefactus prodiit.
Vagit infans inter arta conditus praesepia,
membra pannis involuta virgo mater adligat
et pedes manusque crura stricta pingit fascia.
Lustra sex qui jam peracta tempus inplens corporis,
se volente natus ad hoc, passioni deditus
agnus in crucis levatur immolandus stipite.
Hic acetum fel harundo sputa clavi lancea.
Mite corpus perforatur, sanguis unda profluit,
terra pontus astra mundus quo lavantur flumine.
Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis,
nulla talem silva profert flore fronde germine,
dulce lignum dulce clavo dulce pondus sustinens.
Flecte ramos, arbor alta, tensa laxa viscera
et rigor lentescat ille quem dedit nativitas,
ut superni membra regis mite tendas stipite.
Sola digna tu fuisti ferre pretium saeculi
atque portum praeparare nauta mundo naufrago

quem sacer cruor perunxit fusus agni corpore.

ITEM UERSUS IN HONORE SANCTAE CRUCIS UEL ORATORII DOMUS ECCLESIAE APUD TORONOS

F2_3
Virtus celsa crucis totum recte occupat orbem,
haec quoniam mundi perdita cuncta refert
quodque ferus serpens infecit felle veneni
Christi sanguis in hac dulce liquore lavat,
quaeque lupi fuerant raptoris praeda ferocis
in cruce restituit virginis agnus ovis.
Tensus in his ramis, cum plantis brachia pandens,
ecclesiam stabilit pendulus ipse cruce,
hoc pius in ligno reparans deperdita pridem,
quod vetiti ligni poma tulere boni.
Addita quin etiam virtutum palma coruscat
dona quod obsequiis crux parat ipsa suis.
Denique sancta cruci haec templa Gregorius offert.
Dum pallas cuperet signa gerendo crucis,
dona repente dedit divina potentia Christus,
mox fuit et voti causa secuta pii.
Pallia nam meruit, sunt quae cruce textile pulchra
obsequiisque suis crux habet alma cruces,
serica quae niveis sunt agnava blattea telis,
et textis crucibus magnificatur opus.
Sic cito pontifici dedit haec devota voluntas
Atque dicata cruci conscia vela placent.
Unde salutifero signo tibi, clare sacerdos,
hoc cui conplacuit reddere magna valet.

ITEM DE SANCTAE CRUCIS SIGNACULO

F2_4
Dius apex carne effigians genetalia limi.
Vitali terrae conpingit sanguine gluten.
Luciferax auras animantes affluit illic.
Conditur enixans Adam factoris ad instar.
Exiluit protoplasma solo, res nobilis usu.
Dives in arbitrio radianti lumine. Dehinc
ex membris Adae vas fit tum virginis Evvae.
Carne creata viri dehinc copulatur eidem.
Ut paradyssiaco bene laetaretur in horto.
Sed de sede pia pepulit temerabile guttur.
Serpentis suasi pomi suco atra propinans.
Insatiatrici morti fames accidit illinc.
Gavisurus ob hoc caeli fluis arce locator.
Nasci pro nonis miseraris et ulcere clavi.
In cruce configi. Tali malagmate inunctis
una salus nobis ligno agni sanguine venit.
Jucunda species : in te pia bracchia Cristi
affixa steterunt et palma beabilis, in hac
cara caro poenas inmites sustulit haustu.
Arbor suavis agri, tecum nova vita paratur.
Electa ut visu, sic e crucis ordine pulchra
lumen spes scutum gereris livoris ab ictu.
Inmortale decus nece justi laeta parasti.
Una omnem vitam sic, crux, tua causa rigavit.
Imbre cruenta pio. Velis das navita portum.
Tristia summerso mundasti vulnera clavo.
Arbor dulcis agri, rorans e cortice nectar.
Ramis de cujus vitalia crismate fragrant.
Excellens cultu. Diva ortu, fulgida fructu.

30 Deliciosa cibo et per poma suavis in umbra.
31 En regis magni gemmantem et nobile signum.
32 Murus et arma viris, virtus, lux ara precatu.
33 Pande benigna viam, vivax et fertile lumen.
34 Tum memor adfer opem nobis e germine David
35 in cruce rex fixus judex cum praeerit orbi.

In lateribus

36 Dulce decus signi, via caeli, vita redempti.
37 In cruce mors Cristi curavit mortua mundi.

Crux ipsa

38 Crux pia, devotas Agnen tege cum Radegunde.
39 Tu Fortunatum fragilem, crux sancta, tuere.
40 Vera spes nobis ligno, agni sanguine, clavo.
41 Arbor suavis agri, tecum nova vita paratur.

idem

F2_5 v.1 Extorquet hoc sorte Dei veniabile signum
2 rusticulas laudes viventi reddere flatu.
3 In me qui regit ire lutum plasmabile numen.
4 Portio viventum, curatio fausta medellae.
5 Exclusor culpae, trinitas effusa, creator.
6 Cujus honor lumen jus gloria regna coaeve.
7 Sic pater et genitus sic sanctus spiritus unus.

In lateribus

8 Eripe credentes, fidei decus, arma salutis.
9 Munere, Criste, tuo removetur causa reatus.

Crux ipsa

10 Dulce mihi lignum, pie, majus odore rosetis.
11 Dumosi colles lignum generastis honoris.
12 Ditans templa Dei crux et velamen adornas.
13 Ex fidei merito magnum, pie, reddis Abraham.

HYMNUS IN HONORE SANCTAE CRUCIS

F2_6 v.1 Vexilla regis prodeunt,
2 fulgit crucis mysterium,
3 quo carne carnis conditor
4 suspensus est patibulo.
5 Confixa clavis viscera
6 tendens manus, vestigia,
7 redemptionis gratia
8 hic inmolata est hostia.
9 Quo vulneratus insuper
10 mucrone diro lanceae,
11 ut nos lavaret crimine,
12 manavit unda et sanguine.
13 Inpleta sunt quae concinit
14 David fideli carmine
15 dicendo nationibus :
16 regnavit a ligno Deus.
17 Arbor decora et fulgida,
18 ornata regis purpura,
19 electa digno stipite
20 tam sancta membra tangere.
21 Beata cujus brachiis
22 pretium pependit saeculi.
23 Statera facta est corporis,
24 praedam tulitque Tartari.
25 O crux ave, spes unica,

hoc passionis tempore,
auge piis justitiam
reisque dona veniam.
Fundis aroma cortice,
vincis sapore nectare,
jucunda fructu fertili
plaudis triumpho nobili.
Salve ara, salve victima
de passionis gloria,
qua Vita mortem pertulit
et morte vitam reddidit.

DE DOMNO SATURNINO

F2_7 Janua celsa poli, terra pulsante, patescit
  et recipit natos quos generavit humus.
Admiranda haec est occasio facta salutis
  ut de morte sua praemia lucis emant.
Saturninus enim cupiens se nectere Christo
  carnali in habitu noluit esse diu,
vincula corporei dissolvere carceris optans,
  plenius ut Domino se sociaret homo.
Tempore maturo cum jam spes esset adulta,
  sumpserunt pretium vota beata suum.
Dumque sacerdotio frueretur in urbe Tolosa
  et populis Christum panderet esse deum,
ostendens verbis, addens miracula tactis,
  ut quod sermo daret consequeretur opus,
gentiles animas rapiens de fauce tyranni
  subdebat regi qui dedit arma sibi.
Sed vitiata malis et plebs infecta venenis
  curari effugiens, aegra jacere volens,
conprendit male sana virum, ad capitolia duxit
  atque suo medico vulnera plura dedit.
Pro pietate dolum, pro melle venena rependens
  contra tutorem noxia bella movet.
Subligat indomiti sanctum ad vestigia tauri
  et stimulat, fieret ne fuga tarda feri.
Pessima mens hominum, diri nova bestia monstri,
  nec tauri indomiti sufficit ira tibi ?
Naturae rabidae feritatem adjungere nosti,
  quod per se nescit te stimulante furit.
Turba cruenta nocens, hujus te vulnere perdis :
  etsi non illi, parcere disce tibi.
Hinc ferus inpatiens mox curva per avia raptus
  passim membra pii fudit in urbe viri.
Tum mulier collegit ovans et condidit artus,
  una sed famula participante sibi.
Haec fuit insignis rapiendae causa coronae,
  gloria martyrii sic celebrata nitel.
Ante sepulchra pii dantur modo dona salutis
  et corpus lacerum corpora multa fovet.
Dic ubi, mors inimica, jaces ? Ubi victa recumbis,
  quando vides sancti funere vota dari ?
Quem male credebas obitu finire salutem,
  dat vitam multis et tenet ipse suam.
Huc captiva cubas qui te regnare putabas ;
  invadendo peris teque furendo necas.
Te tua poena premit, tua te fera vincula torquent,

quos dare vis gemitus, ipsa ferendo gemis.
Martyr ovans caelos retinet, tu livida tristis,
mors inimica tibi, Tartara nigra colis.
Florigera nunc sede manet sine fine beatus
inter odoratos ture calente choros.
Non aliquas metuit placato judice causas,
praemia sed miles victor habenda petit.
Digna triumphantem quae restat palma sequetur,
pro te, Christe, mori est gloria vita quies.

DE LAUNEBODE QUI AEDIFICAUIT TEMPLUM SANCTI SATURNINI

F2_8 Laudibus humanis reliquorum corda resultent,
at mihi de justis commemorare vacet.
Nam pietatis opus, victores texere libris
admonet ingenium res ratione duplex.
Una quod est habilem de magnis magna fateri ;
nam bona qui reticet criminis auctor erit.
Altera causa monet quoniam succensus amore
et meliora cupit qui sua facta legit.
Saturninus enim martyr venerabilis orbi
nec latet egregii palma beata viri.
Qui cum romana properasset ab urbe Tolosam
et pia Christicoli semina ferret agri,
tunc vesana cohors Domini conprendit amicum
instituitque pii membra terenda trahi.
Inplicitus tauri pede posteriore pependit,
tractus in oblicum dilaceratus obit.
Hac ope de terris animam transmisit Olympo :
o felix cujus funere mors moritur !
Sed locus ille quidem quo sanctus vincula sumpsit
nullius templi fultus honore fuit.
Launebodis enim post saecula longa, ducatum
dum gerit, instruxit culmina sancta loci.
Quod nullus veniens romana gente fabrivit,
hoc vir barbarica prole peregit opus
conjuge cum propria Berethrude clara decore
pectore quae blando clarior ipsa nitet.
Cui genus egregium fulget de stirpe potentum,
addidit ornatum vir venerando deum.
Quae manibus propriis alimonia digna ministrat,
pauperibus tribuens se satiare cupit.
Indefessa spem Christi per templa requirit,
jugiter excurrens ad pietatis opus.
Nudos veste tegit, sitienti pocula profert,
se magis aeterno femina fonte replet.
Proficit hoc etiam quidquid gerit illa marito
anxia pro cujus vota salute facit.
Dux meritis in gente sua qui pollet opimis,
celsus ubique micans nobilitatis ope.
Sed quamvis altum teneat de stirpe cacumen
moribus ipse suos amplificavit avos.
Ergo pari voto maneant in saecula juncti
et micet ambobus consolidatus amor.

AD CLERUM PARISIACUM

F2_9 Coetus honorifici decus et gradus ordinis ampli,
quos colo corde fide religione patres,
jamdudum obliti desueto carmine plectri

cogitis antiquam me renovare lyram.
En stupidis digitis stimulatis tangere cordas,
cum mihi non solito currat in arte manus.
Scabrida nunc resonat mea lingua rubigine verba
exit et incompto raucus ab ore fragor.
Vix dabit in veteri ferrugine cotis acumen
aut fumo infecto splendet in aere color.
Sed quia dulcedo pulsans quasi malleus instat
et velut incudo cura relisa terit
pectoris atque mei succenditis igne caminum
unde ministratur cordis in arce vapor,
obsequor hinc, quia me veluti fornace recocto
artis ad officium vester adegit amor.
Celsa parisiaci clerus reverentia pollens,
ecclesiae genium, gloria, munus, honor,
carmine davitico divina poemata pangens,
cursibus assiduis dulce revolvit opus.
Inde sacerdotes, leviticus hinc micat ordo ;
illos canities, hos stola pulchra tegit,
illis pallor inest, rubor his in vultibus errat
et candunt rutilis lilia mixta rosis.
Illi jam senio, sed et hi bene vestibus albent,
ut placeat summo picta corona Deo.
In medio Germanus adest antistes honore
qui regit hinc juvenes, subrigit inde senes.
Levitae praeeunt, sequitur gravis ordo ducatum :
hos gradiendo movet, hos moderando trahit.
Ipse tamen sensim incedit velut alter Aaron,
non de veste nitens, sed pietate placens.
Non lapides, coccus, cidar, aurum, purpura, byssus
exornant humeros, sed micat alma fides.
Iste satis melior veteri quam lege sacerdos,
hic quia vera colit quod prius umbra fuit.
Magna futura putans, praesentia cuncta refellens,
antea carne carens quam caro fine ruens ;
sollicitus quemquam ne devoret ira luporum,
colligit ad caulas pastor opimus oves.
Assiduis monitis ad pascua salsa vocatus
grex vocem agnoscens currit amore sequax.
Miles ad arma celer, signum mox tinnit in aures,
erigit excusso membra sopore toro.
Advolat ante alios ; mysteria sacra requirens,
undique quisque suo templa petendo loco.
Flagranti studio populum domus inrigat omnem
certatimque monent quis prior ire valet.
Pervigiles noctes ad prima crepuscula jungens,
construit angelicos turba verenda choros.
Gressibus exertis in opus venerabile constans,
vim factura polo, cantibus arma movet.
Stamina psalterii lyrico modulamine texens,
versibus orditum carmen amore trahit.
Hinc puer exiguis attemperat organa cannis,
inde senis largam ructat ab ore tubam :
cymbalicae voces calamis miscentur acutis
disparibusque tropis fistula dulce sonat.
Tympana rauca senum puerilis tibia mulcet
atque hominum reparant verba canora lyram.
Leniter iste trahit modulus, rapit alacer ille,

sexus et aetatis sic variatur opus.
Triticeas fruges fervens terit area Christi,
horrea quandoquidem construitura Dei,
voce Creatoris reminiscens esse beatos
quos Dominus vigiles, dum redit ipse, videt.
In quorum meritis, animo, virtute fideque
tegmine corporeo lumina quanta latent !
Pontificis monitis clerus, plebs psallit et infans,
unde labore brevi fruge replendus erit.
Sub duce Germano felix exercitus hic est.
Moyses, tende manus et tua castra juvas.

DE ECCLESIA PARISIACA

F2_10
Si salomoniaci memoretur machina templi,
arte licet par sit, pulchrior ista fide.
Nam quaecumque illic veteris velamine legis
clausa fuere prius, hic reserata patent.
Floruit illa quidem vario intertexta metallo,
clarius haec Christi sanguine tincta nitet.
Illam aurum, lapides ornarunt, cedrina ligna,
huic venerabilior de cruce fulget honor.
Constitit illa vetus ruituro structa talento,
haec pretio mundi stat solidata domus.
Splendida marmoreis attolitur aula columnis
et quia pura manet, gratia major inest.
Prima capit radios vitreis oculata fenestris
artificisque manu clausit in arce diem.
Cursibus Aurorae vaga lux laquearia conplet
atque suis radiis et sine sole micat.
Haec pius egregio rex Childebertus amore
dona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu divini cultus adhaerens
ecclesiae juges amplificavit opes :
Melchisedech noster, merito rex atque sacerdos
conplevit laicus religionis opus.
Publica jura regens ac celsa palatia servans :
unica pontificum gloria norma fuit.
Hinc abiens illic meritorum vivit honore.
Hic quoque gestorum laude perennis erit.

DE BAPTISTERIO MAGANTIAE

F2_11
Ardua sacrati baptismatis aula coruscat
quo delicta Adae Christus in amne lavat.
Hic pastore Deo puris grex mergitur undis,
ne maculata diu vellera gestet ovis.
Traxit origo necem de semine, sed pater orbis
purgavit medicis crimina mortis aquis.
Hanc tamen antistes Sidonius extulit arcem,
qui Domini cultum templa novando fovet.
Struxit Berthoarae voto conplente sacerdos,
quae decus ecclesiae cordis amore placet.
Catholicae fidei splendor, pietate coruscans,
templorum cultrix, prodiga pauperibus,
seminat unde metat fruges, spargendo recondens :
terrenis opibus non moritura parat.
Filia digna patri, te, Theudeberte, reformans,
rexisti patriam qui pietate patris
et comitante fide revocasti ex hoste triumphos,

sed capti pretio mox rediere tuo.
Ecclesiae fultor, laus regum, pastor egentum,
cura sacerdotum, promptus ad omne bonum
cujus dulce jugum nullus gemuisse fatetur,
vivis adhuc meritis rex in amore tuis.

DE BASILICA SANCTI GEORGI

F2_12 Martyris egregii pollens micat aula Georgi
cujus in hunc mundum spargitur altus honor.
Carcere, caede, fame, vinclis, site, frigore, flammis
confessus Christum duxit ad astra caput.
Qui virtute potens orientis in axe sepultus
ecce sub occiduo cardine praebet opem.
Ergo memento preces et reddere vota, viator :
obtinet hic meritis quod petit alma fides.
Condidit antistes Sidonius ista decenter
proficiant animae quae nova templa suae.

DE ORATORIO TRASARICI

F2_13 Lucida perspicui nituerunt limina templi
quo capit haud dubiam spem veneranda fides.
Haec est aula Petri caelos qui clave catenat
substitit et pelagus quo gradiente lapis.
Sedibus his Paulus habitat, tuba gentibus una,
et qui praedo prius, hic modo praeco manet.
Martini domus est Christum qui vestit egentem,
regem tiro tegens et homo jure Deum.
Ecce sacerdotis sacri micat aula Remedi
qui tenebras mundi liquit et astra tenet.
Cultor opime Dei templum, Trasarice, locasti.
Has cui persolvis reddit amator opes.

DE SANCTIS AGAUNENSIBUS

F2_14 Turbine sub mundi cum persequebantur iniqui
Christicolasque daret saeva procella neci,
frigore depulso, succendens corda peregit
rupibus in gelidis fervida bella fides.
Quo, pie Maurici, ductor legionis opimae
traxisti fortis subdere colla viros.
Quos positis gladiis armasti dogmate Pauli
nomine pro Christi dulcius esse mori.
Pectore belligero poterant qui vincere ferro
invitant jugulis vulnera cara suis.
Hortantes se clade sua sic ire sub astra
alter in alterius caede natavit heros.
Adjuvit rapidas Rhodani fons sanguinis undas
tinxit et alpinas ira cruenta nives.
Tali fine polos felix exercitus intrans
junctus apostolicis plaudit honore choris.
Cingitur angelico virtus trabeata senatu :
mors fuit unde prius lux fovet inde viros.
Ecce, triumphantum ductor fortissime, tecum
quattuor hic procerum pignora sancta jacent.
Sub luteo tumulo latitat caeleste talentum
divitiasque Dei vilis arena tegit,
qui faciunt sacrum paradisi crescere censum
heredes Domini luce perenne dati.
Sidereo chorus iste throno cum carne locandus,

cum veniet judex, arbiter orbis erit.
Sic pia turba simul, festinans cernere Christum,
ut caelos peteret, de nece fecit iter.
Fortunatus enim per fulgida dona Tonantis,
ne tenebris crucier, quaeso feratis opem.

DE SANCTO HILARIO

F2_15 Si Hilarium quaeris qui sit cognoscere, lector,
Allobroges referunt Pictavios genitum.
Cum populum regeret divina mente sacerdos,
servabat legis foedera sollicitus.
Inprobus ut vidit plebes quod scinderet error,
Graecorum virus protulit in medium,
vipereo promunt semper qui ex corde venena,
filius ut dicant qui est creatura Dei,
Quis magis auxilium praestat sapientia mundi
de ingenito genitum quae negat esse Deum.
Quam male conplexus, cupiens calcare prophetas,
Arrius infelix cum retinet crepuit.
Egregius doctor, veterum monumenta secutus,
quem Stephanus vidit conprobat esse Deum.
Victus amore Dei, contempto principe mundi,
intemerata fides pertulit exilium.
In patre qui potens Deus est cognoscere Natum
divinis tantum vocibus insinuat.
Perpetuum lumen Christum Dominumque Deumque
bis senis populos edocet esse libris.

DE SANCTO MEDARDO

F2_16 Inter Christicolas quos actio vexit in astris
pars tibi pro meritis magna, Medarde, patet,
qui sic vixisti terrenis hospes in oris
ut caelos patriam redderes esse tuam.
Exilium tibi mundus erat caenosa caventi
et modo te gaudet cive manente polus.
Exutus tenebris, vestitus tegmine lucis
post obitum frueris liberiore die.
De tellure satus factus possessor Olympi
et matrem linquens cum Patre laeta tenes.
Humani victor vitii super astra triumphas
atque cremans carnem das animae requiem.
Te inter mundanos vepres gradiente fatemur
calcatis spinis promeruisse rosas.
Flore refectus ager suaves tibi tundit odores,
balsama, tura replent quae paradisus habet.
Cauta per angustum figens vestigia callem,
sic dedit arta tibi semita lucis iter.
Lata voluptatum via quae submergit Averno,
dulcia carnis alens, mortis amara parat.
Hoc numquam sacros flexisti tramite gressus
nec potuere tuos prava tenere pedes.
Durum iter ad laudes, gravior via ducit in altum ;
quo labor est potior, gloria major erit.
Quae prius incipiam sacri miracula facti,
cum, quicquid facias, omnia prima micent ?
Dum fuit ad superos humano in corpore vita,
ex oculis fugiens lux tibi cordis erat.
Si caecus venit, rapuit palpando salutem,

in mediis tenebris fulsit aperta dies.
Qui voluit furti causa penetrare latenter
te religante sedet, te reserante fugit.
Fur sine perfectu voto deceptus inani
omnia restituens crimina fraudis habet.
Nam semel ut molles carpserunt palmitis uvas,
non valuere gradus inde referre toris
nec potuit raptor pedibus subducere praedam,
raptori abduxit sed sua praeda pedes.
Ergo suis laqueis coepit miser esse ligatus :
venerat ut caperet, captus at ipse fuit.
Nec tetigit mustum, sed iniqua mente rotatur,
antea quam biberet, ebria turba jacet.
Incepit servare magis quam ferre racemos
et datus est custos qui cupit esse rapax,
donec, sancte, tuis verbis jussisses abire,
ut furtum inpleret, doctus ab hoste redit.
Quae manet haec animi pietas, sanctissime praesul,
laedentem auxilio qui facis ire tuo ?
Tintinnum rapit alter inops, magis inprobus ille,
qui jumentorum colla tenere solet
absconditque sinu, feno praecludit hiatum
et tenet ipse manu, ne manifestet opus.
Te veniente, sacer, causas patefecit opertas
tinnitu incipiens jam quasi furta loqui.
Nil valet abscondi, nil claudi nilve teneri,
facundo strepitu prodidit omne malum.
Pandebat propriam veluti sub judice causam,
nil de fure timens liberiore sono.
Indicat, accusat, convincit, damnat, acerbat,
te praesente tamen non licet esse reum.
Absolvis furem solitae pietatis amore,
addens et monitus, cautus ut intret iter,
praecipiens querulam secum portare rapinam,
ne vacua tristis spe remearet inops.
Hinc tamen ut potero, cum raptus ab orbe fuisses,
quae dederis populis signa verenda loquar.

DE CAECO INLUMINATO

Cum pia composito veherentur membra feretro,
substratus meruit caecus habere diem.
Anxius ille sacra lumen suscepit ab umbra
et tua mors illi lucis origo fuit.
Dumque sepulchra darent, oculi rediere sepulti
et sopor ille tuus hunc vigilare facit.
Cum fugis a mundo, datur illi lumine mundus,
te linquente die hunc fugiunt tenebrae.
Antiqui vultus lucem stupuere modernam
et veteri fabricae prima tenestra venit.

DE ENERGUMENO CONPEDITO SANATO ET SOLUTO

Compedibus validis alter manicisque ligatus
mox tetigit templum, ferrea vincla cadunt.
Tam grave fragmentum - dolor est vel cernere poenam -
pondera tot miseros sustinuisse pedes !
Si conexa forent, elephantum solvere possent
nec poterat rigidos ipse movere gradus.
Non minus est illi quae subvertente procella
litoribus libycis anchora fracta jacet.
Poena quidem gravior cecidit crescente triumpho,

vincere rem saevam gloria major erat.
Non habuit tot vincla pati miser ille ligatus,
sed tua quo virtus plus mereretur opus.
Cum solidarentur non sic strepuere catenae
ceu tinniverunt, cum crepuere ferae.
Quae fuit illa prius nimiis male vincta catenis,
jam tibi qui solvis libera dextra favet.
Lignea vincla gerens alter confugit ad aulam,
quae simili merito scissa repente cadunt.
Nec mora. Vix tetigit sacrati limina templi,
fit tonitrus caelis arma ferendo tibi.
Grandia divisi ceciderunt pondera ligni
et qui gessit onus conruit ipse simul.
Expavit subito de libertate recepta
atque magis timuit quando solutus erat.
Quae ratio fuerit, cecidit cur pronus in arvis ?
Gaudia magna quidem saepe timere solent.
Dum stupet unde salus laceris est reddita plantis,
admirante animo membra soluta fluunt.

DE MULIERE DEBILI SANATA

Inde vetus mulier, pariter nascente periclo,
vulnere naturae mortua membra tulit.
Inclusos digitos morbo numerante tenebat
nec poterat ducto pollice fila dare.
Secum nata quidem, sed non sua dextra pependit,
corpore juncta suo res aliena fuit.
Tempore sed tardo est, cum jam spes fracta jaceret,
ante tuos tumulos vivificata manus.
Sic inopinatum commendat gratia votum,
desperata salus dulcior esse solet.
Mobilis ergo venit digitis torpentibus umor
et dispensatus fluxit in ungue vigor.
Arida nervorum sese junctura tetendit
agnovitque suum vena soluta locum.
Apta ministeriis incepit palma moveri,
servitium discens libera dextra fuit.
Nec tantum profugas pietas tua reddidit artus
reddidit et victum pensa trahente manu.

DE PUELLA SIMILI INFIRMITATE SANATA

Eripuisti aliam simili de peste puellam
membraque restituens plus animae tribuis.
Desponsata viro mortali lege jacebat,
nunc thalamis Christi virgo dicata micat.
Sponsa quidem radiat cum virginitate modesta,
spe meliore fruens, nupta tenenda polis.
Nec fructus uteri sterilis deperdit honesti,
flore pudicitiae mater habenda placet.
Adquirit cunctos natum quae non habet unum
progeniemque sibi gignit amore Dei.

item de puella simili infirmitate sanata

Inde pari morbo deflenda infantia parvae
in lucem veniens membra necata trahit.
Mors et origo simul misero processit ab alvo,
extinctam generans mater anhela manum.
Commendata tuo rediit medicata sepulchro,
quod de matre perit, de tumulo recipit.

DE ALTERO CAECO INLUMINATO

Dum jacet alter inops, visu caligine clauso,

140 caecus nec misero lumine lumen erat.
141 Longa nocte oculos quarto jam mense premebat
142 in lucem obscurus, vivus imago necis.
143 Vocibus hunc medicis monuisti tempore somni
144 tenderet ut velox ad tua templa gradum.
145 Mox veniente die sed non sibi forfice pressa
146 enituit Christi vertice tonsus ovis.
147 Detrahit hic crines nitidos ut haberet ocellos
148 et mercante coma munera lucis emat.
149 Qui titubante gradu tractus pervenit ad aulam.
150 Per biduum recubans ante sepulchra fuit.
151 Tertia lux rediens nocturnas solverat umbras
152 et caeco occurrit sic revocata dies.
153 Undique limatae cecidere a fronte tenebrae.
154 Sanguinis unda rigat, luminis atra lavat.
155 Sicca lucerna novo flagrante refulsit olivo
156 obtinuitque suum lux peregrina locum.

DE MUTIS ETIAM AB EO SANATIS

157 Quid referam mutis qui verbo verba dedisti ?
158 Quod gravat eiciens, quod juvat omne locas.
159 Cuncta nec enumero, tua me praeconia vincunt.
160 Etsi non potui, velle fuisse vide.
161 En tua templa colit nimio Sigibercthus amore,
162 insistens operi promptus amore tui.
163 Culmina custodi qui templum in culmine duxit,
164 protege pro meritis qui tibi tecta dedit.
165 Haec, pie, pauca ferens ego Fortunatus amore
166 auxilium posco, da mihi vota, precor.

LIBER TERTIVS

AD EUFRONIUM EPISCOPUM

F3_1 [Oratio soluta]

AD EUNDEM

F3_2 [oratio soluta]

AD EUNDEM

F3_3 v.1 Quamvis pigra mihi jaceat sine fomite lingua
2 nec valeam dignis reddere digna viris,
3 attamen, alme pater, Christi venerande sacerdos
4 Eufroni, cupio solvere parva tibi.
5 Debeo multa quidem, sed suscipe pauca libenter :
6 sit veniale precor quod tuus edit amor.
7 Ecclesiae lampas sub te radiante coruscat,
8 lumine pontificis fulget ubique tides.
9 Gratia praecellens sincero in pectore vernat,
10 quo nullus dolus est Israhelita vir es.
11 Inmaculata tibi feliciter actio currit,
12 ut penetres caelos, haec via pandit iter.
13 Dulcia conloquii sine fuco dicta refundis,
14 non sic mella mihi quam tua verba placent.
15 Quicquid habet sensus, hoc lingua serena relaxat,
16 pectore sub vestro fraus loca nulla tenet.
17 Qui sine felle manes in simplicitate columbae,
18 nec serpens in te dira venena fovet.

Advena si veniat, patriam tu reddis amatam
et per te proprias hic habet exul opes.
Si quis iniqua gemit, tristis hinc nemo recedit,
sed lacrimas removens laetificare facis.
Martinus meritis hac vos in sede locavit.
Dignus eras heres, qui sua jussa colis.
Ille tenet caelum largo dans omnia voto,
junctus eris Christo hunc imitando virum.
Non perit hic vestrum qui grex ad ovile recurrit,
candida nec spinis vellera perdit ovis.
Non lupus ore rapit praedam pastore vigente,
sed fugit exclusus non lacerando greges.
Haec tibi lux maneat longos, venerande, per annos
atque futura dies lucidiora ferat.

AD FELICEM EPISCOPUM NAMNETICUM

F3_4 Si veniant linguae pariter graeca atque latina,
pro meritis nequeunt solvere cuncta tuis.
Laudibus obsessus, votis venerandus haberis,
Felix. Qui sensus luce perennis eris.

ITEM AD FELICEM EPISCOPUM EX NOMINE SUO

F3_5 Fida salus patriae, Felix spe, nomine, corde,
ordo sacerdotum quo radiante micat,
restituis terris quod publica jura petebant,
temporibus nostris gaudia prisca ferens.
Vox procerum, lumen generis, defensio plebis,
naufragium prohibes hic ubi portus ades.
Actor apostolicus qui jura britannica vincens,
tutus in adversis, spe crucis arma fugas.
Vive, decus patriae, fidei lux, auctor honoris,
splendor pontificum, noster et orbis amor.

ITEM AD FELICEM EPISCOPUM DE DEDICATIONE ECCLESIAE SUAE

F3_6 Cum Salomon coleret generosi encaenia templi,
Israhel electos fecit adesse viros.
Levitas, proceres, pueros, juvenesque senesque
undique certatim regia pompa trahit.
Mactantur vituli, tauri jugulantur ad aras
et populi in votis gaudia caedis erant.
Nunc vero adsurgit ritu placitura beato,
tempore decurso, justior ara Deo.
Prospera quae populis Felix modo festa ministrans
exsuperat rebus gesta priora novis.
Convocat egregios sacra ad sollemnia patres
quo stat vera salus et fugit umbra vetus :
docti clave Petri caelos aperire petenti
ac monitis Pauli noscere clausa poli.
Ne lupus intret oves neu morbus inulceret agnos
hinc sunt custodes, inde medella gregis.
Quorum vox refluens populo de fonte salutis,
ut bibat aure fidem, porrigit ore salem.
Inter quos medios Martini sede sacerdos
Eufronius fulget metropolita sacer,
plaudens in sancta fratrum coeunte corona
et sua membra videns fortior exstat apex.
Laetius inde caput, quia sunt sua viscera secum,
ecclesiae juncto corpore crescit honor.

Domitianus, item Victorius, ambo columnae,
spes in utrisque manens pro regionis ope.
Domnulus hinc fulget meritis, Romacharius inde
jure sacerdotii cultor uterque Dei.
En spectata diu, data nunc memoranda per aevum,
votis plena piis fulget in urbe dies
in qua promeruit sua gaudia cernere pastor
officioque sacro reddere vota Deo.
Tempore qui longo adventu pendebat in isto
despiciens aliud - hoc erat omnis amor -
omnia tuta timens suspecto in tramite vitae,
ne prius iret iter quam daret ista Deo.
Saepius occultans suspiria lassa trahebat,
cederet ut Dominus hoc properare decus.
Anxius incerto curarum fasce laborans
dum votum spectat, pondera tempus erant.
Sed jam festus adest, solvatur sarcina curae,
laetitiae cumulus triste repellat onus.
Prospera dans populis et gaudia larga per urbem
Felix felici cum grege pastor age.
Hinc te pontifices circumdant, inde ministri,
cingit te totum hinc honor, inde favor.
Clericus ecce choris resonat, plebs inde coraulis :
quisque tuum votum qua valet arte canit.
Tarda fuere tibi quia fit mora semper amanti,
res sublimis enim tarda, sed ampla venit.
Nunc Domini laudes inter tua classica canta
et Trinitatis opem machina trina sonet.
Adde medullata in templis holocausta sacerdos
quo diuturna mices hostia pura Deo.

IN HONORE EORUM QUORUM IBI RELIQUIAE CONTINENTUR ID EST PETRI ET PAULI NAMNITAS

F3_7

Siderei montes, speciosa cacumina Sion,
a Libano gemini flore comante cedri,
caelorum portae, lati duo lumina mundi,
ore tonat Paulus, fulgorat arce Petrus.
Inter apostolicas radianti luce coronas
doctior hic monitu, celsior ille gradu.
Per hunc corda hominum reserantur et astra per illum,
quos docet iste stilo, suscipit ille polo.
Pandit iter caeli hic dogmate, clavibus alter,
est via cui Paulus, janua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille architectus habetur,
surgit in his templum quo placet ara Deo.
Uno fonte pares medicata fluenta rigantes
restingunt avidam dulce liquore sitim.
Fortia bella gerens quisquis cupit astra tenere,
rex dedit hos proceres militis esse duces.
Gallia, plaude libens, mittit tibi Roma salutem,
fulgor apostolicus visitat Allobrogas.
A facie hostili duo propugnacula praesunt
quos fidei turres urbs caput orbis habet.
Hi radiant oculi pretioso in corpore Christi
lumine qui proprio cetera membra regunt.
Munere Felicis caeli cape, Gallia, fruges
pontificisque tui vota beata cole
cujus castus amor dedit hanc in honore superno
ecclesiae nuptae dote perenne domum.

Vertice sublimi patet aulae forma triformis
  nomine apostolico sanctificata Deo.
Quantum inter sanctos meritum supereminet illis,
  celsius haec tantum culmina culmen habent.
In medium turritus apex super ardua tendit
  quadratumque levans crista rotundat opus.
Altius, ut stupeas, arce ascendente per arcus
  instar montis agens aedis acumen habet.
Illic expositos fucis animantibus artus
  vivere picturas arte reflante putas.
Sol vagus ut dederit per stagnea tecta colorem,
  lactea lux resilit, cum rubor inde ferit.
Ire redire vides radio crispante figuras
  atque lacunar agit quod maris unda solet.
Fulgorem astrorum meditantur tecta metallo
  et splendore suo culmina sidus habent.
Luna coronato quotiens radiaverit ortu,
  alter ab aede sacra surgit ad astra jubar.
Si nocte inspiciat hanc praetereundo viator,
  et terram stellas credit habere suas.
Tota rapit radios patulis oculata fenestris
  et quod mireris hic foris intus habes.
Tempore quo redeunt tenebrae, mihi dicere fas sit,
  mundus habet noctem, detinet aula diem.
Dextera pars templi meritis praefulget Hilari,
  compare Martino consociante gradum.
Gallia sic proprios dum fudit ubique patronos
  quos hic terra tegit, lumina mundus habet.
Altera Ferreoli pars est qui vulnere ferri
  munere martyrii gemma superba nitet.
Obtulit haec Felix, ut sit magis ipse sacerdos,
  Christe, tuum templum qui tibi templa dedit.

ITEM AD EUNDEM IN LAUDE

F3_8

Inluxit festiva dies, me gaudia cogunt
  ut quod plebs poterat solus amore loquar.
Ultima quamvis sit regio Armoricus in orbe,
  Felicis merito cernitur esse prior.
Miserunt similes Oriens et Gallia sortes,
  illa micat radiis solis et ista tuis.
Nam splendore novo sua munera quisque ministrat :
  tu fers Oceano lumen et ille rubro.
Denique si sensus clara pro lampade fulget,
  ingenium vestrum luminis instar habet.
Maxima progenies titulis ornata vetustis
  cujus et a proavis gloria celsa tonat.
Nam quicumque potens Aquitanica rura subegit,
  extitit ille tuo sanguine luciparens.
Germinis antiqui venerabile culmen in orbe,
  laudibus in cujus militat omne decus,
flos generis, tutor patriae, correctio plebis,
  eloquii flumen, fons salis, unda loquax,
semita doctrinae, jus causae, terminus irae,
  cujus in ingenium hic nova Roma venit.
Illic quod poterat per plures illa docere
  te contenta suo Gallia cive placet.
Ornamenta geris gemino fulgentia dono
  et te concelebrant hinc opus, inde genus.

Sed qui terrena de nobilitate nitebas
  ecclesiam nunc spe nobiliore regis.
Cujus ad ornatum, bone cultor, jugiter instans,
  ut jam multa Deo splendida dona dares,
nupsisti ecclesiae, felicia vota jugasti,
  hanc qui matronam dote potente reples.
Cujus in amplexu ducis sine crimine vitam
  altera nec mulier corde recepta fuit.
Hanc oculis, animo retines et corde pudico,
  unde tibi nupsit, castior inde manet.
Illa tibi prolem peperit, sed corpore virgo,
  et populum gremio fudit amata tuo.
Ecce tuos natos divina ex conjuge sumptos
  et modo te gaudent quos patris umbra tegit.
Proque salute gregis pastor per conpeta curris
  exclusoque lupo tuta tenetur ovis.
Insidiatores removes vigil arte Britannos,
  nullius arma valent quod tua lingua tacit.
Tu quoque jejunis cibus es, tu panis egenti,
  quae sibi quisque cupit hic sua vota videt.
Divitias proprias in pauperis ore recondis,
  largas mendici ventre reponis opes.
Tempore quo veniet Christus, tunc omnia vobis
  judicis in facie sacculus iste refert.
Sit tibi fixa salus numerosos ampla per annos
  perpetuo Felix nomine, mente, fide.

AD FELICEM EPISCOPUM DE PASCHA

F3_9

Tempora florigero rutilant distincta sereno
  et majore poli lumine porta patet.
Altius ignivomum solem caeli orbita ducit
  qui vagus Oceanas exit et intrat aquas.
Armatis radiis elementa liquentia lustrans
  adhuc nocte brevi tendit in orbe diem.
Splendida sincerum producunt aethera vultum
  laetitiamque suam sidera clara probant.
Terra favens vario fundit munuscula fetu,
  cum bene vernales reddidit annus opes.
Mollia purpureum pingunt violaria campum,
  prata virent herbis et micat herba comis.
Paulatim subeunt stellantia lumina florum
  arridentque oculis gramina tincta suis.
Semine deposito lactans seges exilit arvis,
  spondens agricolae vincere posse famem.
Caudice desecto lacrimat sua gaudia palmes,
  unde merum tribuat dat modo vitis aquam.
Cortice de matris tenera lanugine surgens
  praeparat ad partum turgida gemma sinum.
Tempore sub hiemis foliorum crine revulso.
  Jam reparat viridans frondea tecta nemus.
Myrta, salix, abies, corylus, siler, ulmus, acernus
  plaudit quaeque suis arbor amoena comis.
Construitura favos apis hinc alvearia linquens
  floribus instrepitans poplite mella rapit.
Ad cantus revocatur aves quae carmine clauso
  pigrior hiberno frigore muta fuit.
Hinc filomela suis adtemperat organa cannis
  fitque repercusso dulcior aura melo.

Ecce renascentis testatur gratia mundi
omnia cum Domino dona redisse suo.
Namque triumphanti post tristia Tartara Christo
undique fronde nemus, gramina flore favent.
Legibus inferni oppressis super astra meantem
laudant rite Deum lux, polus, arva, fretum.
Qui crucifixus erat Deus ecce per omnia regnat
dantque creatori cuncta creata precem.
Salve, festa dies, toto venerabilis aevo
qua Deus infernum vicit et astra tenet,
nobilitas anni, mensum decus, arma dierum,
horarum splendor, scripula, puncta fovens.
Hinc tibi silva comis plaudit, hinc campus aristis,
hinc grates tacito palmite vitis agit.
Si tibi nunc avium resonant virgulta susurro,
has inter minimus passer amore cano.
Christe, salus rerum, bone conditor atque redemptor,
unica progenies ex deitate patris,
inrecitabiliter manans de corde parentis,
verbum subsistens et penetrare potens,
aequalis, concors, socius, cum patre coaevus,
quo sumpsit mundus principe principium,
aethera suspendis, sola congeris, aequora fundis
quaeque locis habitant quo moderante vigent.
Qui genus humanum cernens mersisse profundo,
ut hominem eriperes es quoque factus homo.
Nec voluisti etenim tantum te corpore nasci,
sed caro quae nasci pertulit atque mori.
Funeris exequias pateris, vitae auctor et orbis,
intras mortis iter dando salutis opem.
Tristia cesserunt infernae vincula legis
expavitque chaos luminis ore premi.
Depereunt tenebrae Christi fulgore fugatae
et tetrae noctis pallia crassa cadunt.
Pollicitam sed redde fidem, precor, alma potestas,
tertia lux rediit, surge, sepulte meus !
Non decet ut humili tumulo tua membra tegantur
neu pretium mundi vilia saxa premant.
Indignum est cujus clauduntur cuncta pugillo
ut tegat inclusum rupe vetante lapis.
Lintea tolle, precor, sudaria linque sepulchro
tu satis es nobis et sine te nihil est.
Solve catenatas inferni carceris umbras
et revoca sursum quicquid ad ima ruit.
Redde tuam faciem, videant ut saecula lumen,
redde diem qui nos te moriente fugit.
Sed plane implesti remeans, pie victor, ad orbem,
Tartara pressa jacent nec sua jura tenent.
Inferus insaturabiliter cava guttura pandens
qui rapuit semper fit tua praeda, Deus.
Eripis innumerum populum de carcere mortis
et sequitur liber quo suus auctor adit.
Evomit absorptam trepide fera belua plebem
et de fauce lupi subtrahit agnus oves.
Hinc tumulum repetens, post Tartara carne resumpta,
belliger ad caelos ampla trophea refers.
Quos habuit poenale chaos jam reddidit in te
et quos mors peteret, hos nova vita tenet.

Rex sacer, ecce tui radiat pars magna triumphi,
cum puras animas sancta lavacra beant.
Candidus egreditur nitidis exercitus undis
atque vetus vitium purgat in amne novo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat
et grege de niveo gaudia pastor habel.
Additur hac Felix consors mercede sacerdos
qui dare vult Domino dupla talenta suo.
Ad meliora trahens gentili errore vagantes,
bestia ne raperet, munit ovile Dei.
Quos prius Eva nocens infecerat, hos modo reddit
ecclesiae pastos ubere, lacte, sinu,
mitibus alloquiis agrestia corda colendo,
munere Felicis de vepre nata seges.
Aspera gens, saxo vivens quasi more ferino,
te medicante, sacer, belua reddit ovem.
Centeno reditu tecum mansura per aevum
messis abundantis horrea fruge reples.
Inmaculata tuis plebs haec vegetetur in ulnis
atque Deo purum pignus ad astra feras.
Una corona tibi de te tribuatur ab alto,
altera de populo vernet adepta tuo.

DE DOMNO FELICE NAMNETICO CUM FLUVIUM ALIBI DETORQUERET

F3_10
Cedant antiqui quicquid meminere poetae :
vincuntur rebus facta vetusta novis.
Includi fluvios si tunc spectasset Homerus,
inde suum potius dulce replesset opus :
cuncti Felicem legerent modo, nullus Achillem
nomine sub cujus cresceret artis honor,
qui probus ingenio mutans meliore rotatu
currere prisca facis flumina lege nova.
Aggere composito removens in gurgite lapsum
quo natura negat cogis habere viam.
Erigis hic vallem subdens ad concava montem
et vice conversa haec tumet, ille jacet.
Altera in alterius migravit imagine forma :
mons in valle sedet, vallis ad alta subit.
Quo fuit unda fugax, crevit pigro obice terra
et quo prora prius, huc modo plaustra meant.
Collibus adversis flexas superinvehis undas
et fluvium docilem monte vetante trahis.
Qua rapidus flueret, veniens celer amnis obhaesit
et subito nato colle retorsit iter.
Quae prius in praeceps veluti sine fruge rigabant,
ad victum plebis nunc famulantur aquae.
Altera de fluvio metitur seges orta virorum,
cum per te populo parturit unda cibum.
Qualiter incertos hominum scis flectere motus
qui rapidos fontes ad tua frena regis ?
Stet sine labe tibi, Felix, pia vita per aevum,
cujus ad imperium transtulit unda locum.

DE NICETIO EPISCOPO TREVERENSI

F3_11
Splendor, apex fidei, venerabile mente Niceti,
totius orbis amor pontificumque caput,
summus apostolico praecellens pastor ovili
auxisti meritis quicquid honoris habes.

Divino insistens operi terrena relinquis :
cui moritur mundus, non moriture manes.
Vita brevis cunctis, sed non brevis illa beatis :
cum bona non pereant, jure perennis eris.
Dum tibi restrictus maneas et largus egenis,
quod facis in minimis te dare crede Deo.
Captivus quicumque redit sua limina cernens
ille lares patrios, tu capis inde polos.
Hic habet exul opem, jejunans invenit escas
qui venit esuriens hinc satiatus abit.
Tristibus inponis curas purgando querellas
et sanat cunctos una medella viros.
Pauperis hinc lacrimas desiccas gaudia praestans :
qui prius ingemuit vota salutis habet.
Te pascente greges numquam lupus abripit agnos,
sunt bene securi quos tua caula tegit.
Templa vetusta Dei revocasti in culmine prisco
et floret senior te reparante domus.
Hic populis longos tribuas pia vota per annos
et maneas pastor, ne lacerentur oves.

ITEM DE CASTELLO EIUSDEM SUPER MOSELLA

F3_12
Mons in praecipiti suspensa mole tumescit
et levat excelsum saxea ripa caput.
Rupibus expositis intonsa cacumina tollit
tutus et elato vertice regnat apex.
Proficiunt colli quae vallibus arva recedunt,
undique terra minor vergit et iste subit.
Quem Mosella tumens, Rodanus quoque parvulus ambit
certanturque suo pascere pisce locum.
Diripiunt dulces alibi vaga flumina fruges.
Haec tibi parturiunt, Mediolane, dapes.
Quantum crescit aquis, pisces vicinius offert ;
exhibet hinc epulas unde rapina venit.
Cernit frugiferos congaudens incola sulcos,
vota ferens segeti fertilitate gravi.
Agricolae pascunt oculos de messe futura,
ante metit visu quam ferat annus opem.
Ridet amoenus ager tectus viridantibus herbis,
oblectant animos mollia prata vagos.
Hoc vir apostolicus Nicetius ergo peragrans
condidit optatum pastor ovile gregi.
Turribus incinxit ter denis undique collem.
Praebuit hic fabricam quo nemus ante fuit.
Vertice de summo demittunt brachia murum,
dum Mosella suis terminus extet aquis.
Aula tamen nituit constructa cacumine rupis
et monti inposito mons erit ipsa domus.
Conplacuit latum muro concludere campum
et prope castellum haec casa sola facit.
Ardua marmoreis suspenditur aula columnis
qua super aestivas cernit in amne rates.
Ordinibus ternis extensaque machina crevit
ut, postquam ascendas, jugera tecta putes.
Turris ab adverso quae constitit obvia clivo :
sanctorum locus est, arma tenenda viris.
Ulic est etiam gemino ballista volatu
quae post se mortem linquit et ipsa fugit.

Ducitur in rigidis sinuosa canalibus unda
ex qua fert populo hic mola rapta cibum.
Blandifluas stupidis induxit collibus uvas :
vinea culta viret quo fuit ante frutex.
Insita pomorum passim plantaria surgunt
et pascunt vario flores odore locum.
Haec tibi proficiunt quicquid laudamus in illis
qui bona tot tribuis, pastor opime gregis.

AD VILICUM EPISCOPUM METTINSEM

F3_13

Gurgite caeruleo pelagus Mosella relaxat
et movet ingentes molliter amnis aquas.
Lambit odoriferas vernanti gramine ripas
et lavat herbarum leniter unda comas.
Hinc dextra de parte fluit qui Salia fertur,
flumine sed fluctus pauperiore trahit.
Hic ubi perspicuis Mosellam cursibus intrat,
alterius vires implet et ipse perit.
Hoc Mettis fundata loco speciosa, coruscans
piscibus obsessum gaudet utrumque latus.
Deliciosus ager ridet vernantibus arvis :
hinc sata culta vides, cernis at inde rosas.
Prospicis umbroso vestitos palmite colles,
certatur varia fertilitate locus.
Urbs munita nimis quam cingit murus et amnis,
pontificis merito stas valitura magis.
Vilicus, aetheriis qui sic bene militat armis,
stratus humi genibus te levat ille suis.
Unde humilis terris te proicis, alme sacerdos,
orando hinc patriae ducis ad astra caput.
Fletibus adsiduis adquiris gaudia plebi :
pastoris lacrimis laetificantur oves.
Ictibus invalidis quamvis minitetur iniquus,
tu quibus es murus, vulnera nulla timent
et licet incluso lupus insidietur ovili,
te custode gregis, nil ibi praedo nocet.
Oblectas populos vultu sine nube sereno
cunctorumque animos gratia blanda fovet.
Si poscat novus hospes opem tu porrigis escas
invenit et proprios ad tua tecta lares.
Dum satias querulum, magis obliviscitur illas
quas habet in patriis finibus exul opes.
Qui sua damna refert, gemitus subducis ab ore,
gaudia restituens tristia cuncta fugas.
Protegis hinc nudos, illinc tu pascis egentes.
Nil tibi reddit inops, reddit amore Deus.
Horrea praemittis, melius tua condita servans :
quas sic diffundis dat paradisus opes.
Culmina templorum renovasti, Vilice cultor :
cum veniet Dominus, stat labor ecce tuus.
Commissum video non suffodisse talentum,
sed magis aptatum multiplicatur opus.
Longius extensos peragas tam digna per annos
et maneat semper nomen, opime, tuum.

ITEM AD EUNDEM

Pastor opime gregis, cunctis tua pabula prosunt.
Qui satias animas, quam bene membra foves !
Sic avidos reddis convivas nectare lactis,

48 ut scutella levet quod cocleare solet.

ITEM AD EUNDEM

49 Currit ovis repetens a te sua pascua, pastor.
50 Qui cibus esse soles. Da mihi panis opem.

DE PICTURA UITIS IN MENSA EIUS DICTUM

51 Vitibus intextis ales sub palmite vernat
52 et leviter pictas carpit ab ore dapes.
53 Multiplices epulas meruit conviva tenere :
54 aspicit hinc uvas, inde falerna bibit.

DE PISCIBUS IN MENSA EIUS

55 Retia vestra, pater, oneroso pisce redundant :
56 apparet Petri vos meruisse vices.

DE PONTIFICE CARENTINO COLONIAE

F3_14 v.1 Carentine, decus fidei, Deitatis amice,
2 nomine de proprio care, perennis amor,
3 pontificem pollens Agripina Colonia praefert,
4 frugiferis agris digne colone Dei.
5 Si videas aliquos quacumque ex gente creatos,
6 quamvis ignotos mox facis esse tuos.
7 Quos semel affectu adstringis pietate paterna
8 ulterius numquam dissociare potes,
9 nec subito veniens veluti fugitiva recedit,
10 sed concessa cito gratia fixa manet.
11 Verba Dei conplens sicut te diligis ipsum,
12 a te ita diligitur proximus omnis homo.
13 Vocis apostolicae sectator dignus haberis
14 quae caros animos praeposuit fidei.
15 Tranquillus, placidus, mitis, sine nube serenus,
16 cui rabies mundi nil dominare potest.
17 Pectora cunctorum reficis dulcedine verbi,
18 laetificas vultu tristia corda tuo.
19 Pauperibus cibus es, sed et esurientibus esca,
20 rite pater populi dando salutis opem.
21 Aurea templa novas pretioso fulta decore :
22 tu nites unde Dei fulget honore domus.
23 Majoris numeri quo templa capacia constent,
24 alter in excelso pendulus ordo datur.
25 Sollicitat pia cura gregis te, pastor opime,
26 nil lupus ab stabulis quo vigilante rapit.
27 Tempora longaevo teneas felicia tractu
28 et per te Domini multiplicentur oves.

DE IGIDIO EPISCOPO REMORUM

F3_15 v.1 Actibus egregiis venerabile culmen, Igidi,
2 ex cujus meritis crevit honore gradus,
3 subtrahor ingenio, compellor amore parato
4 laudibus in vestris prodere pauca favens.
5 Namque reus videor tantis existere causis,
6 si solus taceam quicquid ubique sonat.
7 Sed quamvis nequeam digno sermone fateri,
8 da veniam voto me voluisse loqui.
9 Exiit in mundo gestorum fama tuorum
10 et meritis propriis sidus in orbe micas.
11 Clarior effulges quam Lucifer ore sereno :
12 ille suis radiis, tu pietate nites.
13 Nil lupus insidiis cauto subducit ovili,
14 te pastore sacro pervigilante gregem.

Facundo eloquio caelestia dogmata fundis,
ecclesiae crevit te monitore domus.
Pontificis studio correctio plebis haberis ;
ne tenebrae noceant, semita lucis ades.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi,
qui satias epulis, pascis et ore greges.
Praecepta inplentur : non solo pane cibamur ;
delicias capimus quas tua verba ferunt.
Ut gaudet corpus cui mitior esca paratur,
sic animae gaudent si tua lingua sonet.
Heresis ira cadit, forti te milite Christi,
adquiris regi qui dedit arma tibi,
qui purgas spinis agros sermone colente,
et mundata Deo surgit ubique seges.
Qui venit huc exul, tristis, defessus, egenus,
hic recipit patriam, te refovente, suam.
Quae doluit tollis, gemitus in gaudia vertens,
exilium removes. Reddis amore lares.
Pauper habere cibum, meruit quoque nudus amictum,
invenit hic semper quae bona quisque cupit.
Consultum tribuis generaliter omnibus unum,
qui populi pater es, tot pia rite regis.
Haec tibi vita diu, Domino tribuente, supersit
atque futura micet lucidiore die.

AD HILARIUM

F3_16
Lux sincera animi, semper mihi dulcis Hilari,
quamvis absentem quem mea cura videt,
cujus honestus amor tantum mea corda replevit,
ut sine te numquam mente vacante loquar,
versibus exiguis mandamus vota salutis :
quae dedit affectus sint tibi cara, precor.

DE BERTECHRAMNO EPISCOPO, CUM ELEVARETUR IN CURRUM

F3_17
Curriculi genus est memorat quod Gallia redam.
Molliter incedens orbita sulcat humum,
exiliens duplici bijugo volat axe citato
atque movet rapidas juncta quadriga rotas.
Huc ego dum famulans comitatu jungor eodem
et mea membra cito dum veherentur equo,
pontificisque sacri Bertechramni actus honore,
conprendente manu raptus in axe levor.
Qualiter inplumes fetus pia mater hirundo
confovet et placide pinnula tensa tegit,
sic bonitate potens, affectu dives opimo,
in proprium pastor molle sedile locat.
Nec solum amplectens pia mens, sed diligit omnes :
unde magis populis unicus extat amor.

ITEM AD EUNDEM DE OPUSCULIS SUIS

F3_18
Ardua suscepi missis epigrammata chartis
atque cothurnato verba rotata sofo.
Percurrens tumido spumantia carmina versu,
credidi in undoso me dare vela freto :
plana procellosos ructavit pagina fluctus
et velut Oceanas fonte refudit aquas.
Vix modo tam nitido pomposa poemata cultu
audit Trajano Roma verenda foro.

Quid si tale decus recitasses in aure senatus ?
Stravissent plantis aurea fila tuis.
Per loca, per populos, per compita cuncta videres
currere versiculos plebe favente tuos.
Sed tamen in vestro quaedam sermone notavi
carmine de veteri furta novella loqui,
ex quibus in paucis superaddita syllaba fregit
et pede laesa suo musica cloda gemit.
Nunc, venerande pater, prece, voto, voce saluto,
commendans animum supplice corde meum.
Sit tua vita diu, cujus modulante Camena
cogimur optatis reddere verba jocis.

AD AGRICOLAM EPISCOPUM

F3_19 Praesul, honoris apex, generis fideique cacumen,
cultor agri pollens, pastor opime gregis,
cum mea terra manu meruit genitoris arari,
reddatur nati vomere culta sui.
Nam pater, affectu dulci memorabilis orbi,
me vobiscum uno fovit amore duos.
Corde parens, pastu nutrix, bonus ore magister,
dilexit, coluit, rexit, honesta dedit.
Ille pio studio sulcata novalia sevit :
quod pater effudit hoc mihi semen ale.

AD FELICEM EPISCOPUM BITURIGUM SCRIPTUM IN TURREM EIUS

F3_20 Quam bene juncta decent, sacrati ut corporis agni
margaritum ingens aurea dona ferant !
Cedant chrysolitis Salomonia vasa metallis,
ista placere magis ars facit atque fides.
Quae data, Christe, tibi Felicis munera sic sint
qualia tunc tribuit de grege pastor Abel
et cujus tu corda vides, pietate coaeques
Siraptae merito quae dedit aera duo.

DOMINO SANCTO PATRI AUITO PAPAE FORTUNATUS HUMILIS

F3_21 Officiis intente piis, pater urbis Avite,
gloria pontiticum, noster et altus amor,
per quem plebs, regio, peregrinus et hospes aluntur,
in quo cuncta capit quae sibi quisque cupit.
Ex opere inmeritus merui pia dona patroni,
ne minimam pascens inmemor esses ovem.
Qui trahis ore greges aeterna ad pabula Christi,
qualiter hinc vivant est quoque cura tui.
Semper et absentes praesens tua protegit ala :
quo pede non curris, munere totus ades.
Muneribus vestris laudem Agnes aut Radegundes
multiplici orantes fomite vocis agunt.
Ad caelos penetranda seras, pater alte, talenta
quae centena suo tempore culta metas.
Per dominum regemque bonum precor, aulice praesul,
ut Fortunati sis memor, alme, tui.

AD EUNDEM

F3_22 Paruimus jussis, sacer ac venerande sacerdos
et pater, imperiis, dulcis Avite, tuis.
Garrulitate levi potius stridente cicuta
quam placeat liquido nostra camena melo.

Sed tamen ut veniam tribuas, pietatis amator
  intende obsequium nec trutinato sophum.
Munere pro magno modicus haec parvula solvo :
  pensetur votis est cui lingua rudis.

ITEM AD EUNDEM

Virtutum quid celsa fides mereatur honoris,
  summe sacerdotum, dulcis Avite, probas,
qui nectens animos cunctorum in amore beato
  post te, care pater, pectora capta trahis.
Sed tamen inter eos tua quos dulcedo replevit,
  promptus in affectu portio major agor.
Lumen dulce meum, patriae vigor, altor egentum,
  spes peregrinorum, ductor honorque patrum,
si mea vox jugi resonaret acumine carmen,
  laude minor loquerer, major amore, pater.
Maxima sed nostri datur haec occasio voti
  vel memorare tuum nomen, opime, sacrum.
Commendantur item vestrae pietatis amori
  Agnes voce humili cum Radegunde pari.
Larga salutiferos vigeat tibi vita per annos :
  nam tua quae fuerit fit mea, care, salus.

DE DOMNO AGERICO EPISCOPO DE VEREDUNO

F3_23
Urbs Vereduna, brevi quamvis claudaris in orbe,
  pontificis meritis amplificata places.
Major in angusto praefulget gratia gyro,
  Agerice, tuus quam magis auxit honor.
Plurima magnarum fudisti semina laudum
  quae matura operis fertilitate metes.
Tempore praesenti victum largiris egenis,
  unde futura dies centuplicabit opes.
Dogmatis arcani reseras penetralia pastor,
  nec solum dapibus, pascis et ore greges.
Templa vetusta novas pretiosius et nova condis :
  cultior est Domini, te famulante, domus.
Egregios fontes sacri baptismatis exples,
  tam pia divino fonte repletus agis.
Candida sincero radiat haec aula sereno
  et si sol fugiat, hic manet arte dies.
Ad nova templa avide concurrunt undique plebes
  et tribuis populis plus in amore Deum.
Te solamen inops meruit, te nudus amictum
  et solus cunctis potus et esca manes.
Felix qui meritis, aeternae lucis amator,
  tempore tam modico non moritura paras.

ITEM DE AGERICO EPISCOPO DE VEREDUNO

Phoebus ut elatum suspendit in aethera currum
  purus et igniferum spargit ubique jubar,
effusis radiis totum sibi vindicat orbem,
  montes, plana replens, ima vel alta tenet.
Sic, praesul, splendore animi cum sole coruscas :
  ille suis radiis fulget et ipse tuis.
Agerice sacer, cujus sermone colente
  ecclesiae segetes fertilitate placent,
terrenis sterilis rebus, fecunde supernis,
  humana spernens, dives iture polis,
inlecebris mundi mundus, lasciva repellens,
  nil cui subripuit carnis amarus amor.

Lubrica culpa perit neque mors de crimine gaudet,
cum tua delictis libera membra vides.
In templis habitando piis sic purus haberis
ut tua corda, pater, sint pia templa Dei.
Eligit in tali Christus se vase recondi :
quam sibi purgavit possidet ipse domum.
Non dolus in labiis nec sunt fera nubila mentis :
sinceris animis vernat in ore dies.
Doctilocum flumen salienti fonte refundis
et sensus steriles voce rigante foves.
Ardua caelorum pandis mysteria terris
per quem plus Dominum scit, timet, orat, amat.
Dogmate divino, praesul facunde, triumphas,
dans pastor monitis ne premat error oves.
Deliciis reficis quas caelum arva unda ministrat,
et satiat populos hinc cibus, inde fides.
Sumit pauper opem, tristis spem, nudus amictum :
omnia quicquid habes omnibus esse facis.
Hic tibi longa salus maneat, licet inde tutura,
atque diu, pastor, pro grege vota feras.

AD VIRUM VENERABILEM ANFIONEM PRESBYTERUM

F3_24 Vir pietate calens, blanda dulcedine vernans,
cujus in aspectu mens pretiosa micat,
quem prius ut merui cognoscere lumine vultus,
conspexi sensus lumen inesse tibi,
Anfion mihi care pater, venerande sacerdos
atque meo semper corde tenendus amor ;
qui quemcumque novum videas facis esse propinquum,
si genus ignores, fit tibi mente parens.
Provocat alloquio cunctos jucunda voluntas
cogis et unianimes jugiter esse tuos.
Ingenio vivax, sensus moderamine firmus,
pondere consilii fixus ubique manes,
qui bene cauta regis maturae frena senectae,
cui quem praestat honor scis moderare gradum.
Promptus ad omne decus larga bonitate redundas
cui se conjungit quisquis in urbe venit.
Profluus humane frugem venientibus offers
et tua fit populis omnibus una domus.
Verbis quippe suis quem papa Leontius effert :
judicio tanti credimus ista viri.

AD PATERNUM ABBATEM DE CODICE EMENDATO

F3_25 Paruimus tandem jussis, venerande sacerdos.
Nominis officium jure, Paterne, regis,
qui propriis meritis ornans altaria Christi
tam prece quam voto das placitura Deo.
Supplico, cede tamen, si quid me forte fefellit.
Nam solet iste meas error habere manus.
Obtineat supplex modo pagina missa salutis,
haec quoque cum relegis me memorare velis.

AD RUCCONEM DIACONUM, MODO PRESBYTERUM

F3_26 Altaris Domini pollens, bone Rucco, minister,
hinc tibi festinus mando salutis opus.
Nos maris Oceani tumidum circumfluit aequor,
te quoque Parisius, care sodalis, habet.

Sequana te retinet, nos unda britannica cingit :
divisos terris alligat unus amor.
Non furor hic pelagi vultum mihi subtrahit illum
nec boreas aufert nomen, amice, tuum.
Pectore sub nostro tam saepe recurris amator,
tempore sub hiemis quam solet unda maris.
Ut quatitur pelagus quotiens proflaverit eurus
stat neque sic animus te sine, care, meus.
Blanda serenato tempestas pectore fervet
atque ad te varia mobilitate trahit.
Sed memor esto mei votumque repende petenti
ut pariter paribus det sua dona Deus,
humanam mentem Christi quo gratia ditet
ac Domino nostro sensus et ora vacent.

AD ARCHIDIACONUM DE MELDIS

F3_27 Si mihi vel vestros licuisset cernere vultus,
munere pro tanto plurima verba darem.
Direxit nobis mustum tua cara voluntas
et dulces animos dulcia dona probant.
Quem non vidisti promptus satiare parasti,
quid facias illi qui tibi notus adest ?
Det tibi larga Deus qui curam mente fideli
de grege pontificis, magne minister, habes.

AD IOHANNEM DIACONUM

F3_28 Pignus amicitiae semper memorabile nostrae
versibus exiguis, care Johannis, habe
ut, cum me rapiunt loca nunc incognita forsan
non animo videar, dulcis, abesse tuo.
Anthemium patrem per te, venerande, saluto
cujus in affectu consolidatus agor.
Hilarium pariter nobis in amore tenacem
insero carminibus quem mea corda colunt.
Perpetuo maneas meritis felicibus aevo.
Haec quoque cum relegis me memorare velis.

AD ANTHIMIUM DIACONUM

F3_29 Suscipe versiculos, Anthimi, pignus amantis,
quos tibi sincero pectore fudit amor.
Cum tua blanditus retineret lumina somnus
lassaque fecisset membra jacere toro,
dum dubito, pecco nolens vexare quietum :
sic mea culpa tui causa soporis erit.
Discedo tacitus veluti fur, indice nullo
nec dixi amplectens : frater amate, vale.
Non licuit mandata animo committere caro
nec tenuit verbis hora vel una tuis.
Testificor Dominum mihi fortiter esse molestum
quod sic abscedo nec tua dicta fero.
Sed cui plura volens poteram tunc dicere praesens
nunc faciat paucis pagina missa loqui.
Haec tamen ante Deum rogo te mihi munera praestes
omnibus ut semper carus ubique mices.
Nemo mihi vestem, denaria nemo ministret :
quod dulcedo monet hoc mihi nemo neget.

AD SINDULFUM DIACONUM

F3_30 v.1 Frater amore Dei, digno memorabilis actu,
2 pectore fixe meo frater amore Dei,
3 carpe libenter iter quod ducit ad aetheris aulam,
4 altius ut surgas carpe libenter iter.
5 Fer patienter onus neque te pia sarcina lasset,
6 unde manet requies, fer patienter onus.
7 Subdere colla decet, quia sunt juga dulcia Christi,
8 quo mereamur opem subdere colla decet.
9 Qui sua rura colit solet horrea plena tenere
10 nec jejunus erit qui sua rura colit.
11 Per mare nauta volat quo multa pecunia crescat,
12 mercibus ut placeat per mare nauta volat.
13 Non timet ille necem rabie turbante procellae,
14 ut lucretur opes non timet ille necem.
15 Miles ad arma venit quaerens per vulnera palmam,
16 ut redeat victor miles ad arma venit.
17 Proelia sume libens mihi tu quoque, care sodalis,
18 unde triumphus erit proelia sume libens.
19 Quisquis amore venit nescit se ferre laborem,
20 nemo labore jacet quisquis amore venit.
21 Carmina parva ferens tibi debita reddo salutis,
22 des meliora, precor, carmina parva ferens.

LIBER QVARTVS

EPITAPHIUM EUMERI EPISCOPI CIVITATIS NAMNETICAE

F4_1 v.1 Quamvis cuncta avido rapiantur ab orbe volatu,
2 attamen extendit vita beata diem
3 nec damnum de fine capit cui, gloria, vivis
4 aeternumque locum missus ad astra tenet.
5 Hoc igitur tumulo requiescit Eumerius almo
6 per quem pontificum surgit opimus honor.
7 Stemmate deducit fulgens ab origine culmen
8 et meritis priscos crescere fecit avos.
9 Emicuit populis geminum memorabile donum :
10 inde gradu judex, hinc pietate pater.
11 Dulcis in eloquio, placidus moderamine sacro,
12 in cujus sensu perdidit ira locum,
13 alterius motus patienti pectore vicit.
14 Ut levitas laesit, hoc gravitate tulit.
15 Si quis ab externis properavit sedibus hospes
16 mox apud hunc proprios sensit habere lares,
17 hic habitare volens patriis rudis exul ab oris
18 oblitus veterem hujus amore patrem.
19 Gaudens arrisit, probat is se cernere flentem,
20 alterius lacrimas mox facit esse suas.
21 Partitus cum ventre vices, pietate magistra,
22 unde tulit luctus, mox ibi vota dedit.
23 Pauperibus dives censum transfudit egenis,
24 ante bonus tribuit quam peteretur opem.
25 Semina jactavit centeno pinguia fructu
26 cui modo de reditu messis adulta placet.
27 Unica cura fuit cunctos ut viseret aegros
28 ipse quibus medicus vixit et ipse cibus.
29 Extulit ecclesiae culmen, quod restitit unum

venit ad heredem qui cumularet opus.
Felix ille abiit, Felicem in sede reliquit ;
heredis meritis vivit in orbe pater.

EPITAPHIUM DOMNI GREGORI EPISCOPI CIVITATIS LINGONICAE

F4_2
Postquam sidereus disrupit tartara princeps,
sub pedibus justi, mors inimica, jaces.
Hoc veneranda sacri testatur vita Gregori
qui modo post tumulos intrat honore polos.
Nobilis antiqua decurrens prole parentum,
nobilior gestis nunc super astra manet.
Arbiter ante ferox, dehinc pius ipse sacerdos,
quos domuit judex fovit amore patris.
Triginta et geminos pie rexit ovile per annos
et grege de Christi gaudia pastor habet.
Si quaeras meritum, produnt miracula rerum
per quem debilibus fertur amica salus.

EPITAPHIUM DOMNI TETRICI EPISCOPI CIVITATIS LINGONICAE

F4_3
Palma sacerdoti, venerando Tetrice cultu,
te patriae sedes, nos peregrina tenent.
Te custode pio numquam lupus abstulit agnum
nec de fure timens pascua carpsit ovis.
Sex qui lustra gerens et per tres insuper annos
rexisti placido pastor amore gregem.
Nam ut condirentur divino corda sapore,
fudisti dulcem jugiter ore salem.
Summus amor regum, populi decus, arma parentum,
ecclesiae cultor, nobilitatis honor,
esca inopum, tutor viduarum, cura minorum,
omnibus officiis omnia, pastor, eras.
Sed cui praebebat varie tua cura medellam
funere rectoris plebs modo triste gemit.
Hoc tamen, alme pater, speramus : dignus in astris
qualis honore nites, hic pietate probes.

EPITAPHIUM DOMNI GALLI EPISCOPI CIVITATIS ARUERNAE

F4_4
Hostis inique, Adam paradiso fraude repellis :
ecce Deus famulos praestat adire polos.
Invide, sic tua mors homini meliora paravit :
tu expellis terris, hic dat et astra suis.
Testis et antistes Gallus probat ista beatus,
nobilis in terris, dives eundo polis.
Qui Christi auxilio fultus nec adultus in annis,
se majora petens, odit amore lares.
Effugit amplexus patrios matremque relinquit ;
qui monachum regeret quaeritur abba parens.
Illic tiro rudis generoso coepit ab aevo
militiae Domini belliger arma pati.
Quintiano demum sancto erudiente magistro
pulchrius est auro corde probatus homo.
Inde palatina regis translatus in aula,
Theuderice, tuo vixit amore pio.
Mox ubi destituens terras petit astra magister,
cessit discipulo cura tuenda gregem.
Pontificatus enim moderans ita rexit habenas
pastor ut officiis, esset amore pater.
Mansuetus patiens, bonus, aequus, amator amandus,

22 non erat offensae, sed locus hic veniae.
23 Si qua supervenit, facta est injuria virtus :
24 unde furor poterat, inde triumphus erat.
25 Plebem voce fovens quasi natos ubere nutrix,
26 dulcia condito cum sale mella rigans,
27 hoc opus exercens praescivit dona futuri
28 se pastore nihil posse perire gregi.
29 Sic pater ecclesiam regit in quinquennia quinque,
30 vix terdena tamen lustra superstes agens.
31 Hinc meliore via sanctum ad caelestia vectum
32 non premit urna rogi, sed tenet ulna Dei.

EPITAPHIUM RURICIORUM EPISCOPORUM CIVITATIS LIMOUECINAE

F4_5 v.1 Invida mors, rabido quamvis miniteris hiatu,
2 non tamen in sanctis jura tenere vales.
3 Nam postquam remeans domuit fera tartara Christus,
4 justorum meritis sub pede victa jaces.
5 Hic sacra pontificum toto radiantia mundo
6 membra sepulchra tegunt, spiritus astra colit :
7 Ruricii gemini flores quibus Aniciorum
8 juncta parentali culmine Roma fuit.
9 Pectore vena loquax, mundano culta sapore,
10 venit ad aetherios lingua colenda libros.
11 Actu, mente, gradu, spe, nomine, sanguine nexi
12 exultant pariter hinc avus, inde nepus.
13 Tempore quisque suo fundans pia templa patroni
14 iste Augustini, condidit ille Petri.
15 Hic probus, ille pius, hic serius, ille serenus,
16 certantes pariter quis cui major erit.
17 Plurima pauperibus tribuentes divite censu
18 misere ad caelos quas sequerentur opes.
19 Quos spargente manu redimentes crimina mundi
20 inter apostolicos credimus esse choros.
21 Felices qui sic de nobilitate fugaci
22 mercati in caelis jura senatus habent.

EPITAPHIUM EXOCI EPISCOPI CIVITATIS LIMOUECINAE

F4_6 v.1 Quamvis pontificem premeret tremebunda senectus,
2 attamen haec voluit plebs superesse patrem,
3 aut si naturae mutari debita possint,
4 pro pastore suo grex properasset iter.
5 Sed quia non licuit, populum spes consulat illa
6 quod hunc pro meritis vexit ad astra fides.
7 Inmaculata Deo conservans membra pudore
8 Exocius meruit jam sine fine diem
9 pectore sub cujus regnans patientia victrix
10 fluctibus in tantis anchora sensus erat.
11 Felle carens, animo placidus, dulcedine pastus,
12 nesciit offensis ira referre vices.
13 Templorum cultor, recreans modulamine cives,
14 vulneribus patriae fida medella fuit.
15 Qui tria lustra gerens in pontificatus honore
16 pergit ad antiquos plebe gemente patres.
17 Non decet hunc igitur vacuis deflere querellis
18 post tenebras mundi quem tenet aula poli.
19 Miliciam peragens, capiens nova praemia regis,
20 pro Fortunato supplice funde precem.
21 Obtineas votis, haec qui tibi carmina misi,

22 ut merear claudi quandoque clave Petri.

EPITAPHIUM CHALETRICI EPISCOPI CIVITATIS CARNOTENAE

F4_7 v.1 Inlacrimant oculi, quatiuntur viscera fletu
2 nec tremuli digiti scribere dura valent,
3 dum modo qui volui vivo, dabo verba sepulto,
4 carmine vel dulci cogor amara loqui.
5 Digne tuis meritis, Chalacterice sacerdos,
6 tarde note mihi, quam cito, care, fugis !
7 Tu patriam repetis, nos triste sub orbe relinquis,
8 te tenet aula nitens, nos lacrimosa dies.
9 Ecce sub hoc tumulo pietatis membra quiescunt
10 dulcior et melli lingua sepulta jacet.
11 Forma venusta decens, animus sine fine benignus,
12 vox suavis, legem promeditata Dei,
13 spes cleri, tutor viduarum, panis egentum,
14 cura propinquorum, totus ad omne bonum,
15 organa psalterii cecinit modulamine dulci
16 et tetigit laudi plectra beata Dei
17 cautere eloquii bene purgans vulnera morbi
18 quo pascente fuit fida medella gregi.
19 Sex qui lustra gerens, octo bonus insuper annos,
20 ereptus terrae justus ad astra redis.
21 Ad paradisiacas epulas te cive reducto
22 unde gemit mundus gaudet honore polus.
23 Et quia non dubito quanta est tibi gloria laudum
24 nec debes fleri, talis amice Dei.
25 Haec qui, sancte pater, pro magnis parva susurro,
26 pro Fortunato, quaeso, precare tuo.

EPITAPHIUM CRONOPI EPISCOPI CIVITATIS PETROCORICAE

F4_8 v.1 Si terrena, sacer, quondam tibi cura fuisset,
2 carmine plus lacrimas quam modo verba darem.
3 Sed quia tu mundus nec sunt tibi crimina mundi
4 nos gaudere mones qui sine morte manes.
5 Antistes pietate calens, venerande Cronopi,
6 membra sepulchra tegunt, spiritus astra tenet.
7 Ordo sacerdotum cui fluxit utroque parente
8 venit ad heredem pontificalis apex.
9 Hunc tibi jure gradum successio sancta paravit
10 ut quasi jam merito debitus esset honor.
11 Nobilis antiquo veniens de germine patrum,
12 sed magis in Christo nobilior merito,
13 sic vultu semper placidus ceu mente serenus,
14 pectore sincero frons sine nube fuit.
15 Cujus ab eloquio nectar per verba fluebat,
16 vinceres ut dulces ore rigante favos.
17 Nudorum tu vestis eras, algentis amictus :
18 qui ad tua tecta fuit, tectus et ipse redit.
19 Divitias omnes inopum sub ventre locasti
20 unde tibi semper viva talenta manent.
21 Esuriens epulum, sitiens te sumere potum
22 cernere te meruit tristis et exul opem.
23 Implesti propriis viduatam civibus urbem
24 videruntque suos te redimente lares.
25 Quam lupus ab stabulis tulerat frendente rapina,
26 te pastore gregis reddita plaudit ovis.
27 Templa exusta celer revocasti in culmine prisco,

28 hinc tua sed caelis stat sine labe domus.
29 Ipse bis octono vixisti in corpore lustro :
30 nunc tibi pro meritis est sine fine dies.

EPITAPHIUM LEONTI EPISCOPI ANTERIORIS CIVITATIS BURDEGALENSIS

F4_9 v.1 Ultima sors avido graviter properavit hiatu,
2 pastorem rapiens qui fuit arma gregis.
3 Hoc recubant tumulo venerandi membra Leonti
4 quo stetit eximium pontificale caput.
5 Quem plebs cuncta gemens confusa voce requirit,
6 hinc puer, hinc juvenis deflet et inde senes.
7 Defensoris opem hic omnis perdidit aetas
8 et quantum coluit nunc lacrimando docet.
9 Nemo valet siccis oculis memorare sepultum
10 qui tamen in populo vivit amore pio.
11 Egregius, nulli de nobilitate secundus,
12 moribus excellens, culmine primus erat.
13 Hic pietate nova cunctis minor esse volebat,
14 sed magis his meritis et sibi major erat.
15 Quo praesente viro meruit discordia pacem,
16 expulsa rabie corda ligabat amor.
17 Ecclesiae totum concessit in ordine censum
18 et tribuit Christo quod fuit ante suum.
19 Ad quem pauper opem, pretium captivus habebat,
20 hoc proprium reputans quod capiebat egens.
21 Cujus de terris migravit ad astra facultas
22 et plus iste Deo quam sibi vixit homo,
23 cordis in amplexu retinens et pectore plebem,
24 diceret ut populum se generasse patrem.
25 Namque suos cives placida sic voce monebat
26 confitereris ut hunc ad sua membra loqui.
27 Ingenio vigilans, dives quoque dogmate Christi
28 et meruit studio multiplicare gradum.
29 Largior in donis absens sibi junxit amantes
30 et quo non fuerat, munere notus erat.
31 Principibus carus hujusque amor unicus urbis,
32 festinans animis omnibus esse parens.
33 Lustra decem pollens, septem quoque vixit in annos,
34 mox urguente die raptus ab orbe fuit.
35 Sed quis cuncta canat, cum tot bona solus habebat ?
36 Nunc uno in tumulo plurima vota jacent.
37 Haec tibi parva nimis, cum tu merearis opima,
38 carmina Theudosius praebet amore tuus.

EPITAPHIUM LEONTI EPISCOPI SEQUENTIS CIVITATIS BURDEGALENSIS

F4_10 v.1 Omne bonum velox fugitivaque gaudia mundi,
2 prosperitas hominum quam cito rapta volat !
3 Malueram potius cui carmina ferre salutis,
4 perverso voto flere sepulchra vocor.
5 Hoc recubant tumulo venerandi membra Leonti
6 quem sua pontificem fama sub astra levat.
7 Nobilitas altum ducens ab origine nomen
8 quale genus Romae forte senatus habet.
9 Et quamvis celso flueret de sanguine patrum,
10 hic propriis meritis crescere fecit avos.
11 Regum summus amor, patriae caput arma parentum,
12 tutor amicorum, plebis et urbis honor,
13 templorum cultor, tacitus largitor egentum,

14 susceptor peregrum distribuendo cibum.
15 Longius extremo si quis properasset ab orbe,
16 advena mox vidit, hunc ait esse patrem.
17 Ingenio vivax, animo probus, ore serenus,
18 et mihi qualis erat pectore flente loquor.
19 Hunc habuit clarum qualem modo Gallia nullum,
20 nunc humili tumulo culmina celsa jacent.
21 Placabat reges, recreans moderamine cives,
22 gaudia tot populis, heu, tulit una dies.
23 Lustra decem felix et quattuor insuper annos
24 vixit et a nostro lumine raptus obit.
25 Funeris officium, magni solamen amoris,
26 dulcis adhuc cineri dat Placidina tibi.

EPITAPHIUM VICTORIANI ABBATIS DE MONASTERIO ASANE

F4_11 v.1 Quisquis ab occasu properas huc, quisquis ab ortu,
2 munus in hoc tumulo quod venereris habes.
3 Respice ditatum caelesti dote talentum
4 cujus semper habet pectoris arca Deum.
5 Religionis apex, vitae decus, arma salutis,
6 eximius meritis Victorianus adest,
7 dignum opus exercens qui fructificante labore
8 cunctis non soli vixit in orbe sibi.
9 Plurima per patriam monachorum examina fundens,
10 floribus aeternis mellificavit apes.
11 Lingua potens, pietas praesens, oratio jugis,
12 sic fuit ut jam tum totus ad astra foret.
13 Plura salutiferis tribuens oracula rebus,
14 saepe dedit signis vita beata fidem.
15 Bis senis rexit patrio moderamine lustris
16 rite Deo placitas pastor opimus oves.
17 Calle sequens recto sacra per vestigia Christum,
18 nunc fruitur vultum quem cupiebat amor.

EPITAPHIUM HILARI PRESBYTERI

F4_12 v.1 Omnes una manet sors inreparabilis horae,
2 cum venit extremus lege trahente dies.
3 Sic furit ira necis neque nos fugit orbita mortis,
4 pulvere facta caro non nisi pulvis erit.
5 Haec tamen insignes animas spes non vacua pascit,
6 quod qui digna gerit de nece nulla timet.
7 Hoc jacet in tumulo venerandus Hilarius actu
8 corpore qui terras et tenet astra fide.
9 Vir bonus, egregia de nobilitate refulgens,
10 inter honoratos germinis altus apex.
11 Conubio junctus simili, sed conjuge rapta
12 stans in amore Dei, non fuit alter amor.
13 Utilis in propriis, doctus moderamine legis,
14 cujus judicium pondere libra fuit.
15 Justitiam tribuens populis examine recto,
16 vendita res pretio non fuit ulla suo.
17 Funeris officio lacrimans Evantia caro
18 contulit haec genero maesta sepulchra suo.

EPITAPHIUM SERVILIONIS PRESBYTERI

F4_13 v.1 Quamvis longa dies, brevis hic et inhospita lux est ;
2 sola tamen nescit vita beata mori.
3 Hoc igitur tumulo Servilio clausus habetur,

nobilis et merito nobiliore potens.
Ipse palatinam rexit moderatius aulam
commissaeque domus crescere fecit opes.
Presbyter inde sacer mansit venerabilis urbi
servitioque Dei libera vita fuit.
Orfanus hic patrem, viduae solacia deflent,
unde magis caelis gaudia vera tenet.
Pontificem genitum vidit dehinc munere Christi,
raptus ab orbe quidem laetus ad astra redit.

EPITAPHIUM DOMNI PRAESIDI

F4_14 Vita brevis hominum, sed non brevis illa piorum,
dum migrante die prosperiora tenent.
Qui meruere magis de carcere carnis euntes
post tenebras mundi luce perenne frui.
Ex quibus hic recubans meritis Praesidius almis
carne tenet tumulum, spiritus igne polum.
Pectore de proprio Christi responsa rigando
multorum extinxit fonte fluente sitim.
Invitans instanter oves ad pascua regis
distribuit dulcem fratribus ore salem.
Nam quotiens monachus peccati est vulnere fixus
missus ad artificem, certa medella fuit.
Ibat ad abbatem famulans sanctumque magistrum
discipulus humilis, qui fuit ante tumens.
Talibus officiis intentus amore tonantis
inter et angelicos fulget honore choros.

EPITAPHIUM BOBOLENI DIACONI

F4_15 Innumeris hominum subjecta est vita periclis
casibus et variis sors inimica premit.
Nam recubando toro Bobolenus, honore diacon,
dum fruitur somno, mors rapit atra virum.
Hostis in insidiis securo caede securis
percutiens cerebrum fecit obire dolo.
Dic, tibi quid prodest scelus hoc peragendo, nefande ?
Ille Deo vivit, tu moriture peris.
Martyris ille decus meruit, tu damna latronis :
hinc sibi palma placet, sed tibi poena manet.

EPITAPHIUM ATTICI

F4_16 Quamvis longa seni ducatur in ordine vita,
cum venit extremum, nil valet esse diu.
Sed quia nemo fugit nisi terram terra recondat,
lege sub hac cunctos sors rapit una viros.
Celsus in hoc humili tumulo jacet Atticus ille
qui dabat eloquio dulcia mella suo,
inpendens placidam suavi modulamine linguam
pacificusque suus sermo medella fuit.
Cujus abundantem venerata est Gallia sensum
excoluitque senem semper honore patrem.
Clarus ab antiquis, spes nobilitatis opimae,
sufficiens propriis nulla rapina fuit.
Dogmata corde tenens plenus velut arca libellos,
quisquis quod voluit fonte fluente bibit.
Consilio sapiens, animo pius, ore serenus,
omnibus ut populis esset amore parens.
Sic venerabilibus templis, sic fudit egenis

mitteret ut caelis quas sequeretur opes.

EPITAPHIUM ARCADI IUVENIS

F4_17
Omne bonum velox fugitivo tempore transit :
quae placitura videt mors magis illa rapit.
Hic puer Arcadius, veniens de prole senatus,
festinante die raptus ab orbe jacet.
Parvula cujus adhuc freno se vinxerat aetas
ut teneris annis surgeret ipse senes.
Eloquio torrens, specie radiante venustus,
vincens artifices et puer arte rudis.
Quo me, forma, rapis laudes memorare sepulti ?
Singula si memores, plus lacrimanda mones.
Sed quoniam nulla maculatus sorde recessit,
nulli flendus erit quem paradisus habet.

EPITAPHIUM BASILI

F4_18
Inpedior lacrimis prorumpere nomen amantis
vixque dolenda potest scribere verba manus.
Conjugis affectu cogor dare pauca sepulto,
si loquor adfligor, si nego durus ero.
Qui cupis hoc tumulo cognoscere, lector, humatum,
Basilium inlustrem maesta sepulchra tegunt
cujus blanda pio recreabat lingua relatu
et dabat eloquio verba benigna suo.
Hinc doctrina rigans, illinc dulcedo redundans
ornavit radio, lux geminata virum.
Regis amor, carus populis, ita pectore dulcis
ut fieret cunctis in bonitate parens,
tranquillus, sapiens, jucundus, pacis amicus
nullaque quo stabat semina litis erant.
Hunc consultantem legati sorte frequenter
misit ad Hispanos Gallica cura viros.
Sufficienter habens numquam fuit arma rapinae,
non propriis eguit, non aliena tulit.
Ecclesias ditans, loca sancta decenter honorans,
pauperibus tribuens dives ad astra subit.
Annis bis denis cum Baudegunde jugali
junxit in orbe duos unus amore torus.
Qui tamen undecimo lustro cito raptus ab aevo
post finem terrae regna superna petit.
Non jam flendus eris humana sorte recedens,
dum patriam caeli, dulcis amice, tenes.

EPITAPHIUM ARACHARI

F4_19
Partu terra suo fraudem non sustinet ullam,
quae dedit haec recipit debita membra luto.
Hic vergente suo situs est Aracharius aevo
sex qui lustra gerens raptus ab orbe fuit.
Ipse palatina refulsit clarus in aula
et placito meruit regis amore coli.
Omnia restituit mundo quae sumpsit ab ipso,
sola tamen pro se quae bene gessit habet.

EPITAPHIUM BRUMACHI

F4_20
Quisquis in hoc tumulo cineres vis nosse sepulti,
Brumachius quondam fulsit in orbe potens.
Quem sensu, eloquio legati nomine functum,

dum remeat patriae, sors inimica tulit.
Finibus Italiae raptus, sed Frigia conjux
detulit huc cari funus amando viri.
Ceu vivum coluit cui grata est umbra mariti,
conjugibus castis ipsa favilla placet.
Ipse quater denos permansit in orbe per annos,
mox obit et magnum parva sepulchra tegunt.

EPITAPHIUM AVOLI

F4_21 Inriguis Avolum lacrimis ne flete sepultum
qui propriis meritis gaudia lucis habet.
Nam si pensentur morum pia gesta suorum,
felix post tumulos possidet ille polos.
Templa Dei coluit, latitans satiavit egentem,
plenius illa metit quae sine teste dedit.
Nobilitate potens, animo probus, ore serenus,
plebis amore placens, fundere promptus opes,
non usurae avidus ; licet esset munere largus,
plus nihil expetiit quam numerando dedit.
Nil mercedis egens, merces fuit una salutis,
quod minus est pretio, proficit hoc merito.
Luce perenne fruens felix cui mortua mors est,
quem non poena premit vita superna manet.

EPITAPHIUM INNOCENTUM

F4_22 Hoc jacet in tumulo non flenda infantia fratrum
quos tulit innocuos vita beata viros.
Uno utero geniti simili sunt sorte sepulti
et pariter natos lux tenet una duos.
Lotus fonte sacro prius ille recessit in albis,
iste gerens lustrum ducitur ante Deum.
Nomine sed primus vocitatus rite Johannes,
alter, Patricius, munere major erat
de cujus merito se plurima signa dederunt.
Felices animae quae pia vota colunt !
Hic etiam felix genetrix requiescit eorum
quae meruit partu lumina ferre suo.

EPITAPHIUM IULIANI

F4_23 Condita sunt tumulo Juliani membra sub isto
cujus in aeternum vivere novit honor.
Mercator quondam, conversus fine beato,
raptus ab hoc mundo crimine liber homo.
Collegit nimium, sed sparsit egentibus aurum,
praemisit cunctas quas sequeretur opes.
Sollicitus quemcumque novum prospexit in urbe,
hunc meruit veniens exul habere patrem.
Pascere se credens Christum sub paupere forma,
ante omnes apud hunc sumpsit egenus opem.
Nec solum refovens sed dona latendo ministrans
amplius inde placet quod sine teste dedit.
Felicem censum qui fratris migrat in alvo
et vivos lapides aedificare potest !
Extulit hunc tumulum genitoris honore Johannes
qui modo divinis fungitur officiis.
Qualiter hic vivo serviret amore parenti,
cum nati pietas ipsa sepulchra colit !

EPITAPHIUM ORIENTI

F4_24 Non hic nostra diu est fugienti tempore vita
quae sub fine brevi vix venit, inde redit.
Ecce caduca volant praesentia saecula mundi,
sola fides meriti nescit honore mori.
Clauditur hic pollens Orientius ille sepultus
cui palatina prius mansit aperta domus.
Consiliis habilis regalique intimus aulae
obtinuit celsum dignus in arce locum.
Vir sapiens, justus, moderatus, honestus, amatus
hoc rapuit mundo quod bene gessit homo,
sexaginta annis vix implens tempora lucis,
conjuge Nicasia qua tumulante cubat.
Cujus castus amor colit ipsa sepulchra mariti
nec placitura homini se dedit esse Dei.

EPITAPHIUM THEUDECHILDAE REGINAE

F4_25 Quamvis aetatis senio jam flecteret annos
multorumque tamen spes cito rapta fuit.
Si precibus possint naturae debita flecti,
plebs ageret lacrimis hanc superesse sibi.
Gaudia quanta inopum tumulo sunt clausa sub isto
votaque quot populis abstulit una dies !
Inclita nobilitas genitali luce coruscans,
hic properante die Theudechilde jacet.
Cui frater, genitor, conjux, avus atque priores
culmine succiduo regius ordo fuit.
Orfanus, exul, egens, viduae nudaeque jacentes
matrem, escam, tegmen hic sepelisse dolent.
Unica res placuit cumulo mercedis opimae,
antea cuncta dedit quam peteretur opem,
occultans sua dona suis neu forte vetarent,
sed quae clausa dedit, judice teste docet,
templorum Domini cultrix, pia munera praebens,
hoc proprium reputans quicquid habebat inops.
Una mori sors est et terrae reddere terram :
felix cui meritis stat sine fine dies !
Actibus his instans, aeterna in luce relata,
ter quino lustro vixit in orbe decus.

EPITAPHIUM VILITHUTAE

F4_26 Omne bonum velox fugitivaque gaudia mundi,
monstrantur terris et cito lapsa ruunt.
Ut dolor adquirat vires, cum perdit amantem,
ante placere facit, durius inde premit.
Heu lacrimae rerum, heu sors inimica virorum,
cur placitura facis quae dolitura rapis ?
Vilithute decens, Dagaulfi cara jugalis,
conjugis amplexu dissociata jacet.
Corpore juncta toro, plus pectore nexa marito,
lucis in occasu vincula rupit amor.
Tempora cui poterant adhuc in flore manere,
principium vitae finis acerbus habet.
Sanguine nobilium generata Parisius urbe,
Romana studio, barbara prole fuit.
Ingenium mitem torva de gente trahebat,
vincere naturam gloria major erat.
Numquam maesta manens, vultu nova gaudia portans,

nubila fronte fugans corde serena fuit.
Fudit ab ore jubar species redimita decore
protulit et radios forma venusta suos.
Stirpe sua reliquas superavit pulchra puellas
et rosea facie lactea colla tulit.
Splendida conspectu meliori pectore fulsit,
digna micans animo nec pietate minor.
Cui quamvis nullus hac in regione propinquus,
obsequio facta est omnibus una parens,
divinis intenta bonis, alimenta ministrans,
qua mercede magis se satiasse videt.
Haec data post obitum faciunt quoque vivere functam,
forma perit hominum, nam benefacta manent.
Corpora pulvis erunt et mens pia floret in aevo,
omnia praetereunt praeter amare Deum.
Orfana tunc aviae studiis adolevit opimae
inque loco natae neptis adulta fuit.
Tertius a decimo ut hanc primum acceperat annus,
traditur optato consociata viro
nobilitas in gente sua cui celsa refulsit
atque suis meritis additur alter honor.
Dulcis, ovans, alacris, studiis ornata juventus,
quod natura nequit littera prompta dedit.
Tres meruere tamen juncti superesse per annos
conjugioque suo corde ligante frui.
Ambo pares animo, voto, spe, moribus, actu
certantesque sibi mente, decore, fide.
Tempore jam certo est enixa puerpera prolem,
damno feta suo quae pariendo perit.
Abripuit teneram subito mors invida formam,
annos quippe duos, lustra gerendo tria.
Sic animam generans anima spoliatur et ipsa
spem peperit luci luce negante sibi.
Exemplum sed triste dedit fetura parenti,
unde redire solet, deficit inde genus.
Tertius esse pater cupiens, heu, solus habetur,
crescere quo numerus debuit, ecce cadit.
Nam partus cum matre perit, nascendo sepultus,
nil vitale trahens, natus in ore necis.
Plus fuerant soli, si tunc sine prole fuissent,
addita posteritas abstulit id quod erat.
Infaustis votis genitus de funere matris
et genetrix nato mortis origo fuit.
Alter in alterius letali sorte pependit
inque vicem sibi mox ambo dedere necem.
Sed sensit graviora dolens pater atque maritus
qui gemit uno obitu se sepelisse duos.
Pro vixdum genito lacrimas jam solvit humato,
vidit quod fleret, non quod haberet amor.
Tristitiae cumulum tribuit cui rapta jugalis,
dans longas lacrimas tempore nupta brevi.
Consultum tamen illud habet de conjuge conjux,
huic quia mercedis non vacuatur opus.
Nam quod ad ornatum potuit muliebre videri,
ecclesiis prompte pauperibusque dedit.
Hic nulla ex illis rebus peritura reliquit,
ut modo praemissas dives haberet opes.
Quam bene distribuens sine se sua noluit esse !

Nam quae larga dedit, haec modo plena metit.
Condidit ergo sibi quicquid porrexit egenti
et quos sumpsit inops hos habet illa cibos.
Felices quos nulla gravant de morte secunda
nec faciunt poenis subdita membra feris !
Dulcibus inlecebris qui non sibi condit amarum
nec per carnem animam vult sepelire suam,
sed casta pietate manens sine crimine vitae,
illius in luce hac praemia lucis emit.
Tempore quam parvo lacrimas aut colligit amplas
aut, cui vita nitet, gaudia longa capit !
Hac de morte levis dolor est. Nam durius illud,
hic quem viventem Tartara nigra tenent.
Infelix quisquis maculosis actibus usus
ante redemptorem se laqueasse videt,
nubibus invectus cum venerit arbiter orbis
et tuba terribilis commovet arma polis !
His venit Helias, illis in curribus Enoch,
anteviando suos hinc Petrus, hinc Stephanus.
Flore puellarum rosea stipante corona
inter virgineos prima Maria choros :
hinc mater, hinc sponsa Agnes, Tecla dulcis, Agathe
et quaecumque Deo virginitate placet.
Tunc ibi quis terror caeli adsistente senatu !
Quid dicturae animae judicis in facie ?
Mox aut poena manet miseros aut palma beatos,
quisque suae vitae semina jacta metit.
Sunt dicturi alii : "Cade, mons, et comprime corpus",
sed jussi colles ferre sepulchra negant.
Cogentur minimi quadrantem solvere nummi ;
nemo pedem removet quo sua culpa trahit.
Spe vacui paleae similes mittentur in ignes,
pascendis flammis fit caro nostra cibus.
Vivunt ad poenas aeterno ardente camino ;
ut cruciet gravius, mors mala non moritur.
Ne fessi recreent animas longo igne crematas,
porrigit, heu, nullas flammiger amnis aquas.
Parte alia, meritis felicibus alta tenentes,
fulgebunt justi sol velut arce poli.
Digni lumen habent, damnati incendia deflent,
illos splendor alit, hos vapor igne coquit.
Res est una quidem, duplici sed finditur actu,
nam cremat indignos quo probat igne pios.
Aeterna radiant paradisi in luce beati
cum facie Christi regna tenendo sui.
Gratia quanta manet vultus qui aspexerit illos,
quantus honor hominum posse videre Deum !
Si nimis erigitur fragilem qui cemit amicum,
qualiter exultet qui videt ora Dei !
Lilia, narcissus, violae, rosa, nardus, amomus,
quicquid odorifero germine mittit Arabs
judicis in vultu, florentia lumina, vernant.
Sed super haec Domini suavior efflat odor.
Nam quantum obsceno melior lux aurea plumbo,
tantum tura Deo cedit et omnis odor ;
quantum nocte dies distat, sol lampade lunae,
factori cedunt sic sua facta suo.
Cum vero justi tanto splendore fruantur,

134 congaudent nimium se caruisse mori.
135 De tenebris migrasse favent in luce perenni
136 et magis ad bona tot tardius isse dolent.
137 Tu quoque ne lacrimis uras pia fata jugalis
138 cui modo creduntur huc meliora dari.
139 Nam si deplores meritis quae vivit opimis,
140 conjugis ipse bonis invidiosus eris,
141 praesertim quam sensu, animo, tibi corpore junctam
142 cum Christo semper corde fuisse refers.
143 Post Domini vultus ad te si jussa rediret,
144 fleret in hunc mundum se revocare gradum.
145 Carius illa diem retinet quem perdere nescit
146 quam hunc quem timuit fine sequente sibi.
147 Nec grave funus agas cunctis natura quod offert,
148 quod cum principibus participatur inops.
149 Nullum paupertas, non eripit ampla facultas,
150 hoc commune simul dives, egenus habet.
151 Nam puer atque senes, niger albus, turpis honestus,
152 debilis et fortis, mitis et asper obit.
153 Huc sapiens stolidus, huc et probus inprobus, omnis
154 plenior exiguus, parvus et altus adit.
155 Tardius aut citius currit sors ista per omnes,
156 dissimili merito mors trahit una viros.
157 Non decet ergo graves pro conjuge fundere fletus
158 de cujus meritis te dubitare negas.
159 Felices nimium hic qui sine crimine praesunt,
160 qui melius discunt vivere post obitum.

EPITAPHIUM EUFRASIAE

F4_27 v.1 Si pietatis opus numquam morietur in aevo,
2 vivis pro merito, femina sancta, tuo,
3 inclita sidereo radians, Eufrasia, regno,
4 nec mihi flenda manes, cum tibi laeta places.
5 Terrae terra redit, sed spiritus astra recepit,
6 pars jacet haec tumulo, pars tenet illa polum.
7 Corpore deposito, leviori vecta volatu,
8 stas melior caelo quam prius esses humo.
9 Carnis iniqua domans, de te tibi facta triumphans,
10 ad patriae sedes civis opima redis.
11 Ardua nobilitas proavorum luce coruscans
12 plus tamen es meritis glorificanda tuis.
13 Vir cui Namatius - datus inde, Vienna, sacerdos,
14 conjuge defuncto consociata Deo.
15 Exulibus, viduis, captivis omnia fundens,
16 paupertate pia dives ad astra subis.
17 Aeternum mercata diem sub tempore parvo
18 misisti ad caelos quas sequereris opes.
19 Sed rogo per regem paradisi gaudia dantem,
20 pro Fortunato supplice funde precem.
21 Obtineas votis haec qui tibi carmina misi
22 ut merear claudi quandoque clave Petri.

EPITAPHIUM EUSEBIAE

F4_28 v.1 Scribere per lacrimas si possint dura parentes,
2 hic pro pictura littera fletus erat.
3 Sed quia lumen aquis non signat nomen amantis,
4 tracta manus sequitur qua jubet ire dolor.
5 Nobilis Eusebiae furibundi sorte sepulchri

hic, obscure lapis, fulgida membra tegis.
Cujus in ingenio seu formae corpore pulchro
arte Minerva fuit, victa decore Venus.
Docta tenens calamos, apices quoque figere filo,
quod tibi charta valet hoc sibi tela fuit.
Dulcis in Eusebii jam desponsata cubile,
vivere sed tenerae vix duo lustra licet.
Ut stupeas juvenem, sensum superabat anilem,
se quoque vincebat non habitura diu.
Conteriturque socer cui nata generque recedit :
haec letalis obit, ille superstes abit.
Sit tamen auxilium, quia non es mortua Christo,
vives post tumulum virgo recepta Deo.

LIBER QVINTVS

AD MARTINUM EPISCOPUM GALLICIAE

F5_1 [oratio soluta]

Martini meritis cum nomine nobilis heres,
pro Fortunato, quaeso, precare Deum.

ITEM AD EUNDEM

F5_2

Lumen apostolicum cum spargeret una Triades
exciperetque novum mundus honore diem
ut tenebras animae lux sementiva fugaret
et claram hauriret mens oculata fidem,
redditur avulsis spinis urbs Romula princeps,
principis egregii vomere culta Petri.
Paulus ad Illyricos Scythicas penetrando pruinas
dogmate ferventi frigora solvit humi.
Mattheus Aethiopos adtemperat ore vapores
vivaque in exusto flumina fudit agro.
Bellica Persidis Thomae subjecta vigori
fortior efficitur victa tiara Deo.
Lurida perspicuo datur India Bartholomeo.
Andreae monitis extat Achaia seges.
Ne morer adcelerans, Martini Gallia prisci
excellente fide luminis arma capit.
Martino servata novo, Gallicia, plaude :
sortis apostolicae vir tuus iste fuit.
Qui virtute Petrum praebet tibi, dogmate Paulum,
hinc Jacobi tribuens, inde Johannis opem.
Pannoniae, ut perhibent, veniens e parte Quiritis
est magis effectus Gallisueba salus.
In sulcum sterilem vitae plantaria sevit
quo matura seges fertilitate placet.
Heliae meritis alter redit imber aristis,
munera roris habens, ne premat arva sitis.
Neu jaceant stupidis arentia jugera sulcis,
influit inrigue fonte perennis aquae.
In ramis heresis fidei pia germina fixit
quodque oleaster erat pinguis oliva viret.
Quae stetit exilis viduatis frondibus arbor
jam paritura cibum floret honore novo.
Inponenda focis sine spe ficulnea tristis
praeparat ad fructum stercore culta sinum.

Palmitis uva tumens, avium laceranda rapinis,
  hoc custode bono non perit una lacu.
Rebus apostolicis direxit vinitor antes,
  arva ligone movens, falce flagella premens.
Ex agro Domini labruscam excidit inertem
  atque racemus adest quo fuit ante frutex.
De satione Dei zezania vulsit amara
  surgit et aequalis laetificata seges.
Martino servata novo, Gallicia, plaude :
  sortis apostolicae vir tuus iste fuit.
Pastoris studio circum sua septa recurrens,
  ne lupus intret oves, servat amore greges.
Subportante manu trahit ipse ad pabula Christi
  montibus instabilem ne voret error ovem.
Cujus vox refluens plebi de fonte salubri
  ut bibat aure fidem, porrigit ore salem.
Hosti damna quidem, Domino pia vota paravit
  et commissa sibi dupla talenta refert,
vocem evangelicam exspectans operarius almus,
  ut sibi dicatur : servule perge bone,
quando fidelis enim mihi supra pauca fuisti,
  supra multa nimis constituendus eris.
Ecce tui Domini modo gaudia laetior intra
  proque labore brevi magna parata tibi.
Auditurus eris vocem, Martine, beatam,
  sed Fortunati sis memor ipse tui.
Quaeso, precare, pater, videam tua gaudia tecum :
  sic placeas regi poste patente Petri.
Cum Radegunde humili supplex, pie, postulat Agnes
  ut commendatae sint tibi, sancte pater,
et crescente choro per carmina sancta sororum
  conplaceant Domino, te duce mite, suo,
atque adscita sibi servetur ab urbe Genesi
  regula Caesarii praesulis alma pii,
qui fuit antistes Arelas de sorte Lerini
  et mansit monachus pontificale decus.
Sedulitate patris proprias tuearis alumnas
  ut tibi proficiat hae bona si qua gerant.
Unde inlustre caput cingas diademate pulchro
  et grates dignas pro grege pastor agas.

AD CIUES TURONICOS DE GREGORIO EPISCOPO

F5_3 v.1 Plaudite, felices populi, nova vota tenentes,
  praesulis adventu reddite vota Deo.
Hoc puer exsertus celebret, hoc curva senectus,
  hoc commune bonum praedicet omnis homo.
Spes gregis ecce venit, plebis pater, urbis amator :
  munere pastoris laetificentur oves.
Sollicitis oculis quem prospera vota petebant
  venisse aspiciant, gaudia festa colant.
Jura sacerdoti merito reverenter adeptus
  nomine Gregorius, pastor in urbe gregis.
Martino proprium mittit Julianus alumnum
  et fratri praebet quod sibi dulce fuit.
Quem patris Egidii Domino manus alma sacravit
  ut populum recreet, quem Radegundes amet.
Huic Sigiberthus ovans favet et Brunichildis honori :
  judicio regis nobile culmen adest.

Quo pascente greges per pascua sancta regantur
  et paradisiaco germine dona metant,
inmaculata pii qui servet ovilia Christi
  ne pateant rabidis dilaceranda lupis.
Pervigili cura stabulum sine labe gubernet
  commissumque gregem nulla rapina gravet.
Muniat inclusos pretiosi velleris agnos
  atque soporantes protegat ipse vigil.
Florea divino pinguescat vinea cultu
  et matura suo sit speciosa botro,
fructibus aetemis ut compleat horrea caeli,
  unde animae vivo fonte fluenta bibant,
ne sitis excruciet, digito quam Lazarus udo
  ignem ut leniret, tunc petebatur opem.
Sed magis in gremio Abrahae vernante locandas
  pastor oves placido ducat ad astra sinu,
ut bene commisso sese duplicante talento
  introeat Domini gaudia vera sui.
Laetus agat sub clave Petri, per dogmata Pauli
  inter sidereos luce micante choros,
fortis Athanasius qua clarus Hilarius adstant,
  dives Martinus suavis et Ambrosius,
Gregorius radiat, sacer Augustinus inundat,
  Basilius rutilat Caesariusque micat.
Quorum gesta sequens et dicta fideliter implens
  perpetuae vitae participatus ovet
atque coronatus digna mercede laborum
  obtineat miles regis in arce locum.

ITEM UERSUS IN NATALICIUM GREGORII EPISCOPII

F5_4 Martini meritis per tempora longa, Gregori,
  Turonicum foveas pastor in urbe gregem.
Conciliis sacris sis norma et vita piorum
  exemploque tuo crescat adeptus honor.
Lumen apostolicum populis tua lingua ministret
  et caeli donum te radiante micet.

ITEM AD EUNDEM DE IUDAEIS CONVERSIS PER AUITUM EPISCOPUM ARVERNUM

F5_5 In venerabilibus famulis operator opime,
  condecet ut semper laus tua, Christe, sonet,
inspirans animum, votum effectumque ministrans
  et sine quo nullum praevalet esse bonum,
lumine perspicuo fecundans pectora vatum,
  ut populis generent viscera sancta fidem,
supra candelabrum positi, quorum ore corusco
  dogmatis igne micans luceat alma domus
et velut est oculus capitis qui dirigit artus,
  sic pia pastoris cura gubernet oves.
Pectora pontificum ditans virtute superna,
  tu Deus omnipotens, summe, perennis apex,
Spiritus alme, sacri labiis infusus Aviti,
  per famulum loqueris, crescat ut ordo gregis.
Qui non contentus numero quem accepit ab illo
  vilicus hic Domini dupla talenta refert.
Plebs arverna etenim, bifido discissa tumultu,
  urbe manens una non erat una fide.
Christicolis judaeus odor resilibat amarus
  obstabatque piis impia turba sacris,

extollens cervix Domini juga ferre recusans ;
sic tumidis animis turget inane cutis.
Quos in amore Dei monitabat saepe sacerdos,
ut de conversis iret ad astra seges.
Sed caligosi recubans velaminis umbra
pectora taetra premens cernere clara vetat.
Venerat ergo dies Dominus qua est redditus astris
ac homo sidereum pendulus ivit iter.
Plebs armante fide judaica templa revellit
et campus patuit quo synagoga fuit.
Tempore quo Christi repedavit ad alta potestas,
ille quod ascendit, res inimica ruit.
Hic tamen antistes Moysei lege rebelles
alloquitur blande quos dabat ira truces :
"Quid facis, o judaea cohors nec docta vetustas ?
Ut vitam renoves, credere disce senes.
Lactea canities sapiat majora juventae ;
sensum pone gravem quo puerile fuit.
Non pudeat meliora sequi vel tarda veternus,
corpore deficiens crescat honore senes.
Est Deus, alta fides, unus trinus et trinus unus :
personis propriis stat tribus unus apex.
Nam pater et genitus, quoque sanctus spiritus idem ;
sic tribus est unum jus, opus, ordo, thronus.
Legifer hoc reboat, patriarcha hoc credit Abraham :
hinc pater est nobis, est quia nostra fides.
Tres videt aequales, unum veneratus adorat,
unum voce rogat, tres quoque pelve lavat.
Sic patruo similis Loth suscipit hospes euntes ;
quos cibat in Sodomis, hi rapuere Segor.
Cum a Domino Dominus pluit igni triste Gomorrae,
filius et pater est, a Domino Dominus.
Qui tuus, ipse meus stat conditor atque creator,
hujus plasma sumus qui est trinitate Deus.
Unius estis oves, heu, cur non uniter itis ?
Sit, rogo, grex unus, pastor ut unus adest.
Rennuis ? An recolis quod canna davitica pangit
quodque prophetali virgine fetus agit ?
In cruce transfixus palmis pedibusque pependit
sed corrupta caro non fuit ex tumulo.
Post triduum remeans sanat nos vulnere longo :
quod rediit caelis, testis et ista dies.
Crede meis aut crede tuis, convicta senectus,
si fugis ac trepidas, nec legis ista legens.
Protrahimus verbum brevitatis tempore longum :
aut admitte preces aut, rogo, cede loco.
Vis hic nulla premit, quo vis te collige liber :
aut meus esto sequax aut tuus ito fugax.
Redde, colone, locum, tua duc contagia tecum,
aut ea sit sedes, si tenet una fides. "
Haec pia verba viris miti dedit ore sacerdos
ut sibi quo libeat semita cordis eat.
Ast judaea manus, stimulante furore rebellis,
colligitur, rapitur, conditur inde domo.
Christicolae ut cernunt tunc agmina manzara jungi,
protinus insiliunt qua latet ille dolus :
si fremerent, gladiis sentirent justa cadentes
vivere quo possint aut daret arma fides.

Legati occurrunt vati mandata ferentes :
"Nos judaea manus jam tua caula sumus.
Ne pereant, adquire Deo qui vivere possunt.
Si mora fit, morimur et tua lucra cadunt.
Tende celer gressum, properes nisi praepete cursu,
funera natorum sunt tibi flenda, pater ".
Fletibus his victus rapitur miserando sacerdos,
ut ferat adflictis rite salutis opem.
Perveniunt quo clausa loco fera turba latebat,
quae occurrens lacrimis ingerit ore preces :
"mens est tarda boni judaica jura tenenti,
lucem sero videt praetereunte die.
Sic oculis cordis velum est ab origine tensum,
caecus ut ignoret quo via recta vocet.
Sed tandem sequimur, pastor, quo saepe monebas,
qui sale tam dulci currere cogis oves.
Credentes jam crede tuos nec fallere falsis :
nos lavacrum petimus, sit tibi praesto lacus.
Sensimus effectu quod agebas rite precando,
quod per te hominem nos Deus ipse monet ".
Hinc trahit ad lucem quos texerat umbra negantes
militiaeque novae rex aperibat iter.
Agmina conveniunt quondam diversa sub unum
partibus et geminis fit Deus unus amor.
Hinc oleari ovium perfunditur unguine vellus
aspersuque sacro fit gregis alter odor.
Ecce dies aderat qua spiritus almus ab alto
missus apostolicis fluxit in ora viris.
Res sacra ruricolas, urbanos excitat omnes
certatimque aditus ad pia festa terunt.
Abluitur judaeus odor baptismate divo
et nova progenies reddita surgit aquis.
Vincens ambrosios suavi spiramine rores
vertice perfuso chrismatis efflat odor.
Ingenti numero celebratur pascha novellum
ac de stirpe lupi progenerantur oves.
Excepit populus populum, plebs altera plebem ;
germine qui non est, fit sibi fonte parens.
Undique rapta manu lux cerea provocat astra,
credas ut stellas ire trahendo comas.
Lacteus hinc vestis color est, hinc lampade fulgor
ducitur et vario lumine picta dies
nec festiva minus quam tunc fuit illa coruscans
diversis linguis quae dedit una loqui.
Quis, rogo, pontificis fuit illic sensus Aviti ?
Quam validus fervor, cum daret ista Deo ?
Inter candelabros radiabat et ipse sacerdos
diffuso interius spiritus igne micans.
Tum sibi qualis erat tam vera holocausta ferendo,
cum libeat vivo hostia viva Deo ?
Si patriarcha placet quoniam natum obtulit unum,
qui tantos offert quam placiturus erit ?
Moyses non valuit fidei quos subdere nostrae
qui Christo adquirit quod sibi munus erit ?
Fudit aromaticum Domini libamen ad aram
incensumque novum misit ad astra Deo.
Obtinuit votum quia junxit ovile sub uno
et grege de niveo gaudia pastor habet.

Haec inculta tibi reputa, pater alme Gregori,
qui Fortunato non valitura jubes.
Adde quod exiguum me portitor inpulit instans
et datur in spatiis vix geminata dies.
Novimus affectu potius quo diligis illum
hinc quem corde vides semper et ore tenes.
Hoc tibi nec satis est hujus quod es ipse relator :
conpellis reliquos plaudere voce sibi.
Non fuit in vacuum quod te provexit alumnum :
sic cui mente fidem reddis amore vicem.
Annuat Omnipotens longo memoraliter aevo
ut tu laus illi, laus sit et ille tibi.
Me quoque vos humilem pariter memoretis utrique
et pro spe veniae voce feratis opem.

AD SYAGRIUM EPISCOPUM AUGUSTIDUNENSEM_AUGUSTIDUNENSIS OPUS TIBI SOLVO SYAGRI

F5_6
Dius apex Adam ut fecit, dat somnia, donec
avulsa costa plasmata est Eva nec inpar :
felices pariter, dyploide lucis operti,
ore coruscantes inter pia rura jugales ;
ripae jocundae nari grata aura redibat,
turis deliciae saturabant ubere flatu,
una fovens ambos florosa sede voluptas,
nota bonis regio pascebat Tempe beatos.
At cum tam magno pollerent majus honore,
tota hominum mire parebat terra duorum,
occultus mendax mox exerit arma veneni :
serpens elatus, zelator, larveus hostis,
atrox innocuos evincens felle nocenti
conlisit suasu quos gratia diva bearat.
Et homo de terra tum denuo decidit illuc
reptantisque dolo Eoo is excluditur ortu.
Hac nati morimur damnati lege parentum.
At Deus excellens aie et de lumine lumen
e caeli solio dum munera providet ultro,
castae carne rudi vivax introiit agnus.
Prodiit inde salus matutinive lucerna
intactae partu lux eruit excita mundum :
a patre jure Deus, homo dehinc carneus alvo,
ut nos eriperet, vili se detrahit auctor.
O Regis venale caput, quod de cruce fixit,
telo voce manu malfactus verbere felle,
ac tu hac solvis captivos sorte, creator :
sero vera data est vitalis emptio morte ;
ymnos unde Deo loquor absolvente reatu.
At vos, aeternae suffulti laude coronae,
Gallorum radii vobis quo fulgeat et nox,
rumpite lora jugis et sumitis arma diei :
ipsave libertas vos liberat atque beabit.
uersus descendentes
Da Fortunato, sacer, haec pia vota, Syagri.
Captivos laxans, domini meditatio fies.
Cristus se misit cum nos a morte revexit.
Dulce Dei munus quo merx te, care, coronet.
Cara Deo pietas animam dat de nece solvi.

ITEM AD FELICEM EPISCOPUM NAMNETICUM

F5_7
Sentio, summe pater, lumen venerabile cunctis,

urbis dulce ca put, mihi nomen amabile, Felix,
amplectens quem corde gero pietatis in ulnis,
pondus suave meum - nec onus gravat istud amantem.
Cur humilem rae, summe, vocas loca visere blanda
quae te, care, tenent ? Tecum modularer in illis,
qua tua rura bavat vitrea Liger algidus unda.
Cariaci speciosus ager devexus in amnem,
hinc ubi flumen aquis recreat, hinc pampinus umbris
et crepitans Boreas pineta comata flagellat :
uber nempe solum, piscoso litore pulchrum,
sed Fortunato facies tua reddit amoenum.

AD GREGORIUM EPISCOPUM POST ITINER

F5_8
Culmen honoratum, decus almum, lumen opimum,
pastor apostolicae sedis amore placens,
amplectende mihi semper, sacer arce Gregori,
nec divulse animo, vir venerande, meo,
gaudeo quod rediit Turonis antistes honore
laetificorque mihi te remeasse patrem.
Plaudimus instanter communia vota tenere,
civibus et patriae te revocasse diem.
Praesentem famulum mecum commendo, sacerdos,
optantes longe vos moderare gregem.

AD EUNDEM

Officiis generose piis, pater alme Gregori,
mente salutifera qui petis astra palam,
et quicumque tuis monitis animatur inermis,
militiae sacrae victor habebit opem.
Commendans humilem famulum me solvo salutem
semper amore pio, vir benedicte Deo.
Pagina si brevis est, non est brevis ardor amantis,
nam plus corda colunt quam mea verba canunt.

AD EUNDEM PRO LIBRO PRAESTITO

Carmina diva legens proprioque e pectore condens,
participans aliis fit tibi palma, parens.
Haec quoque, quae pridem tribuisti pastor ovili,
grates persolvens debite laudo libens.
Vos tamen hinc maneant donaria celsa Tonantis,
qui sacras inopi distribuistis opes.
Quae cum percontare queam, pro munere tanto
tunc magis ore meo gratia vestra sonet.
Praesentem famulum Prodomerem, summe sacerdos,
commendo supplex, dulcis amore pater.
Cui sua concedens justae moderamine librae
crescat honore Dei palma futura tibi.

AD EUNDEM PRO INVITATIONE

F5_9
Invitans pietate patris sacer ire Gregori
qua Domini Turonis pascis amare greges,
quo sacer antistes meritis Martinus opimis
quas prius obtinuit, has tibi cessit oves.
Nunc quoque per caulas et florea pascua Christi
rite gubernantes ducitis ambo greges.
Sed mihi vim faciens vester modo frater honore,
ad vos ne properem nempe, retorsit iter.
Saepe rogans voto, mandato et missile verbo
et conjuratus sum sibi pollicitus.
Vir bonitate placens et pastor pacis amator :

foederis ob studium sit veniale, precor.
Vos quoque sed genitae propriae, lvenerande, salutant,
ast ego commender, quaeso, beate pater.

AD EUNDEM PRO COMMENDATIONE MULIERIS

F5_10
Summe pater patriae, specimen pietatis opimae,
dulce caput Turonis, religionis apex,
jugiter alta sequens, clementi corde Gregori,
unde animae decus est huc ratione petens :
quam commendasti venientem, celse sacerdos,
hanc redeuntem ad te suscipe more patris.
Sis quoque longaevus cunctorum, care, recursus,
et mihi vel reliquis sit tua vita seges.

AD EUNDEM DE ITINERE SUO

F5_11
Jugiter opto libens, sacer amplectende Gregori,
cernere vos oculis, quaerere litterulis.
Dulce videre mihi, at si desit copia cerni,
spes erit oranti vel dare verba patri.
Nuper ab aspectu decedens concite vestro
per glaciem vitreas me loquor isse vias.
Sed crucis auxilio, Martino operante patrono,
perveni ad matres salvus, opime pater.
Quae vos multiplici veneranter honore salutant ;
ast ego pro reditu vota salutis ago.

AD EUNDEM SALUTATORIA

F5_12
Summe sacerdotum, bonitatis opima facultas,
culmen honore tuo, lumen amore meo,
officiis venerande sacris, pietatis alumne,
pignore amicitiae corde tenende meae,
florens in studiis et sacra in lege fidelis,
semper agens animae dona futura tuae :
te, pater, ergo precans terram freta sidera testor,
ut velis ore sacro me memor esse tuum.

AD EUNDEM PRO POMIS ET GRAFIOLIS

F5_13
Officiis generose piis, sacer arce Gregori,
absens fis praesens munere, summe pater,
qui mihi transmittis propria cum prole parentes,
insita cum fructu : surcula, poma simul.
Det Deus omnipotens, meritorum fruge repletus
mala legas avide quae paradisus habet.

AD EUNDEM DE COMMENDATIONE PUELLAE

F5_14
Cum graderer festinus iter, pater alme Gregori,
qua praecessoris sunt pia signa tui, -
quod fertur convulsa jacens radicitus arbor
Martini ante preces exiluisse comis ;
quae fidei merito nunc stat spargendo medellas,
corpora multa medens, cortice nuda manens -
fletibus huc lugent genitor genetrixque puellam
voce inplendo auras et lacrimando genas.
Figo pedem, suspendo aurem : mihi panditur ore
vix per singultus vendita nata suos.
Quaero adhuc : questus perhibet nullo indice furto
furti ex objectu hanc pater ire jugo ;
se voluisse dare et jurantes ordine testes

14 nomine quemque tenens nec potuisset egens.
15 Non aderat judex, erat accusator adurguens :
16 hic ego quid facerem, posse vetante, sacer ?
17 " Si pius hic, dixi, praesens Martinus adesset,
18 nil permisisset perdere pastor ovem ".
19 Sed tamen invalui recolens te, summe sacerdos,
20 spem praecessoris qui pietate refers.
21 Discute, distringe ac, si sit secus, eripe dulcis
22 et pater adde gregi : hanc quoque redde patri.
23 Me simul officio famulum tibi, care, subactum
24 protege perfugio, pastor opime, pio.

ITEM AD EUNDEM DE COMMENDATIONE PEREGRINI

F5_15 v.1 Vir bone, pro meritis adipiscens culmen honoris,
2 nobile praesidium, pontificale caput,
3 quem gradus et genium fructu pietatis opimo
4 dignius adtollunt amplificante Deo,
5 ut tibi sit famulans memoratus amore benigno,
6 Fortunati humilis te, pater, orat apex.
7 Hic peregrinus item laetetur, summe sacerdos,
8 pastorem et patriam te meruisse suam.

AD EUNDEM SALUTATORIA

F5_16 v.1 Pastor honoris apex, venerabilis arce sacerdos
2 et decus alme patrum, religionis amor,
3 gloria pontificum, meriti pia palma, Gregori,
4 adsurgente gradu nobile jure caput :
5 Fortunatus, opem tribui qui poscit Olympi,
6 per te, care pater, quo mereatur age.

ITEM AD EUNDEM SALUTATORIA

F5_17 v.1 Visitat a vobis dignanter epistula currens
2 me, sacer antistes, vir pietate pater.
3 Hanc avidus capiens oculis animoque recurro,
4 sospite te gaudens, quod referebat apex.
5 Longius huc vestro sub nomine, papa Gregori,
6 pagina me recreet missa salutis ope.

DOMINIS SANCTIS ATQUE APOSTOLICIS IN CHRISTO

F5_18 v.1 Gloria pontificum, veneratio Christicolarum,
2 norma sacerdotum, culmen et orbis honor,
3 qui loca perspicitis propriae mercedis amore,
4 succurrendo viris vester ut extet apex :
5 ecce venit praesens Italus, peregrinus et hospes :
6 cernens pastores ne, precor, erret ovis.
7 Qualiter ad patriam properet, solacia poscit :
8 inveniat munus vos vagus exul inops.
9 Me Fortunatum proprium pietate parentum
10 conciliate polo, quaeso, precando Deum.

AD AREDIUM ABBATEM

F5_19 v.1 Opto, benigne pater, verbo tibi ferre salutem,
2 si minus hinc oculo cernere te valeo.
3 Est etenim vestri tantus mihi cultus honoris,
4 ut pro me occurrat hinc tibi missus apex.
5 Quaeso, beate, tamen per dulcia pabula Christi
6 me quoque commemores, cum dabis ore preces.
7 Munera credo Dei tribui mihi, pastor Aredi,

si Fortunati sis memor, alme, tui,
pro me etiam sanctam genetricem, care, salutans.
Cum redit iste puer, redde loquentis opem.
Vos itidem genitae propriae, pater ample, salutant,
Agnes amore pio cum Radegunde simul.

LIBER SEXTUS

DE DOMNO SIGIBERTO REGE

F6_1A

Vere novo, tellus fuerit dum exuta pruinis,
se picturato gramine vestit ager,
longius extendunt frondosa cacumina montes
et renovat virides arbor opaca comas.
Promittens gravidas ramis genitalibus uvas
palmite gemmato vitis amoena tumet.
Praemittens flores gracili blandita susurro
deliciosa favis mella recondit apes ;
progeniem reparans casto fecunda cubili
artifices natos gignere flore cupit.
Nexibus apta suis pro posteritatis amore
ad fetus properans garrula currit avis.
Semine quisque suo senio juvenescit in ipso,
omnia dum redeunt gaudia mundus habet.
Sic modo cuncta favent, dum prosperitate superna
regia caesareo proficit aula jugo.
Ordine multiplici felicem in saecula regem
undique cinxerunt lumina tanta ducum.
Culmina tot procerum concurrunt culmen ad unum.
Mars habet ecce duces, pax habet ecce decus.
Cunctorum adventu festiva palatia fervent,
conjugio regis gens sua vota videt.
Vos quorum inrigui fontis meat unda, favete :
judicio vestro crescere parva solent.

DE DOMNO SIGIBERTO REGE

F6_1B

Felicem, sol, pande diem radiisque serenis
sparge comas, thalamos sincero lumine conplens.
Sigibertus ovans, ad gaudia nostra creatus,
vota facit, qui nunc alieno liber amore
vincula cara subit, cujus moderante juventa
conubium mens casta petit lasciva retundens.
Ad juga confugit cui nil sua subripit aetas.
Corde pudicus agens, rector tot gentibus unus
et sibi frena dedit, sed quod natura requirit,
lege maritali amplexu est contentus in uno,
quo non peccat amor, sed casta cubilia servans
instaurat de prole lares, ubi luserit heres.
Torsit amoriferas arcu stridente sagittas
forte Cupido volans, terris genus omne perurit
nec pelagus defendit aquis ; mox vilia corda
subdit, vulgus iners. Tandem dehinc sensus opimi
regis anhelantem placidis bibit ossibus ignem,
molliter incumbens et inhaesit flamma medullis.
Regalis fervebat apex nec nocte sopora
cordis erat requies. Oculis animoque recurrens
ad vultus quos pinxit Amor mentemque fatigans
saepe per amplexum falsa sub imagine lusit.

Mox ubi conspexit telo superante Cupido
virginea mitem torreri lampade regem
laetus ait Veneri : " Mater, mea bella peregi :
pectore flagranti mihi vincitur alter Achilles,
Sigibertus amans Brunichilde carpitur igne ;
quae placet apta toro, maturis nubilis annis,
virginitas in flore tumens, complexa marito
primitiis placitura suis, nec damna pudoris
sustinet, unde magis pollens regina vocatur.
Hoc quoque virgo cupit, quamvis verecundia sexus
obstet : amata viri dextra leviore repellit
ignoscitque sibi culpas quas intulit ignis.
Sed modo laeta veni, quoniam te vota requirunt. "
Mox Venus ambrosio violas admiscit amomo,
demetit ungue rosas gremioque recondit avaro
et pariter levibus fregerunt nubila pinnis.
Ut venere simul thalamos ornare superbos,
hinc Venus egregiam praeponere coepit alumnam,
inde Cupido virum, nubentibus ambo faventes
et litem fecere piam. Sic deinde Cupido
matri pauca refert : "Tibi quem promisimus hic est,
Sigibertus, amor populi, lux nata parentum,
qui genus a proavis longo tenet ordine reges
et reges geniturus erit, spes gentis opimae,
quo crevit natale decus, generosa propago.
Ac melior de stirpe redit famamque priorum
posteritas excelsa fovet. Hic nomen avorum
extendit bellante manu, cui de patre virtus
quam Nablis ecce probat, Toringia victa fatetur,
proficiens unum gemina de gente triumphum,
per Theudebertum pietas, dominum venialem :
reddidit iste duos, pro ambobus sufficit unus.
Cardinis occidui dominans in flore juventae,
jam gravitate senes tenerosque supervenit annos :
legem naturae meruit praecedere factis,
quamvis parva tamen nulli minor imperat aetas.
Qui sensum mature regit generosior hic est
quisquis in angusto fuerit moderatior aevo.
Sic fovet hic populos ipsis intrantibus annis :
ut pater et rex sit, nullum gravet, erigat omnes.
Nulla dies sine fruge venit : nisi congrua praestet,
perdere plura putat, si non concesserit ampla.
Gaudia diffundit radianti lumine vultus :
nubila nulla gravant populum sub rege sereno.
Pectore maturo culpas indulget acerbas.
Unde alii peccant, ignoscendo iste triumphat.
Doctus enim quoniam prima est in principe virtus
esse pium, quia semper habet qui parcere novit,
corrigit ipse prius quod poscit ut alter emendet.
Qui sibi censura est reliquos bene lege coercet.
In quo digna manent quicquid de rege requiras.
Solus amat cunctos et amatur ab omnibus unus. "
Incipit inde Venus laudes memorare puellae :
"O virgo miranda mihi, placitura jugali,
clarior aetheria, Brunichildis, lampade fulgens,
lumina gemmarum superasti lumine vultus,
altera nata Venus regno dotata decoris
nullaque Nereidum de gurgite talis Hibero

Oceani sub fonte natat, non ulla Naphea
pulchrior, ipsa suas subdunt tibi flumina nymphas.
Lactea cui facies incocta rubore coruscat,
lilia mixta rosis, aurum si intermicet ostro,
decertata tuis numquam se vultibus aequant.
Sapphirus, alba, adamans, crystalla, zmaragdus, iaspis
cedant cuncta : novam genuit Hispania gemmam.
Digna fuit species potuit quae flectere regem.
Per hiemes validasque nives, Alpenque, Pyrenen,
perque truces populos vecta est duce rege sereno
terrenis regina toris. " Super ardua montis
planum carpis iter : nil obstat amantibus umquam
quos jungi divina volunt. Quis crederet autem
hispanam tibimet dominam, Germania, nasci,
quae duo regna jugo pretiosa conexuit uno ?
Non labor humanus potuit tam mira parare ;
nam res difficilis divinis utitur armis.
Longa retro series regi hoc vix contulit ulli :
difficili nisu peraguntur maxima rerum.
Nobilitas excelsa nitet, genus Athanagildi
longius extremo regnum qui porrigit orbi,
dives opum quas mundus habet populumque gubernat
hispanum sub jure suo pietate canenda.
Cur tamen egregii genitoris regna renarrem,
quando tuis meritis video crevisse parentes ?
Quantum, virgo micans, turbas superare videris
femineas, quantum tu, Sigiberte, maritos.
Ite diu juncti membris et corde jugati,
ambo pares genio, meritis et moribus ambo,
sexum quisque suum pretiosis actibus ornans,
cujus amplexu sint colla conexa sub uno
et totos placidis pergatis lusibus annos.
Hoc velit alterutrum quicquid dilexerit alter.
Aequa salus ambobus eat, duo pectora servans,
unus amor vivo solidamine junctus alescat.
Auspiciis vestris cunctorum gaudia surgunt,
pacem mundus amet, victrix concordia regnet.
Sic iterum natis celebretis vota parentes
et de natorum teneatis prole nepotes.

ITEM DE SIGIBERTO ET BRUNICHILDE REGINA

F6_1C

Victor ab occasu quem laus extendit in ortum
et facit egregium principis esse caput,
quis tibi digna ferat ? Nam me vel dicere pauca
non trahit ingenium, sed tuus urguet amor.
Si nunc Vergilius, si forsitan esset Homerus,
nomine de vestro jam legeretur opus.
Sigiberte potens, generosis clare triumphis,
hinc nova te virtus praedicat, inde genus.
Cujus rapta semel sumpsit Victoria pinnas
et tua vulgando prospera facta volat.
Saxone Thoringo resonat : sua damna moventes,
unius ad laudem tot cecidisse viros.
Quod tunc ante aciem pedibus prior omnibus isti,
hinc modo te reges unde sequantur habes.
Prosperitate nova pacem tua bella dederunt
et peperit gladius gaudia certa tuus.
Plus tamen ut placeas, cum sit victoria jactans,

tu magis unde subis, mitior inde manes.
  Est tibi summus honor, sed mens praecessit honorem,
moribus ut vestris debitor extet apex.
  Justitiae cultor, pietatis amore coruscas :
quod te plus habeat, certat utrumque bonum.
  Lingua, decus, virtus, bonitas, mens, gratia pollent,
ornarent cunctos singula vestra viros.
  Cunctorum causas intra tua pectora condis,
pro populi requie te pia cura tenet :
  omnibus una salus datus es quibus ordine sacro
tempore praesenti gaudia prisca refers.
  Catholico cultu decorata est optima conjux,
Ecclesiae crevit te faciente domus.
  Reginam meritis Brunichildem Christus amore
tunc sibi conjunxit, hanc tibi quando dedit.
  Altera vota colens melius quia munere Christi,
pectore juncta prius, plus modo lege placet.
  Rex pie, reginae tanto de lumine gaude,
adquaesita bis est quae tibi nupta semel,
  pulchra, modesta, decens, sollers, pia, grata, benigna,
ingenio, vultu, nobilitate potens.
  Sed quamvis tantum meruisset sola decorem,
ante tamen homini, nunc placet ecce Deo.
  Saecula longa micans cara cum conjuge ducas
quam tibi divinus consociavit amor.

DE CHARIBERTO REGE

F6_2 Inclita magnarum processit gloria rerum
  et de rege pio sparsit ubique decus,
quem gravitate, animo, sensu, moderamine legum,
  praedicat occiduus sol oriensque virum,
qui quadripertitis mundi sub partibus amplis,
  fructificante fide, semina laudis habet.
Hinc cui barbaries, illinc Romania plaudit ;
  diversis linguis laus sonat una viri.
Dilige regnantem celsa, Parisius, arce
  et cole tutorem qui tibi praebet opem.
Hunc modo laeta favens avidis amplectere palmis
  qui jure est dominus, sed pietate pater.
De Childeberto veteres compesce dolores :
  rex placidus rediit qui tua vota fovet.
Ille fuit mitis, sapiens, bonus, omnibus aequus :
  non cecidit patruus, dum stat in urbe nepos.
Dignus erat heres ejus sibi sumere regnum
  qui non est illo, laude loquente, minor.
Charibertus adest, qui publica jura gubernans
  tempore praesenti gaudia prisca refert.
In tantum patruo se prodidit esse sequacem
  ut modo sit tutor conjugis iste nepos
qui Childeberti retinens dulcedine nomen
  ejus natarum est frater et ipse pater.
Quae bene defensae placido moderamine regis
  in consobrino spem genitoris habent.
Maxima progenies, generosa luce coruscans,
  cujus ab excelsis gloria currit avis.
Nam quoscumque velim veterum memorare parentum
  stirpis honorificae regius ordo fluit,
cujus celsa fides eduxit ad astra cacumen

atque super gentes intulit illa pedes,
calcavit hostes tumidos, erexit amicos,
fovit subjectos conteruitque feros.
Cur tamen hic repetam praeconia celsa priorum,
cum potius tua laus ornet honore genus ?
Illi auxere armis patriam, sed sanguine fuso,
tu plus adquiris qui sine clade regis.
Quos prius infestis lassarunt bella periclis
hos modo securos pacis amore foves.
Omnia laeta canunt felicia tempora regis
cujus in auspiciis floret opima quies,
per quem tranquille terrarum frugis abundat :
devotis populis est tua vita seges.
Cum te nascentem meruerunt saecula regem,
lumine majori fulsit in orbe dies.
Posteritate nova tandem sua gaudia cernens
crescere se dixit prolis honore pater.
Qui quamvis esset sublimi vertice rector,
altius erexit, te veniente, caput :
laetus in heredis gremio sua vota reclinans,
floruit inde magis spe meliore senes.
Ante alios fratres regali germine natus,
ordine qui senior, sic pietate prior.
Praedicat hinc bonitas, illinc sapientia plaudit,
inter utrumque decus te sibi quisque rapit.
De patruo pietas et de patre fulget acumen,
unius in vultu vivit uterque parens.
Quas habuere ambo laudes tu colligis omnes
et reparas solus lege favente duos.
Semita justitiae, gravitatis norma refulges
et speculum vitae dat pretiosa fides.
Tranquillis animis moderatio fixa tenetur,
qui portum in proprio pectore semper habes.
Tempestas nullo penetrat tua corda tumultu,
ne sensu titubes, anchora mentis adest :
constantes animos non ventilat aura susurrans
nec leviter facili mobilitate trahit.
Hinc bene disposito comitatur gloria cursu,
quod se mature mens moderata gerit.
Consilium vigilans alta radice retractas
et res clausa aliis est manifesta tibi.
Publica cura movens proceres si congreget omnes
spes est consilii te monitore sequi.
Hinc quotiens felix legatio denique pergit,
ingreditur caute quam tua lingua regit.
Quod tam mirifico floret patientia cultu,
est tibi daviticae mansuetudo lyrae.
Justitiae rector, venerandi juris amator,
judicium sapiens de Salomone trahis,
tu melior fidei merito. Nam principis ampli
Trajani ingenium de pietate refers.
Quid repetam maturum animum, qui tempore nostro
antiqui Fabii de gravitate places ?
Si veniant aliquae variato murmure causae,
pondera mox legum regis ab ore fluunt.
Quamvis confusas referant certamina voces,
nodosae litis solvere fila potes.
Obtinet adveniens fructum cum justa petuntur :

quem sua causa fovet praemia victor habet.
Cujus clara fides valida radice tenetur :
antea mons migrat quam tua verba cadant.
Spes promissa stat nullo mutabilis actu :
pollicitata semel perpetuata manent.
Illa domus proprio de pondere tuta tenetur
quae fundamento stat bene fixa suo.
Cum sis progenitus clara de gente Sigamber,
floret in eloquio lingua latina tuo.
Qualis es in propria docto sermone loquella,
qui nos Romanos vincis in eloquio ?
Splendet in ore dies detersa fronte serenus :
sinceros animos nubila nulla premunt.
Blanda serenatum circumdat gratia vultum,
laetitiam populus regis ab ore capit.
Muneribus largis replet tua gratia cunctos :
ut mea dicta probes, plebs mihi testis adest.
Bonitas inmensa Dei, quae divite censu
quod famulis tribuit, hoc putat esse suum !
Erigis abjectos, erectos lege tueris,
omnibus in totum factus es omne bonum.
Protegat Omnipotens pietatis munere regem
et dominum servet quem dedit esse patrem.
Cives te cupiant, tu gaudia civibus addas,
plebs placeat famulans, rex pietate regat.

DE THEUDECHILDE REGINA

F6_3 v.1 Inclita progenies, regali stirpe coruscans,
cui celsum a proavis nomen origo dedit.
Currit in orbe volans generis nova gloria vestri
et simul hinc frater personat, inde pater.
Sed quamvis niteat generosa propago parentum,
moribus ex vestris multiplicatur honor.
Cernimus in vobis quicquid laudatur in illis :
ornasti antiquum, Theudechilde, genus.
Mens veneranda, decens, sollers, pia, cara, benigna,
cum sis prole potens, gratia major adest.
Evitans odii causas micat ampla potestas.
Quae terrore minus, plus in amore venis.
Mitis ab ore sonus suavissima dicta resultat
verbaque colloquii sunt quasi mella favi.
Femineum sexum quantum praecedis honore,
tantum alias superas et pietatis ope.
Si novus adveniat, recipis sic mente benigna
ac si servitiis jam placuisset avis.
Pauperibus fessis tua dextera seminat escas,
ut segetes fructu fertiliore metas.
Unde foves inopes, semper satiata manebis
et quem sumit egens fit tuus ille cibus.
Pervenit ad Christum quicquid largiris egeno :
etsi nemo videt, non peritura manent.
Cum venit extremus finis concludere mundum
omnia dum pereunt, tu meliora petis.
Ecclesiae sacrae, te dispensante, novantur.
Ipsa domum Christi condis et ille tuam.
Tu fabricas illi terris, dabit ille supernis :
conmutas melius sic habitura polos.
Stat sine fraude tuum quod mittis ad astra talentum :

32 quas bene dispergis has tibi condis opes.
33 Quae Domino vivis, summos non perdis honores.
34 Regna tenes terris, regna tenenda polis.
35 Sit modo longa salus pro munere plebis in orbe ;
36 felix quae meritis luce perennis eris.

DE BERTHICHILDE

F6_4 v.1 Mens devota Deo, Berchilde corde coruscans
2 pectore sub cujus Christus amore manet,
3 despiciens mortale malum, vitalia servans,
4 unde fugis terras, hinc petis astra magis.
5 Inmaculata micans, nescis contagia mundi,
6 sordibus humanis libera membra geris.
7 Digna pudicitiae debentur praemia sacrae,
8 virgo dicata Deo, hinc rapienda polo.
9 Ille tenet caelos cui tu complexa videris :
10 quo tuus est sponsus, huc eris ipsa simul.
11 Non cupis auro humeros nec collum pingere gemmis,
12 sed melius casto pectore pura micas.
13 Mutasti vestem, mutasti gentis honorem,
14 cum thalamis Domini sponsa juganda venis.
15 Quam meliore via meruisti vota tenere,
16 quando Creatori, forma creata, places !
17 Pauperibus largas das esurientibus escas :
18 nescit habere famem qui tua tecta petit.
19 Qui sine veste jacet, tegmen pietate ministras :
20 unde calet nudus, frigora nulla times.
21 Te redimente pia, captivi vincula laxant :
22 quae solvis vinctos, libera semper eris.
23 Distribuis censum nulli sua vota negando
24 divitiasque tuas omnibus esse facis.
25 Colligis in caelis quicquid dispergis in arvis.
26 Semina nunc fundens, post meliora metes.
27 Quicquid habet mundus fugitivo tramite transit.
28 Tempore tu modico semper habenda facis.
29 Hic tibi longaevis sit vita superstes in annis,
30 rursus in aeternum sit tibi vera salus.

DE GELESUINTA

F6_5 v.1 Casibus incertis rerum fortuna rotatur
2 nec figit stabilem pendula vita pedem.
3 Semper in ambiguo saeclum rota lubrica volvit
4 et fragili glacie lapsibus itur iter.
5 Nulli certa dies, nulli est sua certior hora,
6 sic sumus in statu debiliore vitro.
7 Dum gressu ancipiti trahit ignorantia fallens,
8 huc latet ars foveae, quo putat esse viae.
9 Nescia mens hominum quid sit necis atque salutis,
10 lucifer an vitae mors sibi vesper erit.
11 His premimur tenebris, ignari sorte futuri
12 et vaga tam fragile haec tempora tempus habent.
13 Toletus geminas misit tibi, Gallia, turres :
14 prima stante quidem, fracta secunda jacet.
15 Alta super colles, speciosa cacumine pulchro,
16 flatibus infestis culmine lapsa ruit.
17 Sedibus in patriae sua fundamenta relinquens,
18 cardine mota suo, non stetit una diu
19 de proprio migrata solo : nova mersit harena

exul et his terris, heu, peregrina jacet.
Quis valet ordiri tanti praesagia luctus ?
Stamine quo coepit texere flenda dolor ?
Cum primum algentes jungi peteretur ad arctos
regia regali Gelesuinta toro,
fixa cupidineis cuperet huc frigora flammis
viveret et gelida sub regione calens.
Hoc ubi virgo metu audituque exterrita sensit,
currit ad amplexus, Goisuintha, tuos.
Tum matris collecta sinu male sana reclinans,
ne divellatur se tenet ungue manu.
Brachia constringens nectit sine fune catenam
et matrem amplexu per sua membra ligat,
illis visceribus retineri filia poscens
ex quibus ante sibi lucis origo fuit,
committens secura ejus se fasce levari
cujus clausa uteri pignore tuta fuit.
Tum gemitu fit maesta domus, strepit aula tumultu,
reginae fletu plorat et omnis honor.
In populi facie lacrimarum flumina sordent.
Infans qui affectum nescit et ipse gemit.
Instant legati germanica regna requiri,
narrantes longae tempora tarda viae.
Sed matris moti gemitu sua viscera solvunt
et qui conpellunt, dissimulare volunt.
Dum natae amplexu genetrix nodata tenetur
praetereunt duplices, tertia, quarta dies.
Instant legati nota regione reverti.
Quos his alloquitur Goisuintha gemens :
" Si feritate trucis premerer captiva Geloni,
forsan ad has lacrimas et pius hostis erat ;
si nec corde pius, cupidus mihi cederet hostis
ut natam ad pretium barbara praeda daret.
Si neque sic animum velit inclinare cruentum,
matri praestaret quo simul iret iter.
Nunc mora nulla datur, pretio neque flectimus ullo.
Qui nihil indulget saevius hoste nocet.
Post uteri gemitus, post multa pericula partus
postque laboris onus quod grave feta tuli,
quae genui natae matrem me non licet esse,
ipsaque naturae lex mihi tota perit.
Affectu jejuna meo, lacrimosa repellor
nec pietas aditum nec dat origo locum.
Quid rapitis ? Differte dies, dum disco dolores
solamenque mali sit mora sola mei.
Quando iterum videam, quando haec mihi lumina ludant,
quando iterum natae per pia colla cadam ?
Unde, precor, tenerae gressum spectabo puellae
oblectetque animos matris et ipse jocus ?
Post causas quas regna gerunt, ubi maesta reclinem ?
Quis colat affectu, lambiat ore caput ?
Extensis palmis quis currat ad oscula, vel quae
cervici insiliant pendula membra meae ?
Quem teneam gremio, blando sub fasce laborans,
aut leviore manu verberer ipsa joco ?
Nec te ferre sinu, quamquam sis adulta, gravarer,
quae mihi dulce nimis et leve pondus eras.
Cur nova rura petas illic ubi non ero mater ?

An regio forsan non capit una duas ?
Quae genuere ergo lacerentur viscera luctu :
gaudia cui pereunt, tempora fletus erunt.
Plorans perdam oculos, duc et mea lumina tecum,
si tota ire vetor, pars mea te sequitur."
Tum proceres, famuli, domus, urbs, rex ipse remugit,
quaque petisses iter, vox gravis una gemit.
Progrediere fores tandem, sed turba morosa
solvere dum properat, se properando ligat.
Hinc tenet affectus, rapit inde tumultus euntes ;
sic per utrasque vices flebile fervet opus.
Alter abire monet, rogat alter amore redire :
sic variante fide, hic trahit, ille tenet.
Dividitur populus per regna novella vetustus ;
stat pater, it genitus stat socer itque gener.
Qui vidit strepitum, patriam migrare putaret
et quasi captivum crederet ire solum.
Procedunt portis. Serraco in ponte retento,
protulit hoc fletu Gelesuinta caput :
" Sic gremio, Tolete, tuo nutribas, ut aegra
excludar portis tristis alumna tuis ?
Quoque magis crucier, prodens mea vulnera luctu,
stas felix regio : cur ego praeda trahor ?
Antea clausa fui, modo te considero totam,
nunc mihi nota prius, quando recedo, ferox.
Hinc te dinumero currens per culmina visu ;
en ego de numero non ero sola tuo.
Crudeles portae, quae me laxastis euntem
clavibus oppositis nec vetuistis iter !
Antea vos geminas adamans petra una ligasset
quam daret huc ullam janua pansa viam.
Urbs, pia plus fueras, si murus tota fuisses :
me ire ut ne sineres, cingeret alta silex.
Pergo ignota locis, trepidans quidnam antea discam :
gentem, animos, mores, oppida, rura, nemus.
Quem, precor, inveniam peregrinis advena terris
quo mihi nemo venis civis, amice, parens ?
Dic, si blanda potest nutrix aliena placere,
quae lavet ora manu vel caput ornet acu ?
Nulla puella choro neque collactanea ludat :
hic mea blandities, hic mea cura jaces.
Si me non aliter, vel nuda sepulchra tenerent :
non licet hic vivi ? Hic mihi dulce mori.
Non fruor amplexu neque visu plena recedo ;
quae me dimittis, dura Tolete, vale. "
Sic accensi animi lacrimarum flumina rumpunt,
fixus et inriguas parturit ignis aquas.
Hinc iter arripiunt genetrix, nata, agmina flentum
nec piget obsequii mater anhela sequi.
Deducit dulcem per amara viatica natam,
implentur valles fletibus, alta tremunt,
frangitur et densus vacuis ululatibus aer.
Ipsa repercusso murmure silva gemit.
Dat causas spatii genetrix ut longius iret,
sed fuit optanti tempus iterque breve.
Pervenit quo mater ait sese inde reverti,
sed quod velle prius, postea nolle fuit.
Rursus adire cupit, via qua fert invia matrem.

Quam proceres retinent, ne teneretur iter.
Haerebant in se amplexae pariterque reflexae.
Incipit hic gemitu Goisuintha fero :
" Civibus ampla tuis, angusta Hispania matri
et regio soli tam cito clausa mihi !
Quae licet a Zephyro calidum percurris in Eurum,
et de Tyrreno tendis ad Oceanum,
sufficiens populis quamvis regionibus amplis,
quo est mea nata absens, terra mihi brevis es.
Nec minus hic sine te errans et peregrina videbor
inque loco proprio civis et exul ero.
Quaeso quid inspiciant oculi quem, nata, requirant ?
Quae mea nunc tecum lumina ducis, amor,
tu dolor unus eris ; quisquis mihi luserit infans,
amplexu alterius tu mihi pondus eris.
Currat, stet, sedeat, fleat, intret et exeat alter,
sola meis oculis dulcis imago redis.
Te fugiente, errans aliena per oscula curram
et super ora gemens ubera sicca premam.
De facie infantum plorantia lumina lambam
et teneras lacrimas insatiata bibam.
Tali potu utinam vel parte refrigerer ulla,
aut plorata avidae mitiget unda sitim !
Quicquid erit, crucior : nulla hic medicamina prosunt,
vulnere distillo, Gelesuintha, tuo.
Qua, rogo, nata, manu cara haec coma pexa nitebit ?
Quis sine me placidas lambiat ore genas ?
Quis gremio foveat, genibus vehat, ambiat ulna ?
Sed tibi praeter me non ibi mater erit.
Quod superest, timibundus amor hoc mandat eunti :
sis, precor, o felix, sed cave, vade, vale.
Mitte avidae matri vel per vaga flabra salutem :
si venit, ipsa mihi nuntiet aura boni. "
Filia tum validis genetricis onusta querellis
tristis, inops animi nec valitura loqui,
clausa voce diu, vix fauce solubile fandi
pauca refert - cordis vulnere lingua gravis :
" Majestas si celsa Dei mihi tempora vellet
nunc dare plus vitae, non daret ista viae.
Ultima sed quoniam sors inrevocabilis instat,
si jam nemo vetat, qua trahit ira sequar.
Haec extrema tamen loquar et memoranda dolori :
hinc tua non tua sunt. Goisuintha, vale. "
Oscula sic rumpunt et fixa ori ora repellunt :
dum se non possunt, aera lambit amor.
Hinc pilente petens loca gallica Gelesuintha,
stabat fixa oculis tristis eunte rota.
E contra genetrix post natam lumina tendens,
uno stante loco, pergit et ipsa simul.
Tota tremens, agiles raperet ne mula quadrigas
aut equus inpatiens verteret axe rotas,
sollicitis oculis circumvolitabat amantem,
illuc mente sequens qua via flectit iter.
Saepe loquebatur quasi secum nata sederet
absentemque manu visa tenere sinu.
Prendere se credens in ventos brachia jactat
nec natam recipit sed vaga flabra ferit.
Inter tot comites unam spectabat euntem,

sola videbatur qua suus ibat amor.
Plus genetrix suspensa animo quam filia curru :
haec titubans votis ibat et illa rotis,
donec longe oculo spatioque evanuit amplo
nec visum adtingit, dum tegit umbra diem.
Ipsa putat dubios natae se cernere vultus
et cum forma fugit, dulcis imago redit.
O nomen pietate calens, o cura fidelis,
quamvis absenti quid nisi mater eras ?
Fletibus ora rigans, lamentis sidera pulsans,
singula commemorans, dulcia, dura, pia,
mobilis, inpatiens, metuens, flens, anxia mater,
quid sequeris lacrimis ? Augurat altus amor ?
Illa tamen pergit qua trita viam orbita sulcat ;
quisque suis vacuos fletibus implet agros.
Inde Pyreneas per nubes transilit Alpes
quaque pruinosis Julius alget aquis,
qua nive canentes fugiunt ad sidera montes
atque super pluvias exit acutus apex.
Excipit hinc Narbo, qua litora plana remordens
mitis Atax Rhodanas molliter intrat aquas.
Post aliquas urbes Pictavas attigit arces
regali pompa praetereundo viam
inclitus ille quibus vere amplus Hilarius oris
et satus et situs est, ore tonante loquax.
Thrax, Italus, Scytha, Persa, Indus, Geta, Daca, Britannus
hujus in eloquio spem bibit, arma capit.
Sol radio, hic verbo generalia lumina fundunt :
montibus ille diem, mentibus iste fidem.
Hanc ego nempe novus conspexi praetereuntem
molliter argenti turre rotante vehi.
Materno voluit pia quam Radegundis amore
cernere ferventer, si daret ullus opem.
Saepe tamen missis dulci sibi dulcis adhaesit
et placide coluit quod modo triste dolet.
Toronicas terras Martini ad sidera noti
inde petit lento continuante gradu.
Vingennae volucer transmittitur alveus alno :
turba comes rapidis alacris exit aquis.
Excipit inde repens vitrea Liger algidus unda
quo neque vel piscem levis arena tegit.
Pervenit qua se piscoso Sequana fluctu
in mare fert, juncto Rotomagense sinu.
Jungitur ergo toro regali culmine virgo
et magno meruit plebis amore coli.
Hos quoque muneribus permulcens, vocibus illos,
et licet ignotos sic facit esse suos.
Utque fidelis ei sit gens armata, per arma
jurat jure suo, se quoque lege ligat.
Regnabat placido conponens tramite vitam,
pauperibus tribuens advena mater erat.
Quaque magis possit regno superesse perenni,
catholicae fidei conciliata placet.
Dolor insignis quid differs tempora fletus
lugubresque vices plura loquendo taces ?
Improba sors hominum, quae improviso abdita lapsu
tot bona tam subito, morte volante, voras.
Nam breve tempus habens consortia nexa jugalis

principio vitae funere rapta fuit.
Praecipiti casu volucri praeventa sub ictu
deficit et verso lumine lumen obit.
Infelix nutrix, audito funere alumnae
exanimum ad corpus vix animata volat.
Ipsa inter famulas incumbens prima fideles
haec tandem potuit clausa dolore loqui :
"Sic placidae matri promisi pessima nutrix
te longe incolomem, Gelesuintha, fore ?
Sic extincta meum mea cernunt lumina lumen,
pallida sic facies qua rubor ante fuit.
Dic aliquid miserans, miserae mihi redde loquellas.
Quid referam ad matrem, si remeare licet ?
Hoc sum per tantos peregrina secuta labores.
Pro vice tale mihi munus, alumna, refers.
Optabas pariter nobis vitam atque sepulcra :
quae tecum vixi me sine passa mori.
Ordo utinam vitae juvenique senique fuisset :
te stante incolomi, me prius ire neci. "
Vix paucos profert, vocem rapit alter ab ore
nec valet una loqui quod videt aula gemi.
Interea vehitur tristi lacrimata feretro
solvit et exequias obsequialis amor.
Ducitur, ornatur, deponitur, undique fletur
conditur et tumulo sic peregrina suo.
Nascitur hic subito rerum mirabile signum.
Dum pendens lichnus lucet ad obsequium,
decidit in lapidem nec vergit et integer arsit
nec vitrum saxis nec perit ignis aquis.
Fama recens resides germanae perculit aures
affectuque pio sic movet ora soror :
"Hanc, rogo, germanae mandasti, cara, salutem ?
Scripta tuis digitis hoc mihi charta refert ?
Sollicitis oculis expectabam unde venires :
quale precata fui non agis illud iter.
Optavi Gallis te ut huc Hispania ferret :
non te hic cara soror, non ibi mater habet.
Extremo obsequio non huc Brunichildis adivi ;
si tibi nil vivae, mortis honora darem.
Cur peregrina tuos non clausi dulcis ocellos
auribus aut avidis ultima verba bibi ?
Officium tristi nihil inpendi ipsa sorori,
membra, manus, faciem nec manus ista tegit.
Non licuit fundi lacrimas nec ab ore resorbi
frigida nec tepido viscera fonte lavo.
Nutritas pariter, junctas regionibus isdem,
cur ad mortis iter dividis, alte dolor ? "
Sicque relicta soror casu laceratur ademptae.
Haec vocat, illa jacet nec repetita redit.
Germanae validos audit Germania fletus
quaque recurrit iter, questibus astra ferit,
nomine saepe vocans te, Gelesuintha, sororem :
hoc fontes, silvae, flumina, rura sonant.
Gelesuintha, taces ? Responde ut muta sorori
respondent, lapides, mons, nemus, unda, polus.
Anxia sollicitans ipsas interrogat auras,
sed de germanae cuncta salute silent.
Nuntius hic subito fluvios transcendit et Alpes

maerorisque gravis tam cito pinna volat.
Optandum fuerat, postquam loca cuncta replesset,
tardius ad matrem hic dolor iret iter.
Sed quod fama refert qui plus amat et prius audit
ac dubium credit, dante timore fidem.
Mox igitur matris jaculans dolor adtigit aures,
ac si succiso poplite lapsa ruit.
Audita de morte una mors altera pulsat
et paene incolomi corpore funus erat.
Pallida suffuso tum Goisuintha rubore
molliter haec, anima vix redeunte, refert :
" Siccine me tenero natae solabar amore,
ut mea nunc gravius viscera vulnus aret ?
Si nostrum jam lumen obit, si nata recessit,
quid me ad has lacrimas, invida vita, tenes ?
Errasti, mors dura nimis, cum tollere matrem
funere debueris, sors tibi nata fuit.
O utinam mersis crevissent flumina ripis,
naufraga ceu fusis terra natasset aquis,
alta Pyrenei tetigissent sidera montes,
aut vitrea glacie se solidasset iter,
quando relaxavi te, Gelesuintha, sub Arcto,
ut nec reda rotis, non equus isset aquis !
Hoc ergo illud erat quod mens praesaga timebat,
non posse amplexu vellere, nata, meo.
Paruimus votis alienis, jussa sequentes ;
promissa existi non reditura mihi.
Hoc erat altus amor, placida dulcedine natae
quod teneris labiis ubera pressa dedi.
Cur hinc lactis opem produxit vena mamillae ?
Cur alimenta dedi nec habitura fui ?
Saepe soporantem furtiva per oscula suxi,
ut leve dormires viscera subposui.
Optasse extremum de te quid profuit illud,
luderet ut gremiis parvula neptis avis ?
Nec felix vota aut infelix funera vidi :
perdidit heu nimius hoc labor, illud amor ".
Partitis lacrimis soror hinc, inde anxia mater
vocibus haec Rhenum, pulsat et illa Tagum ;
condolet hinc Batavus, gemit illinc Beticus axis,
perstrepit hoc Vachalus, illud Hiberus aquis.
Tot lacrimas stillasse sat est, sed ab imbre vaporis
non relevando sitim gutta ministrat opem.
Affectus si forte potest mitescere, dicam :
Non ea flenda jacet quae loca laeta tenet.
Dicite si quid ei nocuit quam tempore lapso
mortis iter rapuit, vita perennis alit.
Quae modo cum Stephano caelesti consule pergit,
fulget apostolico principe clara Petro.
Matre simul Domini plaudens radiante Maria
rege sub aeterno militat illa Deo.
Conciliata placet, pretioso funere fulget,
deposita veteri, nunc stola pulchra tegit.
Atque utinam nobis illos accedere vultus
cedat amore Deus per mare, per gladios !
Vitae signa tenet, vitreo cum vase cadente
non aqua restinxit nec petra fregit humi.
Tu quoque, mater, habes consultum voce Tonantis

de nata et genero, nepte, nepote, viro.
Credite, Christicolae, vivam, quia credidit illa ;
non hanc flere decet quam paradisus habet.

DE ORTO VLTROGOTHONIS

F6_6
Hic ver purpureum viridantia gramina gignit
et paradisiacas spargit odore rosas.
Hic tener aestivas defendit pampinus umbras
praebet et uviferis frondea tecta comis
pinxeruntque locum variato germine flores
pomaque vestivit candor et inde rubor.
Mitior hic aestas, ubi molli blanda susurro
aura levis semper pendula mala quatit.
Haec magno inseruit rex Childebertus amore :
carius ista placent quae manus illa dedit.
De cultore trahit mellitum planta saporem
forsan et hic tacitos miscuit ille favos.
Regis honore novis duplicata est gratia pomis,
nare suavis odor, dulcis in ore sapor.
Qualiter ille hominum potuit prodesse saluti
cujus et in pomis tactus odore placet ?
Felix perpetua generetur ab arbore fructus
ut de rege pio sit memor omnis homo.
Hinc iter ejus erat, cum limina sancta petebat
quae modo pro meritis incolit ille magis.
Antea nam vicibus loca sacra terebat amatus,
nunc tamen assidue templa beata tenet.
Possideas felix haec, Ultrogotho, per aevum
cum geminis natis tertia, mater ovans.

AD CANTUMBLANDUM VILLAM. DE POMIS DICTUM

F6_7
Venimus ad Cantum felici tramite blandum,
Aregium laetor quo reperisse patrem.
Quod petit instigans avido gula nostra baratro,
excipiunt oculos aurea poma meos.
Undique concurrunt variato mala colore,
credas ut pictas me meruisse dapes.
Vix digitis tetigi, fauce hausi, dente rotavi
migravitque alvo praeda citata loco.
Nam sapor ante placet quam traxit naris odorem
sic vincente gula naris honore caret.

DE COCO QUI IPSI NAVEM TULIT

F6_8
Cur mihi tam validas innectis, cura, querellas ?
Heu mea vel tandem desere corda, dolor.
Quid revocas casus ? Jam me mea sarcina lassat.
Quod jactare puto, cur duplicatur onus ?
Tristius erro nimis, patriis vagus exul ab oris,
quam sit Apollonius naufragus hospes aquis.
Venimus ut Mettis, cocus illic regius instans
absenti nautas abstulit atque ratem.
De flammis ardente manu qui diripit escas,
ille rati nescit parcere tutus aquis.
Corde niger, fumo pastus, fuligine tinctus
et cujus facies caccabus alter adest,
cui sua sordentem pinxerunt arma colorem,
frixuriae, cocumae, scafa, patella, tripes,
indignus versu, potius carbone notetur

et piceum referat turpis imago virum.
Res indigna nimis, gravis est injuria facti :
plus juscella coci quam mea jura valent,
nec tantum codex quantum se caccabus effert,
ut mea nec mihi sit participata rates.
Sed tamen auxilium solito porrexit amore
qui Domini pascens Vilicus auget oves.
Praestitit et gracili pavidus cum lintre cucurrit,
imbre, euro, fluvio sed madefactus ego.
Jactavi reliquos, sequerentur ut inde pedestres.
Nam si nemo foris, nemo nec intus erat.
Mergere mox habuit cunctos, rapiente periclo ;
naufragii testis nemo superstes erat.
Sic vicinus eram, postquam jactavimus omnes
ictibus ut crebris lamberet unda pedes.
" Obsequium, dixi, remove, modo nolo lavari ",
sed tamen instabat lympha rigare pedes.
Nauriacum veniens, refero mea tristia regi.
Risit et ore pio jussit adesse ratem.
Quaerunt, nec poterant aliquam reperire carinam,
donec cuncta cohors regia fluxit aquis.
Restitit hic solus praestans solacia Gogo ;
quod tribuit cunctis non negat ille suis.
Dulcius alloquitur comitem qui Pappulus extat
ut quamcumque mihi redderet ipse ratem.
Omnia perlustrans vidit sub litore lintrem ;
nec tamen hic poterat sarcina nostra capi.
Nauriacum interea fecit me stare parumper
ordinat et sumptus quos locus ipse dedit.
Quamvis parva ferat, satis est mihi sola voluntas,
est nec parva quidem quam dat amator opem.
Addidit et comis mihi pocula gratus amicus,
in quantum poterat rure parare merum.
Sic mihi jucundam direxti, Pappule, proram.
Felix vive, vale, dulcis amice comes.

AD DINAMIUM DE MASSILIA

F6_9
Expecto te, noster amor, venerande Dinami,
quamvis absentem quem mea cura videt.
Quae loca te teneant venientia flabra requiro.
Si fugias oculos, non fugis hinc animos.
Massiliae tibi regna placent, Germania nobis :
vulsus ab aspectu, pectore junctus ades.
Quo sine te tua pars hucusque oblita remansit
nec revocas animo membra relicta tuo.
Si sopor obrepsit, tibi me vel somnia narrent :
nam solet unianimes ipsa videre quies.
Si vigilas, fateor, veniam tibi culpa negabit ;
nil unde excuses desidiosus habes.
Altera signiferi revolutis mensibus anni,
solis anhelantes orbita lassat equos,
cum mea discedens rapuisti lumina tecum
et modo nil sine te cerno patente die.
Vel mihi verba dares de fonte refusa loquaci,
ut faceret tecum pagina missa loqui.
Sed tamen ut tandem venias huc carius hortor
et revocas oculis lumen, amice, meis.

ITEM AD DINAMIUM

F6_10

Tempora praecipiti vos invidistis amori,
officium voti quae vetuistis agi
per lyricos modulos et fila loquacia plectris
qua cytharis Erato dulce relidit ebur.
Ecce vaporiferum sitiens canis exerit astrum
et per hiulcatos fervor anhelat agros.
Hinc metuens saniem, ne quo jacularer ab igne,
sanguine laxato brachia nexa gero.
Labitur unde cruor, nodo manus inde tenetur
et dextram innocuam vena soluta ligat,
ut sine temperie validi sitis urat amoris :
causa meis votis obstitit ista gravis.
Nescio quam prosit ratio perfuncta medellae ;
me tamen inde nocet quod reticere facit.
Scribere si digitis sinerer, satis illa fuisset :
nunc mihi prima tui cura, secunda mei.
Ex studio studiis retrahor : silet unda Camenae.
Carne fluit sanies, ne riget ore latex.
Musicus ignis abest, algent in fonte sorores.
Nam sanguis latices hinc gelat unde rigat.
Si qua calens animo recitanda poemata pangam,
scis ipse hoc studio quam gravet arte labor.
Nam cruor ablatus magis otia lenta requirit,
quo neque frigus hiat nec vapor ustus arat
secretumque petit neu flabilis aura flagellet,
quo recreans animum stat viror, halat odor.
Ast ego posthabeo affectu mea seria vestro ;
cura tui faciem, nam mea terga tenet.
Post sudorem habui modo nam dare membra quieti :
ordine postposito tempora rumpit amor.
Duco parum propriam, tibi dum volo ferre salutem,
sed mea prospicio, cum tua vota colo.
Nunc cape parva, cate et pollens duilance Dinami,
clare decore tuo, care favore meo.
Partibus Italiae advecto mihi Rhenus et Hister
quem cecinere prius quam daret ipse locus,
insignem specie, celsum lare, lege sagacem,
omnibus aequalem spe, sale, pace, fide.
Incidit unde mihi, fateor, te sorte videndi
Arctoi gelida sub regione calor,
plusque libens vultus efferveo totus in illos
ad patriae reditus quam peregrina cohors,
visibus atque tuis issem velocius ac si
ad patris amplexus de Telamone satus.
Vix quoque tam cupidus vario sinuamine sulcat
rusticus arte solum, navita aplustre fretum.
Ex illo, celebrande, cliens stat pars mea tecum
et venis huc animae pars mediata meae,
antea corde mihi notus quam lumine visus ;
quem mente adstringo, si neque tango manu.
Brachia qui necdum circum tua colla cateno
quod digiti nequeunt, alligat illud amor.
Longius inde absens ibi sed pertingo quod opto :
quo pede non venio, pectore totus eo.
Nos licet obstet Arar Rhodanusque, natamus amore
nec vetat ire animum qui vetat ire gradum.

Legi etiam missos alieno nomine versus,
quo quasi per speculum reddit imago virum.
Fonte camenali quadrato spargeris orbi,
ad loca quae nescis duceris oris aquis.
Hinc quoque non aliquo nobis abolende recedis,
quo fixus scriptis nosceris esse tuis.
Interiora mei penetrans possessor agelli,
felix perpetue, dulcis amice vale.
Spectans oris opem melioraque sideris optans,
currat ut affatus, stet tibi longa salus.
Sacris Theodoro primo lare, sede Sapaudo
Felici egregio quem dedit orbis honor,
Albino eximio, Heliae claroque Jovino
pro Fortunato redde salutis opus.
Haec tibi nostra chelys modulatur simplice cantu,
sed tonat archetypo barbitus inde sopho.

LIBER SEPTIMVS

AD GOGONEM

F7_1
Orpheus orditas moveret dum pollice cordas
verbaque percusso pectine fila darent,
mox resonante lyra tetigit dulcedine silvas,
ad citharae cantus traxit amore feras.
Undique miserunt vacuata cubilia dammas,
deposita rabie tigris et ipsa venit.
Sollicitante melo nimio filomela volatu,
pignora contemnens fessa cucurrit avis.
Sed quamvis longo spatio lassaverat alas,
ad votum veniens se recreavit avis.
Sic stimulante tua captus dulcedine, Gogo,
longa peregrinus regna viator adit.
Undique festini veniant ut promptius omnes,
sic tua lingua trahit sicut et ille lyra.
Ipse fatigatus huc postquam venerit exul
antea quo doluit te medicante caret.
Eruis adflictis gemitus et gaudia plantas ;
ne tamen arescant, oris ab imbre foves.
Aedificas sermone favos nova mella ministrans
dulcis et eloquii nectare vincis apes.
Ubere fonte rigat labiorum gratia pollens
cujus ab arcano vox epulanda fluit.
Pervigili sensu dives prudentia regnat
fomite condito cui salis unda natat,
qui fulgore animi radios a pectore vibras
et micat interior lux imitata diem.
Sed vicibus mundum modo sol modo nubila complent,
at tua semper habent corda serena diem.
Visceribus promptis templum pietatis haberis
muneribusque sacris es fabricata domus.
Forma venusta tibi proprio splendore coruscat
ut mentis habitum vultus et ipse probet.
Omne genus laudum specie concludis in una
nec plus est aliquid quam tua forma gerit.
Principis arbitrio Sigiberthi magnus haberis :
judicium regis fallere nemo potest.

Elegit sapiens sapientem et amator amantem
  ac veluti flores docta sequestrat apes.
Illius ex merito didicisti talis haberi
  et domini mores serve benigne refers.
Nuper ab Hispanis per multa pericula terris
  egregio regi gaudia summa vehis.
Diligis hunc tantum quantum meliora parasti :
  nemo armis potuit quod tua lingua dedit.
Haec bona si taceam, te nostra silentia laudant
  nec voces spectes qui mea corda tenes.
Vera favendo cano neque me fallacia damnat,
  teste loquor populo : crimine liber ero.
Haec tibi longinquos laus ardua surgat in annos,
  haec te vita diu servet et illa colat.

ITEM AD EUNDEM CUM ROGARETUR AD CENAM

F7_2 Nectar, vina, cibus, vestis, doctrina, facultas,
  muneribus largis tu mihi, Gogo, sat es.
Tu refluus Cicero, tu noster Apicius extas :
  hinc satias verbis, pascis et inde cibis.
Sed modo da veniam : bubla turgente quiesco.
  Nam fit lis uteri, si caro mixta fremat.
Hic ubi bos recubat, fugiet, puto, pullus et anser :
  cornibus et pinnis non furor aequus erit.
Et modo jam somno languentia lumina claudo,
  nam dormire meum carmina laeta probant.

ITEM AD EUNDEM

F7_3 Quas mihi porrexit modo pagina missa querellas,
  inmunem culpae me loquor esse tuae.
Nam causam Remus tua plus praesentia laesit :
  quo vos peccastis crimine culpor ego.
Non tamen ex tali titulo dulcedo peribit :
  fructus amicitiae corde colente manet.

ITEM AD EUNDEM

F7_4 Nubila quae rapido perflante Aquilone venitis,
  pendula sidereo quae movet axe rota,
dicite qua vegitet carus mihi Gogo salute.
  Quid placidis rebus mente serenus agit ?
Si prope fluctivagi remoratur litora Rheni
  ut salmonis adeps rete trahatur aquis,
an super uviferi Musellae obambulat amnem,
  quo levis ardentem temperet aura diem,
pampinus et fluvius medios ubi mitigat aestus :
  vitibus umbra rigens, fluctibus unda recens.
Aut Mosa dulce sonans, quo grus, ganta anser olorque est,
  triplice merce ferax - alite, pisce, rate - ?
An tenet herbosis qua frangitur Axona ripis
  cujus aluntur aquis pascua, prata, seges ?
Esera, Sara, Cares, Scaldis, Sate, Somena, Sura ?
  Seu qui Mettis adit de sale nomen habens ?
Aut aestiva magis nemorum saltusque pererrans
  cuspide, rete feras hinc ligat, inde necat ?
Ardenna an Vosagus cervi, caprae, helicis, uri
  caede sagittifera silva fragore tonat ?
Seu validus bufalus ferit inter cornua campum
  nec mortem differt ursus, onager, aper ?

An sua rura colens exusta novalia sulcat
  et rude cervici taurus aratra gemit ?
Sive palatina residet modo laetus in aula,
  cui scola congrediens plaudit amore sequax ?
An cum dulce Lupo pietatis jura retractant
  consilioque pari mitia mella creant
quo pascatur inops, viduae solacia praestent,
  parvus tutorem sumat, egenus opem ?
Quidquid agunt, pariter felicia vota secundent
  et valeant Christi regis amore frui.
Vos precor, o venti, qui curritis atque reditis,
  pro Fortunato nuntia ferte suo.

DE BODEGISILO DUCE

F7_5
Pectore de sterili si flumina larga rigarem,
  non te sufficerem, dux Bodegisle, loqui.
Invasit nostram subito tua gratia mentem,
  ut modo plus vester quam meus esse velim.
Quo primum placidos merui cognoscere vultus,
  oris ab unguento membra refecta gero.
Colloquio dulci satiasti pectus amantis :
  nam mihi devoto dant tua verba cibum.
Distribuunt epulas alii quae corpora supplent ;
  unde animum saties, das magis ipse dapes.
Non sic inficiunt placidissima mella Falernum
  ceu tuus obdulcat pectora nostra sapor.
Qualiter oblectas quos semper amare videris,
  horae qui spatio me facis esse tuum !
Quae tibi sit virtus si possem, prodere vellem,
  sed parvo ingenio magna referre vetor.
Exiguus titubo tantarum pondere laudum,
  sed melius gradior quem tua facta regunt.
Massiliae ductor felicia vota dedisti
  rectoremque suum laude perenne refert.
Hic tibi consimili merito Germania plaudit
  cujus ad laudem certat uterque locus.
De bonitate tua lis est regionis utraeque :
  te petit illa sibi, haec retinere cupit.
Justitiam pauper numquam te judice perdit
  nec poterit pretio vertere vera potens.
Non ligat inmunem, non solvit poena nocentem,
  nil persona capit, si sua causa neget.
Lumina cordis habes, animi radiante lucerna
  et tuus aeterna luce coruscat apex.
Ingenio torrente loquax de fonte salubri
  divitiasque pias ore fluente rigas.
Si videas aliquem defectum forte labore,
  Nilus ut Aegyptum, sic tua lingua fovet.
Qui patrias leges intra tua pectora condens
  inplicitae causae solvere fila potes.
Assiduis epulis saturas, venerande, catervas
  et repletus abit qui tua tecta petit.
Si venis in campos, ibi plebs pascenda recurrit
  consequiturque suas te comitando dapes.
Vota feras cunctis per saecula longa superstes
  et maneas populi semper in ore potens.

DE PALATINA FILIA GALLI MAGNI EPISCOPI, UXORE BODEGISILI DUCIS

F7_6 v.1 Lucifer ut nitidos producit in aethera vultus
2 clarior et laeto nuntiat ore diem,
3 ornat eundo polum, terris quoque lampade micat
4 atque inter stellas lumine regna tenet,
5 sic, Palatina, tuo diffundens lumina vultu
6 femineos vincis pulchrior ore choros ;
7 aut tibi sic cedit muliebris turba decore
8 ut solis radiis lumine luna minor.
9 Clara serenatos permutat forma colores,
10 lilia nunc reparans, nunc verecunda rosas.
11 Credite, nam si quis vultus conspexerit illos,
12 hic relegit flores quos dare verna solent.
13 Pingere non possunt pretiosam verba figuram
14 nec valet eloquium mira referre meum.
15 Gratior incessu, sensu reverenda pudico,
16 talis in ingenio qualis in ore nitor.
17 Blandior alloquio, placidis suavissima verbis
18 dispiciamque lyram, si tua lingua sonat.
19 Pectore perspicuo sapientia provida fulget,
20 ornatur sexus te radiante tuus.
21 Conjuge pervigili nituit magis aula mariti
22 floret et egregia dispositrice domus.
23 Jure quidem magna est quae est Galli filia Magni,
24 sed merito natae crevit honore pater.
25 Non aliter poterat nisi munere clarior esse
26 quae meruit celso digna placere viro.
27 Eligit e multis quam carus amaret amantem
28 et judex patriae judicat ipse sibi.
29 Ambo pares juncti longos maneatis in annos
30 et quaecumque volunt gaudia vestra ferant.

DE LUPO DUCE

F7_7 v.1 Antiqui proceres et nomina celsa priorum
2 cedant cuncta Lupi munere victa ducis.
3 Scipio quod sapiens, Cato quod maturus agebat,
4 Pompeius felix, omnia solus habes.
5 Illis consulibus romana potentia fulsit,
6 te duce sed nobis hic modo Roma redit.
7 Te tribuente aditum cunctis fiducia surgit,
8 libertatis opem libera lingua dedit.
9 Maestitiam si quis confuso in pectore gessit,
10 postquam te vidit spe meliore manet.
11 Fundatus gravitate animi, quoque corde profundus
12 tranquilli pelagi fundis ab ore salem.
13 Sed facunda magis plebi tua munera prosunt :
14 tu condis sensus, nam salis unda cibos.
15 Consilii radix, fecundi vena saporis,
16 ingenio vivax, ore rotante loquax,
17 qui geminis rebus fulges in utroque paratus,
18 quicquid corde capis prodere lingua potest.
19 Pectore sub cujus firmantur pondera regis
20 pollet et auxilio publica cura tuo.
21 Subdis amore novo tua membra laboribus amplis :
22 pro requie regis dulce putatur onus.
23 O felix animus patriae qui consulit actus
24 et vivit cunctis mens generosa viris !
25 Legati adveniunt, te respondente ligantur

et jaculo verbi mox jacuere tui.
Lancea sermo fuit, quoque vox armata loquentis,
auspicium palmae te Sigiberthus habet.
Responsum gentis sensu profertur ab illo
et votum populi vox valet una loqui.
Cujus ab ingenio sortita est causa triumphum,
adsertoris ope justior illa fuit.
Nullus enim poterit proprias ita pandere causas,
ceu tua pro cunctis inclita lingua tonat.
Nilus ut Aegyptum recreat, dum plenus inundat,
sic tu colloquii flumine cuncta foves.
Justitia florente favent te judice leges
causarumque aequo pondere libra manes.
Ad te confugiunt, te cingula celsa requirunt
nec petis ut habeas, te petit omnis honor.
In cujus gremio nutritur adepta potestas,
quo rectore datus crescere novit apex.
Quam merito retinet concessos semper honores
per quem digna magis culmina culmen habent !
Antiquos animos romanae stirpis adeptus
bella moves armis, jura quiete regis.
Fultus utrisque bonis, hinc armis, legibus illinc,
quam bene fit primus cui favet omne decus !
Quae tibi sit virtus cum prosperitate superna
Saxonis et Dani gens cito victa probat.
Bordaa quo fluvius sinuoso gurgite currit,
hic adversa acies te duce caesa ruit.
Dimidium vestris jussis tunc paruit agmen :
quam merito vincit qui tua jussa facit !
Ferratae tunicae sudasti pondere victor
et sub pulverea nube coruscus eras
tamque diu pugnax acie fugiente secutus,
Laugona dum vitreis terminus esset aquis.
Qui fugiebat iners, amnis dedit ille sepulcrum :
pro duce felici flumina bella gerunt.
Inter concives meruit te Gallia lumen
lampade qui cordis splendor ubique micas.
Sunt quos forma potens, sunt quos sapientia praefert :
singula sunt aliis, sed bona plura tibi.
Occurrens dominis veneranda palatia complens
et tecum ingrediens multiplicatur honor.
Te veniente novo domus emicat alma sereno
et reparant genium regia tecta suum.
Nempe oculos recipit cum te videt aula redire
quem commune ducum lumina lumen habent ;
principis auxilium, patriae decus, arma parentum,
consultum reliquis, omnibus unus amor.
Admiranda etiam quid de dulcedine dicam
nectare qui plenus construis ore favos ?
Cara serenatum comitatur gratia vultum
fulget et interius perpetuata dies.
Qui satias escis, reficis sermone benignus,
sepositis epulis sunt tua verba dapes.
Quis tibi digna loqui valeat, quem voce potente
rex pius ornatum praedicat esse suum .
Sit tibi summus apex illo regnante per aevum
vitaque sit praesens atque futura colat.

AD EUNDEM

F7_8

Aestifer ignitas cum Julius urit harenas
siccaque pulvereo margine terra sitit,
languidior placidas vix pampinus explicat umbras
mollior et glaucas contrahit herba comas.
Summissis foliis Phoebi regnante vapore
vix sua defendit frigida tecta nemus.
Pabula fastidens fugit aestu bucula saltus,
ipse nec adflictis pascitur ervus equis.
Longius expositam linguam canis ore flagellat,
ilia lassa trahens tristis anhelat ovis.
Forte viator iter gradiens ferventibus horis
uritur accensis sole premente comis.
Qui arescente solo, modico recreetur ut haustu,
saepius inriguas anxius optat aquas,
arboris aut tremulae viridante cacumine fuso
frondibus oppositis temperet umbra sitim.
Prosperitate nova si jam prope lucus opacet
et vitrei fontis sibilet unda recens,
huc properans placidis homo laetus sternitur arvis,
volvit in herbosos et sua membra toros.
Vota secuta tenens gemino refovetur amoeno :
hinc levat umbra diem, hinc fugat unda sitim.
Carmina siqua tenet, cantu modulante recurrit
provocat et placidos blandior aura sonos.
Si sibi forte fuit bene notus Homerus Athenis
aut Maro Trajano lectus in urbe foro ;
vel si Davitico didicit sacra dogmata plectro,
psallit honorificum fauce rotante melum.
Tangitur aut digito lyra, tibia, fistula, canna :
quisque suis Musis carmine mulcet aves.
Sic ego curarum valido defessus ab aestu
noscens te salvum fonte refectus agor.
O nomen mihi dulce Lupi replicabile semper
quodque mei scriptum pagina cordis habet,
quem semel inclusum tabulis dulcedinis intus
non abolenda virum pectoris arca tenet ;
thesauros pietatis habens, pretiosa voluntas
producens animo pura talenta suo !
Divitias quas mundus habet mens aurea vincit
gemmarumque decus corde micante refert.
Sensus aromaticus suaves diffundit odores,
hoc tribuens animae quod bene tura solent.
Melle saporatum refluens a pectore verbum
et sale conditum reddis ab ore sophum.
Post tenebras noctis stellarum lumina subdens
Lucifer ut radiis, sic mihi mente nites.
Ut recreat mundum veniens lux solis ab ortu,
inlustrant animum, sic tua verba meum.
Cum peregrina meos tenuit Germania visus,
tu pater et patriae consuliturus eras.
Quando merebar ovans placidos intendere vultus
mox geminata mihi fulsit in orbe dies.
Conserui quotiens vestro sermone loquellas
credidi in ambrosiis me recubare rosis.
Omnibus una manens, sed plus tua gratia nobis
vinxit in affectu me properante suo.
Nunc quoque pro magnis quis digna rependat honoris ?

Materia vincor et quia lingua minor.
Sic post ascensum culmen supereminet altum :
hinc meus urguet amor, hinc tuus obstat honor.
Sed pro me reliqui laudes tibi reddere certent
et qua quisque valet te prece, voce sonet,
Romanusque lyra, plaudat tibi Barbarus harpa,
Graecus Achilliaca, crotta Britanna canat.
Illi te fortem referant, hi jure potentem,
ille armis agilem praedicet, iste libris.
Et quia rite regis quod pax et bella requirunt,
judicis ille decus concinat, iste ducis.
Nos tibi versiculos, dent barbara carmina leudos :
sic variante tropo laus sonet una viro.
Hi celebrem memorent, illi te lege sagacem,
ast ego te dulcem semper habebo, Lupe.

ITEM AD LUPUM DUCEM

F7_9
Officiis intente piis, memorator amantis,
prompte per affectum consuliture tuum,
carius absentis nimium miseratus amici,
quando latente loco signa requirit amor.
Unde meis meritis datur hoc ut protinus esset
spes Fortunati cura benigna Lupi ?
Exul ab Italia nono, puto, volvor in anno
litoris Oceani contiguante salo.
Tempora tot fugiunt et adhuc per scripta parentum
nullus ab exclusis me recreavit apex.
Quod pater ac genetrix, frater, soror, ordo nepotum,
quod poterat regio, solvis amore pio.
Pagina blanda tuo sub nomine missa benigno
nectarei fontis me renovavit aquis.
Nec solum a vobis me dulcis epistula fovit,
missus adhuc in rem portitor inde venit.
Munera quis poterit, rogo, tot memor ore referre ?
Affectum dulcem pandere lingua nequit.
Sed tibi restituat rex cuncta supernus ab alto
quae minimis fiunt qui docet esse suum.

AD MAGNULFUM FRATREM LUPI

F7_10
Quam cito fama volat pernicibus excita pinnis
et loca cuncta suis actibus aucta replet !
Nam tibi cum Rhenus mihi sit Liger ecce propinquus,
hic, Magnulfe decens, magnus honore places.
Sic tuba praeconis Sigimundi missa cucurrit
ut tua diffuso sint bona nota loco.
Quod tamen in brevibus vix signat epistula verbis :
non quia cuncta canit nec reticere cupit.
Jure dico : in primis pollens torrente relatu,
sic regis ut revoces facta vetusta novus,
cujus in officiis, aequi cultoris aratro
semine justitiae plebs sua vota metit.
Nemo caret propriis, alienis nemo recumbit :
sic facis ut populum non vacet esse reum.
Sollicitudo tua reliquis fert dona salutis
et labor unius fit populosa quies.
Aequalis concors ut ab omnibus, alme, voceris,
legibus hinc judex, hinc bonitate parens.
Da paucis veniam, quoniam mihi portitor instat

nam de fratre Lupi res monet ampla loqui.
Sic tribuat dominus, meritis reparetis ut illum
quem pariter tecum cordis amore colo.

AD IOUINUM ILLUSTREM AC PATRICIUM ET RECTOREM PROVINCIAE

F7_11
Prosaico quotiens direxi scripta relatu !
Nullaque de vestro pocula fonte bibo.
Quem prius inrigua recrearas ditior unda
nec modo Castaliis redditur haustus aquis.
Si me cura minor vestri tenuisset amoris,
jam fuerat licitum stringere colla manu.
Nunc magis inde minus capio, quia diligo majus
et cum plus cupiam, vota negata gemam.
Qui sibi transfudit mea pectora pectore tuto,
cur, rogo, non pariter lumina lumen habent ?
Vel quod, amice, licet scriptis fero, care, salutem
sed mihi qua relever pagina reddat opem.

ITEM EIUSDEM AD EUNDEM

F7_12
Tempora lapsa volant, fugitivis fallimur horis
ducit et in senium lubrica vita viros.
Fine trahit celeri sine fune volubilis axis
nec retinet rapidas ad sua frena rotas,
cuncta movens secum momenta et pondera rerum
donec meta avidos sistere cogat equos.
Sic quoque dissimiles ad finem tendimus omnes,
nemo pedem retrahit quo sibi limes erit.
Imperiale caput, regnum trahit, aeque senatum
nec spectante die cum venit hora rapit.
Quid sunt arma viris ? Cadit Hector et ultor Achilles
Ajax in clipeo murus Achaeus obit.
Quid satis est cupido gremio quod condit avaro ?
Deliciis refluis Attalus auctus abest.
Quis non versutus recubet dum fine supremo ?
De Palamede potens ars in Ulixe perit.
Forma venusta fluit, cecidit pulcherrimus Astur,
occubat Hyppolitus nec superextat Adon.
Non agiles fugiunt ; quo terminus instat eundum.
Nam cum fratre celer sorte Quirinus abit.
Quid, rogo, cantus agit ? Modulis blanditus acutis
Orpheus et citharae vox animata jacet.
Docta recessuris quid prodest lingua sophistis,
qui valuere loqui curva rotunda poli ?
Archita, Phytagoras, Aratus, Cato, Plato, Crysippus,
turba Cleantharum stulta favilla cubat.
Quidve poema potest ? Maro, Lysa, Menander, Homerus
quorum nuda tapho membra sepulchra tegunt ?
Cum venit extremum neque Musis carmina prosunt
nec juvat eloquio detinuisse melos.
Sic dum puncta cadunt, fugiunt praesentia rerum
et vitae tabulam tessera rapta levat.
Est tamen una salus, pia, maxima, dulcis et ampla :
perpetuo trino posse placere Deo.
Hoc valet atque viget, manet et neque fine peribit,
hinc quoque post tumulum nascitur almus honor.
Quod superest habitu meritorum flore beato,
suavis justorum flagrat odor tumulo,
gratius aura fluens quam spiret aroma Sabaeum

vincens quae pinguis balsama silva reflat.
Cinnama calta crocus violae rosa lilia cedunt,
ut similis nullus nare bibatur odor.
Quid quod morte magis virtus generatur in illis
dumque sepulcra tenent languida membra fovent ?
Multorum dubiam solidant pia funera vitam
et redit ex tumulo vivificatus homo.
Nobilis urna tegit pretiosa talenta Tonantis
ac terris recubat quod super astra volat.
Qui sub amore Dei sacro moderamine vivens
fit peregrinus humi, civis eundo poli.
Denique post illos qui fundamenta coruscant
postque Petri ac Pauli lumina prima fide
quis numerus radiat sanctorum sparsus in orbe,
quanta columnarum gratia fusa viget !
Per loca, per populos mundo sua sidera praesunt,
quidquid ab Oceanis circulus ambit aquis.
Arctos meridies oriens occasus honorat
lumina muneribus clarificata suis.
De reliquo nihil est quodcumque videtur in orbe,
nam tumor hic totus fumus et umbra sumus.
Cur igitur metuens trahitur data vita susurro
nec Fortunato pauca, Jovine, refers ?
Tempora lapsa vides neque longa silentia rumpis,
me quoque ne recrees ad mea damna taces.
Non ita rebar ovans, postquam Germania nostros
contulerat visus, ut resileret amor.
Credideram potius quantum se tenderet aetas
ut vestri affectus se duplicaret opus.
Heu magis, ut video, vota in contraria currunt ;
tempora longantur, sed breviatur amor.
An quantum ex oculo, tantum tibi corde recedo
et tam longe animo quam sumus ambo loco ?
Non ego sic refero, quoniam tibi pectore nector ;
praedicat hoc aliter mens ubi dulce fovet.
Nam cui cara fides animum sociavit amici
quod minus est oculis flagrat amore magis
et licet absentem paries locus aula retentet
corde suo illic est est ubi forma placens,
Prospicit affectu quem vultu non videt ipso
et vox longinqua de regione sonat.
Quid gerit aut ubi sit, tacito dare verba videtur ;
intra se loquitur pectore clausus amor.
Si volat aura levis, putat inde venire salutes ;
hoc fragor aure refert quod homo mente gerit.
Hinc tuus ergo cliens ego, care colende, requiro,
absentem faciunt quem loca, non animus,
qui semper nostro memoralis haberis in ore :
scribimus et haec dum, non sine te loquimur.
Affectu, studio, voto tua brachia cingo
atque per amplexum pectora, colla ligo.
Ingrederis mecum pariterque moveris amator
et quasi blanda loquens oscula libo labris.
Ante oculos habeo, sed cara refugit imago ;
hic quoque quem habeo non retinere queo.
Alternis vicibus modo vadis et inde recurris :
vix fugis ex oculis, ecce figura redis
et cum terga dabis, facies mihi cernitur insons :

si pede conversus, fronte regressus ades.
Saepe etiam videor dare te pia dicta relatu :
illic forte taces, hic mihi verba refers.
Hoc de te minus est, quia prendi non potes absens ;
nam velut illic es totus et hic meus es.
Qualiter ambo simul paucis habitavimus horis
non fugit ex oculis, dum manet ista dies.
Misimus o quotiens timidis epigrammata chartis
et tua, ne recreer, pagina muta silet.
Quis, rogo, reddat eas taciti quas perdimus horas ?
Tempora non revocat lux levis atque fugax.
Dic homo note meus : quid agis ? Quid, amice, recurris ?
Si tua rura colis, cur mea vota neges ?
Scribe vacans animo, refer alta poemata versu
et quasi ruris agrum me cole voce, melo.
Per thoraca meum ducas, precor, oris aratrum,
ut linguae sulcus sint sata nostra tuus,
pectoris unde seges gravidis animetur aristis
pullulet et nostrum farra novale ferax.
Nam mihi si loqueris, bone vir, pietatis opimae
exsuperas labiis dulcia mella favis
plusque liquore placet quem fert oleagina suco
suavius et recreat quam quod aroma reflat.
Cum Aspasio pariter caris patre , fratre Leone
longa stante die, dulcis amice, vale.

AD FELICEM SOCIUM

F7_13
Ardua Pierio cui constant culmina fastu ;
vix humili valeo tangere claustra manu.
Sed quoniam patriae fuit aula sodalibus una,
adfectu fidens pulso, benigne, fores.

DE MUMMOLENO

F7_14
Dum mihi fessus iter gradior prope noctis in umbra,
solis in occasu jam fugiente die,
cum super undarum viridantes gramine ripas
pascua conspexi, pastus et ipse fui.
Huc oculis captus voto ducente trahebar
deflectensque viam prosperiora peto.
Mummolenus enim, qui celsa palatia regis
altis consiliis crescere rite facit,
inter concives merito qui clarior extat
quemque super proceres unica palma levat,
nobilitate potens, animo bonus, ore serenus,
ingenio sollers et probitate sagax,
cui genus a proavis radianti luce coruscat
- moribus ipse tamen vicit honore patres -
huc ergo adveniens epulis expletus opimis :
quem vidisse mihi constitit esse cibum.
Fercula magna quidem dapibus cumulata benignis
ac si colle tumens discus onustus erat :
undique montis opus, medium quasi vallis habebat,
quo meliore via piscis agebat iter.
Ille natans, oleum pro undis, pro caespite discum
incoluit, cui pro gurgite mensa fuit.
Attamen ante aliud data sunt mihi mitia poma
persica quae vulgi nomine dicta sonant.
Lassavit dando, - sed non ego lassor edendo -

vocibus hinc cogens, hinc tribuendo dapes.
Mox quasi parturiens subito me ventre tetendi
admirans uterum sic tumuisse meum.
Intus enim tonitrus vario rumore fremebat :
viscera conturbans Eurus et Auster erat.
Non sic Aeoliis turbatur harena procellis
nec vaga per pelagus puppis adacta tremit
nec sic inflantur ventorum turbine folles
malleolis famulos quos faber ustus habet.
Alter in alterius ructabat mole susurros
et sine me mecum pugna superba fuit.
Sit tibi longa salus celsa cum conjuge, rector,
et de natorum prole voceris avus.
Laudis honore potens felicia tempora cernas
et valeas dulces concelebrare jocos.

DE BERULFO COMITE

F7_15 Delicias, Berulfe, tuas spectando libenter
me fateor duplicem sustinuisse famem.
Sic ego credebam quarta satiarer ut hora :
me nec ad octavam mensa benigna vocat.
Per vestras epulas didici jejunia gestans ;
litania fuit prandia vestra magis.
Det tibi vota Deus, per quem - modo laeta notamus -
haec quoque dum scribo, plus satiatus agor.

DE CONDANE DOMESTICO

F7_16 Temporibus longis regali dives in aula
enituit meritis gloria, Conda, tuis.
Nam semel ut juvenem vigili te pectore vidit,
elegit secum semper habere senem.
Quis fuit ille animus vel quae moderatio sensus,
cum fueris tantis regibus unus amor ?
Mens generosa tibi pretioso lumine fulget,
quae meritis propriis amplificavit avos.
Floret posteritas per quam sua crescit origo
et facit antiquos surgere laude patres.
Nam si praefertur generis qui servat honorem,
quanta magis laus est nobilitare genus ?
Qui cupit ergo suum gestis adtollere nomen,
ille tuum velox praemeditetur opus.
A parvo incipiens existi semper in altum
perque gradus omnes culmina celsa tenes.
Theudericus ovans ornavit honore tribunum ;
surgendi auspicium jam fuit inde tuum.
Theudoberthus enim comitivae praemia cessit
auxit et obsequiis cingula digna tuis.
Vidit ut egregios animos meliora mereri
mox voluit meritos amplificare gradus.
Instituit cupiens ut deinde domesticus esses :
crevisti subito, crevit et aula simul.
Florebant pariter veneranda palatia tecum,
plaudebat vigili dispositore domus.
Theudebaldi etiam cum parva infantia vixit
hujus in auxilium maxima cura fuit.
Actibus eximiis sic publica jura fovebas
ut juvenem regem redderes esse senem.
Ipse gubernabas veluti si tutor adesses

commissumque tibi proficiebat opus.
Chlotharii rursus magna dominatus in aula
quique domum simili jussit amore regi.
Mutati reges, vos non mutastis honores
successorque tuus tu tibi dignus eras.
Tantus amor populi, sollertia tanta regendi,
ut hoc nemo volens subripuisset onus.
Nunc etiam placidi Sigiberthi regis amore
sunt data servitiis libera dona tuis.
Jussit et egregios inter residere potentes,
conuivam reddens proficiente gradu.
Rex potior reliquis merito meliora paravit
et quod majus habet hoc tua causa docet.
Sic tuus ordo fuit semper majora mereri
vitaque quam senior tam tibi crevit honor.
Quae fuerit virtus, tristis Saxonia cantat :
laus est arma truci non timuisse seni
pro patriae votis et magno regis amore
quo duo natorum funera cara jacent.
Nec graviter doleas cecidisse viriliter ambos :
nam pro laude mori vivere semper erit.
Laetitiam vultus hilari diffundit ab ore
et sine nube animi gaudia fida gerit.
Munificus cunctis largiris multa benignus
et facis adstrictos per tua dona viros.
Sit tibi longa salus placidis felicius annis
atque suum reparet proles opima patrem.

AD GUNDUARIUM

F7_17
Si prodi verbis affectus posset amantis,
carmina plura tibi pagina nostra daret.
Sed quod ab ore loqui nequeo quod pectore gesto,
sit satis ex multis vel modo pauca dari.
Nam si respicias votum per verba canentis,
malueram majus qui tibi parva fero.
Aspicimus sensum totum in dulcedine fusum
quo sine nube doli corda serena micant.
Puro fonte rigans nectar de fauce redundat
cujus verba libens pectore corde bibo
Providus, exertus, vigilans, moderatus, honestus,
condimentum animae mens tua semper habet.
Reginae egregiae patrimonia celsa gubernas :
quae tibi conmisit sensit ubique fidem.
Nemo piae poterat reginae carior esse
quam qui pro meritis talis et ipse foret.
Gunduari, longo vigeas placiturus in aevo,
conjuge cum propria luce perenne manens.

AD FLAVUM

F7_18
Ad carum totiens mea pergit epistula Flavum :
sic monet officii sedula cura loqui.
Nunc quoque prosaico, modo mittens carmina versu
blandior affatu debita solvit amor.
Quin tibi pauca ferat qui vult iter ire viator
nemo mihi tacite praetereundus abit,
fotus amicitiae te ut pagina saepe requirat
et si vir desit, portitor aura placet.
Attonitis animis ego per vaga nubila pendo

nullaque suscipio signa relata manu.
An tibi charta parum peregrina merce rotatur ?
non amor extorquet quod neque tempus habet ?
Scribere quo possis, discingat fascia fagum :
cortice dicta legi fit mihi dulce tui.
An tua romuleum fastidit lingua susurrum ?
Quaeso vel hebraicis reddito verba notis.
Doctus Achaemeniis quae vis perscribito signis,
aut magis Argolico pange canora sopho.
Barbara fraxineis pingatur rhuna tabellis
quodque papyrus agit virgula plana valet.
Pagina vel redeat perscripta dolatile charta :
quod relegi poterit fructus amantis erit.

ITEM AD FLAVUM ET EVODIUM

F7_19
Quam bene conveniunt genitor quos sustulit unus,
si simul hos unum pectus utrosque tenet !
Visceribus hisdem genitos Flavum Evodiumque
prorsus amore uno viscera nostra tegunt.
Alter in alterius mihi visu visus habetur
et fratris speciem fratris imago dedit.
Unius ex facie facies mihi nota secundi :
sic speculo similem forma repressa refert.
Ergo pari voto paribus dans vota salutis
ambos inter ego tertius alter ero,
hoc cupiens ut quos caris amplexibus idem
tres amor unus habet, nos quoque charta liget.

AD SIGIMUNDIMI

F7_20
Fixus amore tuo votis inhiantibus adstans
quae tibi, care, salus, saepe requiro viros.
Quisque viator adest properans aquilonis ab axe,
quamvis festinum sollicitando moror.
Seu privata virum seu publica cura citabit,
hinc, nisi percuncter, nullus abibit iter.
Quam vegetus membris ? Quae te loca, care, cohercent ?
Ordine disposito cuncta requirit amor.
Si gravis arma tenens italas terit hospes harenas
aut quae francus habet pagina pandat age.
Quid geris, oro, refer ; tamen ut queo longius opto
vivas pars animae dimidiata meae.

ITEM AD SIGIMUNDUM ET ALAGISILUM

F7_21
Nomina amicorum mihi dulcis epistula pandit :
hinc Sigimunde nitens, hinc Alagisle decens.
Prosperitas felix ventorum flamina fudit
quando mihi caros nuntiat aura viros.
Testor utrumque caput, tantum mea vota juvantur
quantum fit florens laeta sub imbre seges.
Ne sitiam rapidis aestivo tempore flammis,
nectarei fontis me recreastis aquis.
Post italas terras mittis mihi, Rhene, parentes :
adventu fratrum non peregrinus ero.
Tempore belligero pacis nova gaudia surgunt,
hi quia venerunt quos meus optat amor.
Qui mihi festivae diei duplicastis honorem,
sic vester crescat munere regis honor.

AD BOSONEM REFERENDARIUM

F7_22 Sic tegat Omnipotens radiantia culmina regis
atque ejus causas arma superna regant,
sic dominum ac servos divina potentia servet
et patriae maneat hoc dominante salus,
sic placido regi summus pius auctor ab alto
qui dedit ante Petro porrigat ipse manum,
sic te longaevi comitetur gratia regis
et florente illo gaudia fixa metas.
Hoc rogo quam citius veniat quicumque jubetur,
ne gravet ultra animos hic mora tarda meos.
Nam qui festinat, statuit quod certa voluntas,
si votum adceleret, dulcius esse solet.
Illud enim nimium per verba precantia posco
commender domino te memorante meo.
Actibus excellens maneat per saecula felix
et memor ipse mei, dulcis amice, vale.

AD PATERNUM

F7_23 Nominis auspicio fulgent tua facta, Paterne,
munere qui proprio te facis esse patrem.
Servitii nostri non inmemor omnia praestas
et tibi devotis das pia vota libens.
Ut bona distribuas modo qui tam promptus haberis,
unde magis praestes amplificentur opes.

VERSUS IN GAUATIS

F7_24 Qui legis in pulchro circumdata verba metallo,
si venias purus, hoc imitaris opus.
Nam velut argentum calida fornace probatur,
sic se purgato pectore prodit homo.
Qui venis ad caros conviva fidelis amicos
quod minus est epulis plus in amore capis.
Non haec per pelagus peregrinus detulit hospes
sume libens patrii quod genuere lares.
Quamvis doctiloquax te seria cura fatiget,
hac veniens festos misce poeta jocos.
Sic tamen, ut propriam rationem servet honestus,
nam solet incautus sermo movere manus.
Vita brevis hominum, fugiunt praesentia rerum :
tu cole quae potius non moritura manent.
Erige justitiam, sere pacem, dilige Christum,
expete delicias quas sine fine geras.
Pelle palatinas post multa negotia rixas :
vivere jucunde mensa benigna monet.
Causae irae strepitus sileant, fora jurgia leges
hic placeat requies quam dat amica dies.
Quem rogo, pacificos animos ad prandia defer
hostem quaere alibi, si tibi pugna placet.
Deliciis mediis lites agitare recuses :
arma tibi campus, mensa ministret olus.
Si tibi magnanimus rigida virtute videris,
secure ad calices fortia bella refers.
Qui venit huc nostrae dapes cognoscere mensae,
commendet positos gratia sola cibos.

VERSUS AD GALACTORIUM COMITEM

F7_25 Saepius optaram fieri me remige nautam,

cursibus undifragis ut rates iret aquis
flatibus aut rapidis per dorsa garonnica ferrer,
burdigalense petens ut celer actus iter
velaque fluctivagum traherent Aquilone secundo,
me quoque litoreo redderet aura sinu
qua pius antistes sacra Gundegiselus offert
culmine pro populi, quo micat ara Dei.
Tu quoque quo resides meritis, comes, ample serenis,
care Galactori, sedula cura mihi,
cui rite excellens rex Guntheramnus honores
majus adhuc debet, qui tibi magna dedit.
Cum tamen hoc vellem, timor obstitit et Himus ille
qui cumulo rapidae mons fremit albus aquae.
Dulcedo invitat civilis et unda repugnat :
sic vocat atque vetat hinc amor, inde pavor.
Plane hoc quod superest solvat vel epistula currens :
littera, quod facerem, reddat amore vicem.
Maxime nunc igitur te, dulcis amice, saluto,
sperans a Domino te superesse diu.
Cumque domo sociis antistite conjuge natis
vive, comes, cui sint jura regenda ducis.
Pontifici summo commender, opime, precatu,
sic tua pars meritis sit data dextra polis.
Si superest aliquid quod forte tributa redundent :
qui modo mitto apices, te rogo mitte pices.

LIBER OCTAVVS

EX NOMINE SUO AD DIVERSOS

F8_1
Aonias avido qui lambitis ore Camenas
Castaliusque quibus sumitur aure liquor,
quos bene fruge sua Demosthenis horrea ditant
largus et inriguis implet Homerus aquis,
fercula sive quibus fert dives uterque minister,
Tullius ore cibum, pocula fonte Maro ;
vos quoque qui numquam morituras carpitis escas,
quos paradisiaco germine Christus alit,
facundo tonitru penetrati qui retinentur
nunc monitis Pauli, postea clave Petri,
Fortunatus ego hinc humili prece voce saluto,
- Italiae genitum gallica rura tenent, -
Pictavis residens qua sanctus Hilarius olim
natus in urbe fuit, notus in orbe pater.
Eloquii currente rota penetravit ad Indos
ingeniumque potens ultima Thyle colit.
Perfundens cunctas vice solis nomine terras
cujus dona favens Persa, Britannus habet.
Christicolo scythicas laxavit amore pruinas :
dogmate ferventi frigida corda calent.
Martinum cupiens voto Radegundis adhaesi
quam genuit caelo terra thoringa sacro,
germine regali pia neptis Herminefredi
cui de fratre patris Hamalafredus adest.
Mens ornata bonis fugituos sprevit honores,
sciens in solo firma manere Deo.
Regia lactineo conmutans pallia cultu,

28 vilior ancillae vestis amata tegit.
29 Splendida serraco quondam subvecta superbo
30 nunc terit obsequio planta modesta lutum.
31 Quae prius insertis onerata est dextra zmaragdis
32 servit inops famulis sedulitate suis.
33 Aulae celsa regens quondam modo jussa ministrat,
34 quae dominando prius, nunc famulando placet.
35 Paupertate potens et solo libera voto
36 clarius abjecto stat radiata loco.
37 Aurea fulcra tenens, jam tum sibi vilis honore,
38 effugit extructum pulvere fusa torum.
39 Si contemnatur, tunc nobilis esse fatetur
40 et putat esse minor, si datur ullus honor.
41 Parca cibo Eustochium superans, abstemia Paulam,
42 vulnera quo curet dux Faviola monet,
43 Melaniam studio reparans, pietate Blesillam,
44 Marcellam votis aequiperare valens,
45 obsequio Martham renovat lacrimisque Mariam,
46 pervigil Eugeniam, vult patiendo Theclam.
47 Sensibus ista gerit quicquid laudatur in illis :
48 signa recognosco quae prius acta lego.
49 Omnia despiciens et adhuc in corpore constans
50 spiritus hic vivit, sed caro functa jacet.
51 Terram habitans caelos intrat bene libera sensu,
52 atque homines inter jam super astra petit.
53 Cujus sunt epulae quicquid pia regula pangit,
54 quicquid Gregorius Basiliusque docent,
55 acer Athanasius, quod lenis Hilarius edunt,
56 quos causae socios lux tenet una duos,
57 quod tonat Ambrosius, Hieronimus atque coruscat,
58 sive Augustinus fonte fluente rigat,
59 Sedulius dulcis, quod Orosius edit acutus.
60 Regula Caesarii linea nata sibi est.
61 His alitur jejuna cibis, palpata nec umquam
62 fit caro, sit nisi jam spiritus ante satur.
63 Cetera nunc taceam, melius quia teste Tonante
64 judicioque Dei glorificanda manent.
65 Cui sua quisque potest sanctorum carmina vatum
66 mittat in exiguis munera larga libris.
67 Se putet inde Dei dotare manentia templa
68 quisquis ei votis scripta beata ferat.
69 Haec quoque qui legitis, rogo, reddite verba salutis ;
70 nam mihi charta levis pondus amoris erit.

DE ITINERE SUO CUM AD DOMNUM GERMANUM IRE DEBERET ET A DOMNA RADEGUNDE…

F8_2 v.1 Emicat ecce dies, nobis iter instat agendum,
2 debita persolvens emicat ecce dies.
3 Me vocat inde pater radians Germanus in orbe,
4 hinc retinet mater, me vocat inde pater.
5 Dulcis uterque mihi voto amplectente cohaesit,
6 plenus amore Dei, dulcis uterque mihi.
7 Carior haec animo, quamquam sit et ille beato,
8 clarior ille gradu, carior haec animo.
9 Mens tenet una duos aequali calce viantes,
10 ad pia tendentes mens tenet una duos.
11 Proficit alterutro quicquid bene gesserit alter,
12 unius omne bonum proficit alterutro.
13 Sunt quia corde pares, jussus non ire recuso :

14 obsequar ambobus, sunt quia corde pares,
15 nec tamen hinc abeo, quamvis nova tecta videbo
16 corpore discedo nec tamen hinc abeo.
17 Hic ego totus ero nec corde ac mente revellor ;
18 sic quoque dum redeo, hic ego totus ero.
19 Porrigat arma mihi caelestia mater eunti,
20 ut sibi plus habeat, porrigat arma mihi.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI ET DOMNAE MARIAE MATRIS EIUS DE VIRGINITATE

F8_3 v.1 Culmina multa polos radianti lumine complent
2 laetanturque piis agmina sancta choris.
3 Carmine davitico plaudentia brachia texunt
4 creditur et sacro tripudiare gradu.
5 Coetibus angelicis hominum sociata propago
6 reddit honorificum laudis amore sonum.
7 Alternis vicibus divina poemata psallunt
8 atque Creatori mystica verba canunt.
9 Lucida sidereo caeli strepit aula tumultu
10 laudibus et Domini concutit astra fragor.
11 Hinc patriarcharum resonant modulamina vocum
12 inter quos Abrahae est maxima palma fide.
13 A quo acceperunt, reddunt dehinc verba prophetae,
14 Moyses ante alios dux mare teste viros.
15 Inde favent fratres et celsa caterva piorum,
16 lumen apostolicum praemeditante Petro
17 qui valet ex meritis cineres animare sepultos
18 et revocare diem voce jubente potest.
19 Hinc mercede pari sequitur pius ordo senatum
20 in quibus est Stephanus victor honore prior,
21 quos saxis gladiisque, fame, site, frigore, flammis
22 ereptos terris jungit in astra fides.
23 Casibus heu variis quos sic tulit ira furentis,
24 etsi mors dispar, lux tamen una tenet.
25 Inde Dei genetrix pia virgo Maria coruscat
26 virgineoque agni de grege ducit oves.
27 Ipsa puellari medio circumdata coetu
28 luce pudicitiae splendida castra trahit.
29 Per paradisiacas epulas sua vota canentes
30 ista legit violas carpit et illa rosas.
31 Pratorum gemmas ac lilia pollice rumpunt
32 et quod odoratum est flore comante metunt.
33 Eufemia illic pariter quoque plaudit Agathe
34 et Justina simul consociante Thecla.
35 Hic Paulina, Agnes, Basilissa, Eugenia regnant
36 et quascumque sacer vexit ad astra pudor.
37 Felices quarum Christi contingit amore
38 vivere perpetuo nomina fixa libro !
39 Has inter comites conjuncta Casaria fulget,
40 temporibus nostris arelatense decus,
41 Caesarii monitis luci sociata perenni
42 si non martyrii, virginitatis ope.
43 Quos Liliola refert aequatis moribus ambos
44 et claram heredem proxima palma manet
45 et quaecumque suos vigilans meditabitur actus,
46 his erit egregio participanda gradu.
47 Concipiente fide Christi Radegundis amore
48 Caesarii lambit regula quicquid habet,
49 cujus pontificis refluentia pectore mella

colligit et rivos insatiata bibit.
Quantum fonte trahit, tantum sitis addita crescit
et de rore Dei plus madefacta calet.
Nec sibi, sed cunctis generaliter unica vivens
felix angustam pandit ad astra viam.
Sed tibi prae reliquis, mater pia, carior instat,
eligit excelso consociare choro.
Res probat ipsa tamen quoniam quae filia constas
te matrem votis optat habere suam
quamque suis genibus caram nutrivit alumnam
praeficit ecce suo constituendo loco
et quae te semper baculi moderamine rexit
prompta sub imperio vult magis esse tuo.
Proficit illa sibi, cum tu praeponeris illi,
illa subit voto te potiente gradu.
Ecce diem festum tandem pietate Tonantis,
quam precibus genetrix saepe rogabat, habet.
Cujus respirant tacito praecordia pulsu
angustosque animos gaudia larga replent.
Expectata nimis oculos ad tempora tendens
semine laetitiae dona superna metit.
Optat adhuc supplex unum quod restat honoris
ut placeas Christo consocianda polo.
Qualiter haec capias labor esse videtur agentis,
sed labor iste brevis fruge replendus erit.
Servitio Domini subdenda est ad juga cervix
nec grave sed leve fit quicquid amore feres.
Non aliunde petas, in matre exempla require,
aspicis ante oculos quod mediteris opus,
cum qua festinas simul esse in luce perenni
condecet hic simili currere lege viam.
Sit tibi dulce decus veneranda Casaria praesens,
praesule Caesario non caritura tuo.
Illos corde sequens mandataque corpore conplens,
ut teneas flores, has imiteris apes.
Respice qui voluit nasci se ventre puellae
et Domini Summi qua caro carne venit.
Spiritus intactum venerabilis adtigit alvum,
virgineam cupiens inhabitare domum,
hanc Deus ingrediens hominis quae nesciit usum,
sola suo nato conscia virgo viro.
Concipiente fide nullo se semine lusit
et quo factus homo est non fuit alter homo.
Virginitas felix quae partu est digna Tonantis,
quae meruit Dominum progenerare suum !
Templa Creatoris sunt membra pudica puellae
et habitat proprius tale cubile Deus.
Quantum sponsa potest de virginitate placere
ipsa cui genetrix non nisi virgo placet !
Sarra, Rebecca, Rachel, Ster, Judith, Anna, Noemi
quamvis praecipue culmen ad astra levent,
nulla tamen meruit mundi generare parentem :
quae Dominum peperit, clausa Maria manet.
Intemerata Deum suspendit ad ubera natum
et panem caeli munere lactis alit.
Hoc ergo in sponsae nunc viscera diligit ipse
quod prius in matrem legit honore sacer.
Pectora liberius penetrat sibi cognita soli

et quo nemo fuit laetior intrat iter,
haec sua membra putans quae nulla injuria fuscat,
quae neque sunt alio participata viro.
Mitis in affectu pectus conplectitur illud
promptus amore colens quo alter amator abest.
Cum sua regna Deus pariter velit omnibus esse,
hoc commune tamen Christus habere fugit.
Per paradisiacas epulas cupit esse coheres,
virgineam solus vult habitare domum.
Castra pudicitiae melius rex ipse tuetur ;
si sibi non violet turba dicata fidem,
ipse voluntatem si viderit esse fidelem,
proque suis famulis et Deus arma tenet :
lorica clipeo galea praemunit amantem
et stabilit solidum montis in arce gradum.
Ballista jaculans pro te mox exit in hostem ,
perdat ut adversos qui tibi bella movent.
Currit ad amplexus post proelia gesta triumphans,
infigens labiis oscula casta sacris.
Blanditur refovet veneratur honorat obumbrat
et locat in thalamo membra pudica suo.
Siderei proceres ad regia vota frequentes
certatim veniunt adglomerando chorum.
Quo praeter Cherubin, Seraphin reliquosque beatos
aligeros comites quos tegit umbra Dei,
bis duodena senum concursat gloria vatum,
attonito sensu plaudere voce, manu.
His venit Helias, illis in curribus Enoch
et nati dono virgo Maria prior.
Jurisconsulti Pauli comitante volatu
princeps romana currit ab arce Petrus.
Conveniunt ad festa simul sua dona ferentes
hi quorum cineres urbs caput orbis habet.
Culmen apostolicum radianti luce coruscum
nobilis Andream mittit Achaia suum.
Praecipuum meritis Ephesus veneranda Johannem
dirigit et Jacobos terra beata sacros,
laeta suis votis Hierapolis alma Philippum,
producens Thomam munus Edessa pium.
Inde triumphantem fert India Bartholomeum,
Matheum eximium Naddaver alta virum.
Hinc Simonem ac Judam lumen Persida gemellum
laeta relaxato mittit ad astra sinu,
et sine rore ferax Aegyptus torrida Marcum,
Lucae evangelica participante tuba.
Africa Cyprianum, dat Siscia clara Quirinum ;
Vincenti Hispana surgit ab arce decus.
Egregium Albanum fecunda Britannia profert,
Massilia Victor martyr ab urbe venit.
Porrigit ipsa decens Arelas pia dona Genesi
astris, Caesario concomitante suo.
Ipse Parisiaca properat Dionisius urbe,
Augustiduno Symphoriane venis.
Privatum Gabalus, Julianum Arvernus abundans,
Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.
Hinc simul Hilarium, Martinum Gallia mittit,
te quoque, Laurenti, Roma, beate mihi.
Felicem meritis Vicetia laeta refundit

et Fortunatum fert Aquileia suum ;
Vitalem ac reliquos quos cara Ravenna sepultat,
Gervasium, Ambrosium, Mediolane, meum ;
Justinam Patavi, Eufemiam huc Calchedon offert,
Eulalia Emerita tollit ab urbe caput.
Caeciliam Sicula profert, Seleucia Theclam
et legio felix Agaunensis adest.
Europae atque Asiae quis lumina tanta recurrat ?
vel tua quis possit pignora, Roma, loqui ?
Undique collectos diversis partibus orbis
agminibus junctis regia pompa trahit.
Intrant sidereo vernantes lumine portas,
excipit hos proceres urbs patefacta poli.
Incedit sensim tum praetextata potestas
ordine, patricio sic potitura loco.
Nobilitas caeli dives cruce, sanguine Christi
festinat festos concelebrare toros.
Paupertas terrae censu caeleste redundans
consulibus tantis regia vota colit.
Undique distincte numerosa sedilia complent
attonitique silent rege loquente patres.
Majestas arcana Dei tum pondere fixo
alloquitur proceres quos sua dextra regit :
"Haec mihi pollicitum servavit virgo pudorem
nec voluit placitam dilacerare fidem :
sollicitis animis sponsi vestigia sectans
et mea vota petens inviolata venit.
Per tribulos gradiens spinae cavefecit acumen,
sentibus in mediis nescia ferre vepres.
Vipera seps jaculus basiliscus emorrois aspis
faucibus horrificis sibila torsit iners.
Inde sagitta volans, hinc terruit arcus euntem :
docta sed insidiis cautius ire suis.
Inter tot hostes nulli se subdidit insons ;
vulnera suscepit, sed tolerando fugit.
Per tela et gladios tenuit mora nulla sequentem :
sed tam dura nimis non nisi ferret amor.
Ad me aures oculos animos suspensa tetendit ;
cum terris jacuit, jam super astra fuit.
Singultus gemitus curas suspiria fletus
saepius audivi non abolenda mihi.
Abscondens aliis, nulli confessa dolores
intellecta mihi murmura clausa dedit.
Vidit forte meum quotiens in imagine vultum,
oscula dans labiis lumine fudit aquas ;
pervigil incubuit, si forte alicunde venirem,
marmore jam tepido frigida membra premens.
Haec gelifacta meum servavit in ossibus ignem :
visceribus rigidis pectus amore calet.
Corpore despecto recubabat in aggere nudo
seque oblita jacens me memor ipsa fuit.
Fletibus adsiduis exhausto humore genarum
siccatis oculis terra natabat aquis.
Et quia me vivens carnali lumine quondam
cernere non potuit, misit amata precem.
Nam mihi sollicito nocturnis saepius horis
scripta suis lacrimis pagina lecta fuit,
plena quidem variis tremulo sermone querellis,

quod sine me solo maesta jaceret humo.
Cujus ab ore fluens nativo gutta liquore
haec dedit in tremulis signa relata notis :
"Strata solo recubo lacrimans neque cerno quod opto,
tristis in amplexu pectore saxa premo.
Sponso absente manens tam dura cubilia servo
nec mea quem cupiunt membra tenere queunt.
Dic ubi sis quem exspecto gemens, qua te urbe requiram
quave sequar, nullis femina nota locis.
Ipsa venire velim, properans si possit in astris
pendula sideream planta tenere viam.
Nunc sine te fuscis graviter nox occupat alis
ipsaque sole micans est mihi caeca dies.
Lilia narcissus violae rosa nardus amomum,
oblectant animos germina nulla meos.
Ut te conspiciam per singula nubila pendo
et vaga per nebulas lumina ducit amor.
Ecce procellosos suspecta interrogo ventos
quid mihi de Domino nuntiet aura meo.
Proque tuis pedibus cupio caementa lavare
et tua templa mihi tergere crine libet.
Quicquid erit tolerem, sunt omnia dulcia dura :
donec te videam, haec mihi poena placet.
Tu tamen esto memor quoniam tua vota requiro ;
est mihi cura tui, sit tibi cura mei ".
Haec referens avidis jactabat brachia palmis,
si posset plantas forte tenere meas ;
cum decepta sibi sine me sua dextra rediret,
luminis instillans ora lavabat aquis.
Cum recubaret humo neque victa sopore quievit,
consuliturus ei saepe simul jacui,
condolui pariter, lacrimarum flumina tersi,
oscula dans rutilis mellificata favis.
Nunc igitur regnet placitoque fruatur amore
quae mihi jam pridem pectore juncta fuit."
Adsensu fremit aula poli residente senatu.
Nomen perpetuo scribitur inde libro.
Traditur aeternum mansura in saecula censum,
virginis in thalamos fundit Olympus opes.
Inseritur capiti radians diadema berillis,
ordinibus variis alba zmaragdus inest.
Alligat et nitidos ametistena vitta capillos,
margaritato flexilis arte sinu.
Sardonyche inpressum per colla monile coruscat,
Sardia purpurea luce metalla micant.
Dextrae armilla datur carcedone, iaspide mixta,
aut jachinteo sudat honore manus.
Brattea gemmatam cycladem fila catenant,
sidereis donis arte sigilla tument.
Pulchra topaziacis oneratur zona lapillis,
chrysolita aurata fibula claudit acu,
veste superposita : bis cocto purpura bysso,
qualem nupta Deo ferre puella potest.
His cumulata bonis thalamo regina sedebit
atque poli solem sub pede virgo premet.
Cui tamen hoc opus est, cum virginitatis honore
ut placeat sponso mens moderata suo,
inconcussa gravem teneat patientia vultum,

viribus ira suis ne labefacta ruat,
neu faciles animos ventosa procella fatiget,
fluctibus in mediis anchora cordis agat.
Virtutum speciale decus patientia fulget ;
qua gradiaris iter Job tibi signa dabit.
Quidve loquar humilem quem gratia celsa decorat ?
Et quantum ima petit, surgit ad alta magis.
Quo diversa nimis divisa est causa duobus :
qui jacet ille subit, qui tumet ipse cadit.
Haec exempla quidem Joseph Pharaoque dederunt ;
tollitur ille lacu, mergitur iste freto.
Est etiam laudis stipendia poscere, tantum
ne premat ipsa suum pestis avara sinum.
Contentus minimis, si non majora requirat,
pauper in angusto regnat habendo Deum.
Sapphyra vel mulier geminos largita minutos,
illa tenendo perit, haec sua dando manet.
Nimium felix quem non modo mollia frangunt,
judice qui sese membra labore terit !
Spernit opum laqueos, unguenta toreumata fluxus,
ut custos animae sit rigor ipse suae,
hoc etiam recolens quid possit parcior usus :
sobrietas Judith vincere sola facit.
Quidve animum dulcem memorem quem gratia pascit,
cum intra se populos viscera cara ferant ?
Pacificus, gaudens unus conplectitur omnes,
stringit in affectu pectora cuncta suo.
O nimium felix, florens bonitate voluntas,
qua sine nil populo nec placet ara Deo !
Hoc opus, ut quotiens aliquo mens fertur amaro,
firmet in adversis spes comitata fidem.
Aspera non frangant, tumidos neque prospera reddant :
sic mediocre tenens cautius itur iter.
Haec bona sumit homo, tribuat si gratia Christi,
inspirante illo vel moderante gradum.
His ornata bonis radiantia lumina fundis,
has retinens gemmas tu quoque gemma micas.
Virginitas felix nullis aequanda loquellis,
nec si centenus suppleat ora sonus !
Quod prius est, sine sorde nitet venerabilis orbi,
naturae proprium non vitiando bonum,
corporis inlaesum servans pretiosa talentum,
perpetuas retinens nescia furis opes.
Non premit incluso torpentia viscera fetu
aut gravefacta jacet pignore maesta suo.
Inter anhelantes animae seu corporis aestus
in dubio pendens stamine fessa salus,
quando suis jaculis uteri laesura tumescit
atque voluptatis morbida crescit hydrus.
Ultra hominis habitum tantum cutis effera turget,
ut pudeat matrem hoc quod amore gerit.
Se fugit et propriis verecunda parentibus aufert,
donec depositum sarcina solvat onus.
Quis gemitum partus verbis aequare valebit
aut cui tot lacrimas carmine flere vacet,
cum sua secretum compago relaxat onustum
atque dolore gravi viscera fascis agit
Victa puerperio membrorum porta fatiscit

exit et ad lucem fors sine luce puer.
Sin vivat genitus genetrix se oblita requirit
tristis et ad natum lumina lassa trahit.
Respicit expositum, nec jam sua mater, alumnum :
quae vix dum peperit, haec modo funus habet.
Nec mater fructu meruit nec virgo vocari :
haec duo damna dolens se male nupta gemit.
Non validus [lacune] spes rapta dolores,
nec fletu nati se fovet illa sui.
Non caras lacrimas infantis ab ore resorbet
aut teneras voces lacte fluente rapit.
Tristis decrepito damnat sua viscera luctu :
quo jacuit natus, heu, dolet ille sinus.
Quid si vita manet pueri nec semper habenda ?
Incipiat teneros ut dare voce sonos,
inperfecta rudis conlidens murmura linguae,
cum matrem dulci fauce susurrus alit :
contingatque nefas, rapiatur pectore matris ?
Aetas ad damnum crevit adulta suum.
Triste flagellatis genetrix orbata capillis
defuncti in labiis ubera sicca premit ;
infundens lacrimas lamenta resuscitat ardens
et gelidum corpus fonte tepente lavat.
Dilacerat faciem, crinem aufert, pectora tundit ;
heu dolor armatus sic sua membra ferit.
Si videt alterius natum, sua pignora deflet
aequalemque suum tristis obisse gemit.
Alter si ploret, currat, stet, gaudeat infans,
ante oculos nati ludit imago sui.
Quem semel effudit, per cuncta momenta requirit
nec miserae matris pendet ad ora puer.
Quid si aliud gravius, moriatur ut ipse jugalis ?
Quae nova nupta fuit jam viduata jacet.
De thalamo ad tumulum, modo candida, tam cito nigra
ante quibus caluit frigida membra tenet,
construit exequias perversaque vota celebrans
exornat tumulum, heu, spoliando torum.
Saepe maritalem repetit miserando sepulchrum
contemptaque domo funus amata colit.
Incumbit tumulo solacia cassa requirens ;
cujus membra prius, nunc super ossa premit.
Fletibus inriguis, perituro carmine, luget :
funeris obsequio lumina perdit amor.
Quot mala plebeiae veniant quis pandere possit ?
Vix bene reginae quae viduata manet.
"Non veto conjugium, sed praefero virginis alvum"
quod dat apostolica Paulus ab ore tuba.
Inclita virginitas, caelos quae dote mereris,
cum thalamis Christi consocianda places,
funera nulla gemis, sine limite gaudia sumis,
vivit amor semper nec tibi Christus obit.
Illic regna tenes, hic vincis et integra fulges
omni tuta loco, sanctificata Deo.
Haec tibi, cara Deo, meritis venerabilis Agnes,
offero : quo placeas, tu faciendo colas,
judicis ut jussu munus tribuatur utrisque :
quando corona tibi, tunc mihi vel venia.
Opto per hos fluctus, animas tu, Christe, gubernes

arbore et antemna velificante crucis,
ut post emensos mundani gurgitis aestus
in portum vitae nos tua dextra locet.

AD VIRGINES

F8_4 Inter apostolicas acies sacrosque prophetas
proxima martyribus praemia virgo tenet.
Splendida sidereo circumdata lumine pergens
jungitur angelicis casta puella choris.
Fruge pudicitiae caeli dotanda talento
aeterni regis ducitur in thalamis.
Pulchra corona caput triplici diademate cingit
et gemmae exornant pectora colla comam.
Induitur teneris superaddita purpura membris
et candore nivis fulgida palla tegit.
Floribus aeternis oculos rosa lilia pascunt
et paradisiacus naribus intrat odor.
Unde magis, dulcis, hortamur ut ista requiras
quae dedit Eugeniae Christus et alma Theclae.
Virgo Dei, fructus caeli, victoria mundi,
ut semper regnes, has pete regis opes.
Sunt ubi crysolitis fabricata palatia gemmis
atque zmaragdineo janua poste viret.
Limina sardonychum variato lumine florent
et hyacinteus circuit ordo domum.
Aurea tecta micant, plebs aurea fulget in aula
et cum rege pio turba corusca nitet.
Ille puellarum locus est, quae lucis amore
hic servant Domino corpore mente fidem.
Despice quod terrae est, et clara sedebis in astris
Christi ut sponsa placens regna superna colas.
Praesens vita nimis fugitivo tempore transit :
virginis integritas glorificanda manet.
Paupertas te parva rogat cum divite Christo,
ut venias nostro dulcis alumna sinu,
quo patris auxilium Domino obtentura preceris
atque tibi caelis regna beata pares,
ut pariter sanctae merearis juncta Mariae
gaudia perpetuo concelebrare choro.
Has quaecumque piis manibus susceperis arras
non nuptura homini, sed sis amata Dei.

AD DOMNAM RADEGUNDEM

F8_5 Regali de stirpe potens Radegundis in orbe,
altera cui caelis regna tenenda manent,
despiciens mundum meruisti adquirere Christum,
et dum in claustra lates, hinc super astra vides.
Gaudia terreni conculcas noxia regni,
ut placeas regi laeta favente polo.
Nunc angusta tenes, quo caelos largior intres :
diffundens lacrimas gaudia vera metes.
Et corpus crucias, animam jejunia pascunt,
salve quam Dominus servat amore suus.

AD EANDEM DE UIOLIS

F8_6 Tempora si solito mihi candida lilia ferrent
aut speciosa foret suave rubore rosa,
haec ego rure legens aut caespite pauperis horti

misissem magnis munera parva libens.
Sed quia prima mihi desunt, vel solvo secunda :
profert qui violas, fert et amore rosas.
Inter odoriferas tamen has quas misimus herbas
purpureae violae nobile germen habent.
Respirant pariter regali murice tinctae
et saturat foliis hinc odor inde decor.
Haec quod utrumque gerit pariter habeatis utraque
et sit mercis odor flore perenne decus.

AD EANDEM DE FLORIBUS SUPER ALTARE

F8_7 Frigoris hiberni glacie constringitur orbis
totaque lux agri flore carente perit.
Tempore vernali Dominus quo Tartara vicit,
surgit aperta suis laetior herba comis.
Inde viri postes et pulpita floribus ornant,
hinc mulier roseo conplet odore sinum.
At vos non vobis, sed Christo fertis odores,
has quoque primitias ad pia templa datis.
Texistis variis altaria festa coronis,
pingitur ut filis floribus ara novis.
Aureus ordo crocis, violis hinc blatteus exit,
coccinus hinc rubricat, lacteus inde nivet.
Stat prasino venetus : pugnant et flore colores,
inque loco pacis herbida bella putas.
Haec candore placet, rutilo micat illa decore ;
suavius haec redolet, pulchrius illa rubet.
Sic specie varia florum sibi germina certant,
ut color hic gemmas, tura revincat odor.
Vos quoque quae struitis haec, Agnes cum Radegunde,
floribus aeternis vester anhelet odor.

ITEM AD EANDEM PRO FLORIBUS TRANSMISSIS

F8_8 O regina potens aurum cui et purpura vile est,
floribus ex parvis te veneratur amans.
Et si non res est, color est tamen ipse per herbas :
purpura per violas, aurea forma crocis.
Dives amore Dei vitasti praemia mundi :
illas contemnens has retinebis opes.
Suscipe missa tibi variorum munera florum
ad quos te potius vita beata vocat.
Quae modo te crucias, recreanda in luce futura,
aspicis hinc qualis te retinebit ager.
Per ramos fragiles quos nunc praebemus olentes
perpende hinc quantus te refovebit odor.
Haec cui debentur precor ut, cum veneris illuc,
meque tuis meritis dextera blanda trahat.
Quamvis te expectet paradisi gratia florum,
isti vos cupiunt jam revidere foris.
Et licet egregio videantur odore placere,
plus ornant proprias te redeunte comas.

AD EANDEM CUM SE RECLAUDERET

F8_9 Mens fecunda Deo, Radegundis, vita sororum,
quae ut foveas animam membra domando cremas ;
annua vota colens hodie claudenda recurris :
errabunt animi te repetendo mei.
Lumina quam citius nostris abscondis ocellis !

6 Nam sine te nimium nocte premente gravor.
7 Omnibus exclusis uno retineberis antro :
8 nos magis includis quos facis esse foris.
9 Et licet huc lateas brevibus fugitiva diebus,
10 longior hic mensis quam celer annus erit.
11 Tempora subducis, ceu non videaris amanti,
12 cum vos dum cerno hoc mihi credo parum.
13 Sed tamen ex voto tecum veniemus in unum
14 et sequor huc animo quo vetat ire locus.
15 Hoc precor, incolumem referant te gaudia paschae,
16 et nobis pariter lux geminata redit.

AD EANDEM CUM REDIIT

F8_10 v.1 Unde mihi rediit radianti lumine vultus ?
2 Quae nimis absentem te tenuere morae ?
3 Abstuleras tecum, revocas mea gaudia tecum,
4 paschalemque facis bis celebrare diem.
5 Quamvis incipiant modo surgere semina sulcis,
6 hic egomet hodie te revidendo meto.
7 Colligo jam fruges, placidos conpono maniplos :
8 quod solet Augustus mensis Aprilis agit ;
9 et licet in primis modo gemma et pampinus exit,
10 jam meus autumnus venit et uva simul.
11 Malus et alta pirus gratos modo fundit odores,
12 sed cum flore novo jam mihi poma ferunt.
13 Quamvis nudus ager nullis ornetur aristis,
14 omnia plena tamen te redeunte nitent.

AD GREGORIUM EPISCOPUM PRO INFIRMITATE SUA

F8_11 v.1 Venit ad aegrotum medici vox alma Gregori
2 urbe ex Toronica, dum cubo rure toro,
3 concite presbytero recitante Leone sereno,
4 irem ut Martini sunt ubi festa pii.
5 Tum, fateor, morbi grave debilitate laborans
6 febre calens summa jam rigor imus eram.
7 Hinc fragili nimium forti languore redacto
8 ilia lassa levans halitus aeger erat.
9 Ibat anhelanti vapor aridus ora perurens,
10 ibat ab arcanis flatilis aura coquens.
11 Fervor eram totus, tristis rogus, igne caminus,
12 febris et in fibris stabat operta patens,
13 donec Christus opem sudore undante refudit,
14 fervidus et gelidas ignis abegit aquas.
15 Redditus ergo isti, pater alme, saluto saluti :
16 auxilium exili sis, rogo, pastor ovi.

AD EUNDEM PRO CAUSA ABBATISSAE

F8_12a v.1 Repsit quale nefas intra pia saepta synaxi !
2 Inconsulte dolor, rumpere verba vetas :
3 quale nec ante oculos patulas neque polluit aures
4 nec facerent, vitio qui sua fana colunt.
5 Tu tamen, alme pater, pietatis amore labora
6 ut sacer antistes, culmina cujus habes,
7 unde repraesentes Martinum in tempore sacrum,
8 cursibus atque fide dando salutis opem.

EPISTULA PRO EADEM RE

F8_12b [oratio soluta]

AD EUNDEM

F8_13 v.1 Antistes Domini, bone pastor et auctor honoris,
2 rite decus generis quo est generosa fides :
3 Justinam famulam pietate memento, beate ;
4 per te et commender, stirpe vel arce pater,
5 hinc referens grates, aviae quia reddita tandem
6 ad vultus neptis dulcis imago venit.
7 Ista diu nostris votis dans gaudia, rector,
8 inter avam et neptem tu mediator agas.

AD EUNDEM SALUTATORIA

F8_14 v.1 Alme, beate pater, lumen generale, Gregori,
2 jure sacerdotum culminis arce caput,
3 reddo Deo grates de vobis prospera noscens,
4 vestris nunc scriptis laetificatus agens.
5 Me quoque commendans humili prece voce saluto,
6 jugiter officio quem mea corda colunt.

AD EUNDEM SALUTATORIA

F8_15 v.1 Summe pater patriae, celsum et generale cacumen,
2 forte decus generis, Toronicensis apex,
3 lumen ab Arvernis veniens feliciter arvis,
4 qui inlustrans populos spargeris ore pharus,
5 Alpibus ex illis properans mons altior ipsis,
6 vir per plana sedens qui pia castra tegis,
7 neu noceant hostes qui sunt in ovile fideles,
8 unicus in campis publica turris ades.
9 Vir date dulce caput regioni, care Gregori,
10 Martini retinet quem sacra sella patrem,
11 me Fortunatum humilem commendo patrono ;
12 sic tua vita diu hoc sit in orbe Deo.

AD EUNDEM SALUTATORIA

F8_16 v.1 Si qua mihi veniet quotiens occasio dulcis,
2 opto, sacer, calamo solvere vota meo.
3 Summe pater patriae, toto venerabilis orbe,
4 undique care mihi, fulgida cura Dei :
5 commendans humilem tibi me, sacer arce Gregori,
6 pro famulo proprio, quaeso, precare Deum.

ITEM AD EUNDEM DE EA RE

F8_17 v.1 Si cessent homines velociter ire, per austros
2 ad te, care pater, carmina missa velim.
3 Nunc tamen est quoniam gerulus mihi, porrigo verbum,
4 sed minus eloquio quam quod amore colo.
5 Dulcis, opime, decus nostrum, pie papa Gregori,
6 versiculis brevibus solvo salutis opus.
7 Sed memor ipse mei commenda, quaeso, Tonanti :
8 sic te consocium reddat honore throno.

AD EUNDEM DE EADEM RE

F8_18 v.1 Gurgitis in morem si lingua fluenta rigaret,
2 turbine torrentis vel raperetur aquis,
3 ad tua praecipue praeconia summa, Gregori,
4 dum non explerem flumine, gutta forem.
5 Munificumque patrem aequaret nec musa Maronis :
6 fers, bone, quanta mihi quis valet ore loqui ?

Hac brevitate, sacer, famulum commendo subactum
  me Fortunatum : sit veniale, precor.

AD EUNDEM PRO UILLA PRAESTITA

F8_19
Tramite munifico celebravit pagina cursum,
  carmine dulcifluo quam tuus edit amor,
in qua forte loci facta est conlatio doni,
  qua Vigenna procax litore frangit aquas,
lapsibus et tumidis dum fertur nauta carinis,
  jugera culta videt quando celeuma canit.
Grates, care, gero, pietatis fruge repleto,
  qui facis unde decens multiplicetur apex.
Et sine his mea sunt a te quaecumque tenentur :
  grex habet omnis agris quod bone pastor habes.

AD EUNDEM PRECATORIA PRO IPSO AGRO

F8_20
Munifici reparans Martini gesta, Gregori,
  texit ut ille habitu nos alis ipse cibo.
Discipulus placidum sapiens imitando magistrum
  ille ubi dux residet miles habebis opem.
Ut chlamydem ille prius, sic tu partiris agellum,
  ille tegendo potens tuque fovendo decens,
ille inopem antiquum relevans, tu, care, novellum :
  fit dives merito paupere quisque suo.
Quando reposcetur, vestris redit usibus arvum
  et domino proprio restituemus agrum.
Unde amplas refero grates, dulcissime rector,
  et repeto pangens haec, tua, pastor, ovis.
Nec tantum reddo quantum tibi debeo, praesul :
  pro Fortunato sed, rogo, flecte Deum.

AD EUNDEM PRO PELLIBUS TRANSMISSIS

F8_21
Egregio conpacta situ, falerata rotatu
  atque Sophocleo pagina fulta sopho
me arentem vestro madefecit opima rigatu,
  fecit et eloquio quod loquor esse tuo.
Dulcis care decens facunde benigne Gregori
  atque pater patriae, hinc sacer, inde cate,
muneribus, meritis, animis et moribus aequis,
  omnibus officiis unde colaris habens :
me Fortunatum tibi celso sterno pusillum,
  commendo et voto supplice rite tuum ;
cui das unde sibi talaria missa ligentur
  pellibus et niveis sint sola tecta pedis.
Pro quibus a Domino detur stola candida vobis
  qui datis hoc minimis, unde feratis opes.

LIBER NONVS

AD CHILPERICUM REGEM QUANDO SYNODUS BRINNACO HABITA EST

F9_1
Ordo sacerdotum venerandaque culmina Christi,
  quos dedit alma fides religione patres,
parvolus opto loqui regis praeconia celsi :
  sublevet exigui carmina vester amor.
Inclite rex armis et regibus edite celsis,
  primus ab antiquis culmina prima regens,

rector habens nascendo decus, moderando sed auges,
de radice patris flos generate potens,
aequali serie vos nobilitando vicissim
tu genus ornasti, te genus ornat avi.
Excepisti etenim fulgorem ab origine gentis,
sed per te proavis splendor honore redit.
Te nascente patri lux altera nascitur orbi,
nominis et radios spargis ubique novos.
Quem praefert Oriens, Lybies, Occasus et Arctus :
quo pede non graderis, notus honore venis.
Quicquid habet mundus peragrasti nomine, princeps,
curris et illud iter quod rota solis agit.
Cognite jam Ponto et rubro pelagoque sub Indo,
transit et Oceanum fulgida fama sopho.
Nomen ut hoc resonet non impedit aura nec unda :
sic tibi cuncta simul, terra vel astra, favent.
Rex bonitate placens, decus altum et nobile germen,
in quo tot procerum culmina culmen habent,
auxilium patriae, spes et tutamen in armis,
fida tuis virtus, inclitus atque vigor,
Chilperice potens : si interpres barbarus extet,
" adjutor fortis " hoc quoque nomen habes.
Non fuit in vacuum sic te vocitare parentes :
praesagum hoc totum laudis et omen erat.
Jam tunc indicium praebebant tempora nato,
dicta priora tamen dona secuta probant.
In te, dulce caput, patris omnis cura pependit
inter tot fratres sic amor unus eras.
Agnoscebat enim te jam meliora mereri :
unde magis coluit, praetulit inde pater ;
praeposuit genitor cum plus dilexit alumnum :
judicium regis frangere nemo potest.
Auspiciis magnis crevisti, maxime princeps,
hinc in amore manens plebis et inde patris.
Sed meritis tantis subito sors invida rerum,
perturbare parans regna quieta tibi,
concutiens animos populorum et foedera fratrum,
laedere dum voluit, prosperitate favet.
Denique jam capiti valido pendente periclo,
quando ferire habuit, reppulit hora necem.
Cum retinereris mortis circumdatus armis,
eripuit gladio sors operante Deo.
Ductus ad extremum remeas de funere vitae,
ultima quae fuerat fit tibi prima dies.
Noxia dum cuperent hostes tibi bella parare,
pro te pugnavit fortis in arma fides.
Prospera judicium sine te tua causa peregit,
et rediit proprio celsa cathedra loco.
Rex bone, ne doleas, nam te fortuna querellis
unde fatigavit, hinc meliora dedit.
Aspera tot tolerando diu modo laeta secuntur
et per maerores gaudia nata metis.
Multimodas perpesse minas tua regna resumis,
namque labore gravi crescere magna solent.
Aspera non nocuit, sed te sors dura probavit :
unde gravabaris, celsior inde redis.
Altior adsiduis crescis, non frangeris armis,
et belli artificem te labor ipse facit.

Fortior efficeris per multa pericula, princeps,
  ac per sudores dona quietis habes.
Nil dolet amissum te rege superstite mundus,
  cui se servarunt debita regna gradu.
Consuluit domui, patriae populoque Creator,
  quem gentes metuunt, te superesse virum.
Ne ruat armatus per gallica rura rebellis,
  nomine victoris hic es et ampla tegis :
quem Geta, Vasco tremunt, Danus, Euthio, Saxo, Britannus,
  cum patre quos acie te domitasse patet.
Terror es extremis Fresonibus atque Suebis,
  qui neque bella parant, sed tua frena rogant.
Omnibus his datus es timor illo judice campo,
  et terrore novo factus es altus amor.
In te, rector, habet regio circumdata murum
  ac levat excelsum ferrea porta caput.
Tu patriae radias adamantina turris ab austro
  et scuto stabili publica vota tegis.
Neu gravet haec aliquis, pia propugnacula tendis
  ac regionis opes limite forte foves.
Quid de justitiae referam moderamine, princeps ?
  Quo male nemo redit, si bene justa petit,
cujus in ore probo mensurae libra tenetur
  rectaque causarum linea currit iter.
Nec mora fit vero, falsus nihil explicat error
  judiciisque tuis fraus fugit, ordo redit.
Quid ? Quoscumque etiam regni dicione gubernas,
  doctior ingenio vincis et ore loquax,
discernens varias sub nullo interprete voces,
  et generum linguas unica lingua refert.
Erigit exiguos tua munificentia cunctos
  et quod das famulo credis id esse tuum.
Qualiter hinc itidem tua se praeconia tendunt
  laudis et hoc cumulo concutit astra fragor.
Cui simul arma favent et littera constat amore :
  hinc virtute potens, doctus et inde places.
Inter utrumque sagax, armis et jure probatus
  belliger hinc radias, legifer inde micas.
De virtute pater, reparatur avunculus ore,
  doctrinae studio vincis et omne genus.
Regibus aequalis de carmine major haberis,
  dogmate vel qualis non fuit ante parens.
Te arma ferunt generi similem, sed littera praefert :
  sic veterum regum par simul atque prior.
Admirande mihi nimium rex, cujus opime
  proelia robor agit, carmina lima polit.
Legibus arma regis et leges dirigis armis :
  artis diversae sic simul itur iter.
Discere si possit, rector, tua singula quisquis,
  ornarent plures quae bona solus agis.
Sed tamen haec maneant et crescant prospera vobis
  et liceat solio multiplicante frui
conjuge cum propria quae regnum moribus ornat
  principis et culmen participata regit,
provida consiliis, sollers, cauta, utilis aulae,
  ingenio pollens, munere larga placens,
omnibus excellens meritis Fredegundis opima,
  atque serena suo fulget ab ore dies,

regia magna nimis curarum pondera portans,
te bonitate colens, utilitate juvans.
Qua pariter tecum moderante palatia crescunt,
cujus et auxilio floret honore domus.
Quaerens unde viro duplicentur vota salutis
et tibi mercedem de Radegunde facit.
Quae meritis propriis effulget, gloria regis
et regina suo facta corona viro.
Tempore sub longo haec te fructu prolis honoret
surgat et inde nepos, ut renoveris avus.
Ergo Creatori referatur gratia digne,
et cole, rex, regem qui tibi praebet opem,
ut servet cumuletque bonum : nam rector ab alto
omnia solus habet qui tibi multa dedit.
Da veniam, victor, tua me praeconia vincunt :
hoc quoque quod superor, fit tibi major honor.
Parvolus opto tamen, sic prospera vota secundent,
ut veniant terris haec pia dona polis.
Aera temperie faveant tibi, tempora pace,
frugibus arva micent, foedera regna ligent.
Edomites saevos, tuearis amore fideles,
sis quoque catholicis religionis apex ;
summus honor regis, per quem donantur honores,
cui longaeva dies constet et alma fides.
Regibus aurum alii aut gemmarum munera solvant :
de Fortunato paupere verba cape.

ITEM AD CHILPERICUM ET FREDEGUNDEM REGINAM

F9_2 Aspera condicio et sors inrevocabilis horae !
Quod generi humano tristis origo dedit,
cum suadens coluber projecit ab ore venenum,
morsu et serpentis mors fuit Eva nocens.
Sumpsit ab ipso ex tunc Adam patre terra dolorem,
et de matre gemens mundus amara capit.
Praevaricando duo probro damnantur acerbo :
ille labore dolet, haec generando gemit.
Mors venit inde vorax, transmissa nepotibus ipsis,
heredesque suos tollit origo nocens.
Ecce hoc triste nefas nobis genuere parentes :
coeperat unde prius, hinc ruit omne genus.
Primus Abel cecidit miserando vulnere caesus,
ac fraterna sibi sarcula membra fodent.
Post quoque Seth obiit, sub Abel vice redditus isdem,
et quamvis rediit non sine fine fuit.
Quid Noe memorem, laudatum voce Tonantis ?
Quem levis arca tulit, nunc gravis arva premit.
Sic quoque Sem, Jafeth et justissima denique proles
sancta et progenies tale cucurrit iter.
Quid patriarcha Abraham vel Isac, Jacob quoque dignus,
cum de lege necis nemo solutus adest ?
Melchisedech etiam, Domini sacer ore sacerdos,
Job quoque seu geniti sic abiere sui.
Legifer ipse jacet Moyses Aaronque sacerdos,
alloquiisque Dei dignus amicus obit.
Successorque suus, populi dux inclitus Iesus,
quos legitis libris occubuere patres.
Quid Gedeon, Samson vel quisquis in ordine judex ?
Morti sub Domino judice nemo fugit.

Israhelita potens David rex atque propheta
est situs in tumulo cum Salomone suo.
Esaias, Danihel, Samuel, Jonasque beatus,
vivens sub pelago, stat modo pressus humo.
Princeps clave Petrus, primus quoque dogmate Paulus,
quamvis celsae animae, corpora terra tegit.
Semine ab humano cui nullus major habetur,
vir baptista potens ipse Johannes obit.
Enoch Heliasque hoc adhuc spectat uterque :
qui satus ex homine est et moriturus erit.
Ipse Creator ovans surgens cito Christus ab umbris,
hic quia natus homo est, carne sepultus humo.
Quis, rogo, non moritur, mortem gustante salute ?
Dum pro me voluit hic mea vita mori ?
Dic mihi, quid poterunt Augusti aut culmina regum,
membra Creatoris cum jacuere petris ?
Brachia non retrahunt fortes neque purpura reges,
vir quicumque venit pulvere pulvis erit.
Nascimur aequales morimurque aequaliter omnes :
una ex Adam est mors, Christus et una salus.
Diversa est merces, funus tamen omnibus unum :
infantes, juvenes, sic moriere senes.
Ergo quid hinc facimus nunc te rogo, celsa potestas,
cum nihil auxilii possumus esse rei ?
Ploramus, gemimus, sed nec prodesse valemus :
luctus adest oculis, est neque fructus opis.
Viscera torquentur, lacerantur corda tumultu ;
sunt cari extincti, flendo cadunt oculi.
Ecce vocatur amor neque jam revocatur amator,
nos neque jam repetit quem petra mersa tegit.
Quamvis clamantem refugit mors surda nec audit,
nec scit in affectum dura redire pium.
Sed, nolo atque volo, migrabo cum omnibus illuc ;
ibimus hinc omnes, nemo nec inde redit,
donec in adventu Domini caro mortua vivat,
surgat et ex proprio pulvere rursus homo,
coeperit ut tegere arentes cutis uda favillas
et vivi cineres de tumulis salient.
Ibimus ergo omnes alia regione locandi,
ibimus ad patriam quos peregrina tenent.
Ne cruciere igitur, pie rex, fortissime princeps,
quod geniti pergunt quo petit omnis homo.
Quale placet figulo vas fictile, tale paratur ;
quando placet figulo, vasa soluta ruunt.
Quod jubet Omnipotens, non possumus esse rebelles,
cujus ad intuitum sidera terra tremunt.
Ipse creat hominem : quid dicere possumus ? Idem
qui dedit et recipit : crimina nulla gerit.
Illius ecce sumus figmentum et spiritus inde est :
cum jubet, hinc imus qui sumus ejus opus.
Si libet, in hora montes freta sidera mutat
cui sua facta favent : quid homo fumus agit ?
Rex precor ergo potens, age quod tibi maxime prosit,
quod prodest animae cum deitatis ope :
esto virile decus, patienter vince dolores :
quod non vitatur, vel toleretur onus.
Quod trahimus nascendo, sine hoc non transigit ullus :
quod nemo inmutat, vel ratione ferat.

Consuleas dominae reginae et amantis amatae,
quae bona cuncta capit te sociante sibi ;
materno affectu placare jubeto dolentem,
nec simul ipse fleas nec lacrimare sinas.
Te regnante viro tristem illam non decet esse,
sed magis ex vestro gaudeat alta toro.
Deprecor hoc etiam, vitam amplam conjugis optans,
consuleas genitae, consuleas patriae.
Talis erit populus qualem te viderit omnis,
deque tua facie plebs sua vota metit.
Denique Job natos septem uno triste sub ictu
amittens laudes rettulit ore Deo.
David psalmographus genitum cum amisit amatum,
mox tumulo posuit, prandia festa dedit.
Femina bis felix pia mater Machabeorum
natos septem uno funere laeta tulit,
prompta addens Domino : "Semper tibi gloria, rector,
cum vis, Summe Pater, pignora mater habet".
Unde Deo potius referatur gratia nostro,
germine de vestro qui facit ire polo,
eligit et gemmas de mundi stercore pulchras
de medioque luto ducit ad astra throno.
Messis vestra Deo placuit, quam in horrea condit
dum spicis teneris dulcia grana metit.
Non paleas generas, frumenta sed integra gignis,
nec recremanda focis, sed recreanda polis ;
praesertim qui sic sancto baptismate puri
hinc meruere rapi, fonte lavante novi.
Stantes ante Deum velut aurea vasa decoris
aut quasi candelabris pulchra lucerna nitens,
inmaculatae animae, radiantes semper honore,
vivorum retinent in regione locum
inque domo Domini plantati lumine vernant,
candida ceu rubeis lilia mixta rosis.
Jusserit et Dominus cum membra redire sepulta,
vestibit genitos tunc stola pulchra tuos
aut palmata clamys rutilo contexta sub auro,
et variis gemmis frons diadema gerit ;
utentes niveam per candida pectora pallam,
purpureamque togam fulgida zona ligat.
Tunc pater et genetrix mediis gaudebitis illis,
cum inter sidereos cernitis esse viros.
Est tamen Omnipotens, Abrahae qui semen adauxit,
vobis atque dabit Job quod amore dedit,
restituens numerum natorum germine digno,
progeniemque refert nobilitante fide.
Qui in solium David Salomonis contulit ortum,
pro vice germani cum redit ipse patri,
ille tibi poterit de conjuge reddere natum,
cui pater adludat, ubere mater alat,
qui medius vestri reptans per colla parentum
regibus et patriae gaudia longa paret.

ITEM AD CHILPERICUM ET FREDEGUNDEM

F9_3
Post tempestates et turbida nubila caeli,
quo solet infesto terra rigere gelu,
post validas hiemes ac tristia frigora brumae,
flamine seu rapidi rura gravante noti,

succedunt iterum vernalia tempora mundo
grataque post glaciem provocat aura diem.
Rursus odoriferis renovantur floribus arva,
frondibus arboreis et viret omne nemus ;
dulce saporatis curvantur robora pomis,
et redeunte sibi gramine ridet ager.
Sic quoque jam, domini, post tristia damna dolentes
vos meliore animo laetificate, precor.
Ecce dies placidi revocant paschalia Christi,
orbs quoque totus item per nova vota fremit.
Gaudia plus faveant per celsa palatia regum
et per vos famuli festa beata colant.
Omnipotens nobis vestram addat in orbe salutem
atque diu patriam culmina vestra regant.

EPITAPHIUM SUPER SEPULCHRUM DOMNI CHLODOBERTHI

F9_4
Flere monent populum crudelia funera regum,
cum caput orbis humo maesta sepulchra tegunt.
Hoc igitur tumulo recubans Chlodobertus habetur,
qui tria lustra gerens raptus ab orbe fuit,
de proavo veniens Chlodovecho celsa propago,
Chlodacharique nepos Chilpericique genus ;
quem de regina sumpsit Fredegunde jugali,
auxerat et nascens francica vota puer.
Quo patris et patriae dum spes adolesceret ampla,
accelerante die sors inimica tulit.
Sed cui nulla nocent queruli contagia mundi,
non fleat ullus amor quem modo cingit honor.
Nam puer innocuus vivens sine crimine lapsus
perpetui regni se favet arce frui.

EPITAPHIUM DAGOBERTI

F9_5
Dulce caput, populi, Dagoberte, perennis amore,
auxilium patriae, spes puerilis obis,
germine regali nascens generosus, et infans
ostensus terris, mox quoque rapte polis,
belligeri veniens Chlodovechi gente potenti,
egregii proavi germen honore pari,
Regibus antiquis respondens nobilis infans,
Chilpericique patris vel Fredegunde genus.
Te veneranda tamen mox abluit unda lavacri :
hinc licet abreptum lux tenet alma throno.
Vivis honore ergo et, cum judex venerit orbis,
surrecturus eris fulgidus ore nitens.

AD GREGORIUM EPISCOPUM PRO METRIS SAPPHICIS

F9_6
Pollente eloquio pervenit epistula cursu,
sed voluit voto tarda venire meo.
Nec tamen offendit, quamvis remorata requirit,
quem tenet adstrictum mente ligante virum,
cum cupiam talem qualis fuit ille Nazanzo
Gregorium ut repares dogmate, sede parens.
Quaeque injunxisti, pater, ecce poemata misi,
et mihi proficient si tibi, care, placent.
Hoc mandas etiam quo Sapphica metra remittam :
da veniam, modici dum seges urguet agri.
Dum meto, da spatium : tibi mox parere parabo ;
si saturer fructu, fors meliora cano.

Condere si valeo, cum metro mitto libellum ;
  quae cape tu voto quo tibi dictat amor.

ITEM AD GREGORIUM EPISCOPUM

F9_7
Corde jucundo, calamo venusto
litteras mittis cupiente voto,
blanda conscribens serie salutis,
        care Gregori :
exigens nuper nova me movere
metra quae Sappho cecinit decenter,
sic Dioneos memorans amores,
        docta puella.
Pindarus Graius, meus inde Flaccus
Sapphico metro modulante plectro
molliter pangens citharista, blando
        carmine lusit.
Cur mihi injungis lyricos melodes,
voce qui rauca modo vix susurro ?
Eloqui chordis mea dextra nescit
        pollice dulci.
Qui vel haec olim mihi si fuissent
nota prudentum docili Camena,
per tot oblitus fueram benignam
        tempora Musam :
Cum labor doctis sit, ut ista pangant
dogma nec quisquam rapienter intrat
et satis constent resonare paucis
        metra poetis.
Non leve est nautae rate transfretare
vincere aut vastum pelagus natatu ;
vix procelloso repetunt sub austro
        carbasa portum.
Arduum nobis iter et profundum,
quo jubes pergi : tamen ibo votis ;
si minus possum pedibus viare,
        ducor amore.
Praestitit, pastor, tua mi voluntas
codicem farsum tumido coturno
quemque paupertas mea vix valebat
        tangere sensu.
Regiis verbis humili repugnat
divites versus inopi recusans
et mihi Mopso reserare nolens
        docta sophistis,
disputans multum variante miltho
quaeque sunt rythmis vel amica metris,
Sapphicum quantum trimetrumve adornet
        dulcis epodus.
Multus auctorum numerus habetur
plura dicentum modulo canoro
quae volens isto memorare metro
        nomina frango.
Maxime qui nunc resolutus arte
postque bis denos loquor istud annos,
clara quod scripsit citharam terendo
        Lesbia virgo.
Scire qui vult haec, Libycas harenas
ante per litus numerare tendat

cuncta quam metris ratione cauta
carmine cingat.
Nam moras feci, remoratus ipse,
pluribus causis modo hinc et inde,
nec vacans legi placida quiete
dulce sophistae.
Scito nam, pastor, nec adhuc cucurri
ordinem totum religens libelli ;
sed satis, crede, est, satis est amanti
sola voluntas.
Ergo laxatus celeri volatu
ad patrem sacrum comitante voto
et sibi nostrum renovans amorem
perge, libelle.
Forte non possum piger ire gressu
quo vocat blandus meus ille vultus :
in vicem nostram, rogo te, libelle,
redde salutem.
Sit memor fili pater, ore dulci
hunc precans qui nos, mare et astra fecit,
ac piis votis bene se colentem
pectore servet ;
feminae carae, sibi mente nexae
quem colunt, Agnes, Radegundes idem ;
sicut exposcunt vice filiarum,
solve salutem.
Adde Justinam pariter precantem,
nempe commendans famulam propinquam,
et refer quantum sibi cara profert
neptis honorem.
Haec tibi promptus prece voce mente
solvo, vix implens, ego pauper arte,
sed tamen largo refluens amore,
care Gregori.

AD BAUDOALDUM EPISCOPUM

F9_8
Summe sacerdotum, bonitatis opima facultas,
culmen honore tuo, lumen amore meo,
officiis venerande sacris, pietatis alumne,
pignore amicitiae corde tenende meae,
florens in studiis et sacra in lege fidelis,
semper agens animae dona futura tuae :
te, pater, ergo precans terram freta sidera testor,
ut velis ore sacro me memor esse tuum.

AD SIDONIUM EPISCOPUM

F9_9
Reddita ne doleas, felix Magantia, casus :
antistes rediit qui tibi ferret opem.
Ne maerore gravi lacrimans orbata jaceres,
te meruisse fame [lacune]
porrigit ecce manum genitor Sidonius urbi,
quo renovante loco prisca ruina perit ;
jura sacerdoti sacro moderamine servans,
per cujus studium crevit et ipse gradus.
Parturis assidue gravidos, ecclesia, fructus,
quam vir apostolico junctus amore regit :
suscipit heredes caelesti germine natos,
tali nupta viro quando marita placet.

Te vigili custode lupus non diripit agnos,
  te pascente gregem non ovis ulla perit :
cautius in tuto per mitia pascua ducis,
  toxica ne noceant, florea rura paras.
Sis cibus ut populi, placide jejunia servas
  et satias alios subtrahis unde tibi.
Nudos veste tegis captivo vincula solvens,
  deposito reddens libera colla jugo.
Exulibus domus es, set et esurientibus esca :
  felix cui Christus debitor inde manet !
Te doctrina probum, prudentia sacra modestum
  fecit et eloquio vincere mella tuo.
Templa vetusta novans specioso fulta decore
  inseris hinc populis plus in amore Deum.
Ut plebem foveas et Rheni congruis amnes :
  quid referat terris qui bona praebet aquis ?
Hic quod fana micant, a te instaurata quod extant,
  vivis in aeterno laude fluente tibi.
Haec habeas longos meritorum fruge per annos
  et crescente diu de grege vota feras.

AD RAGNEMODUM EPISCOPUM

F9_10
Summe pater patriae, dulci mihi nomine Rucco,
  interiora mei cordis amore tenens :
quicquid amicitiae veteris collegimus ambo
  crescit in affectum semper, opime, meum.
Nam mihi nulla meos oblivio tollit amantes :
  ante sit extremum, quam mihi desit amor.
Unde, beate pater, properans dependo salutem,
  optans longinquo te superesse gradu.
Hinc etiam genitae reddunt tibi pectore grates
  munere pro niveo marmore de Pario :
quae, quotiens epulae disco tribuuntur in illo,
  in doni specie te pietate vident.
Nam pro gemmarum serie tibi reddat honorem
  cui data proficiunt crux veneranda throno.

AD DROCTOUEUM ABBATEM

F9_11
Vir venerande, sacer meritis et honore colende,
  Droctovee, mihi semper amore pater,
qui de discipulis Germani jure beati
  norma magisterii factus es ipse sui ;
cujus pontificis sacra per vestigia currens
  despicis hic mundum, dum cupis ire polo :
perge libenter iter caeli mansurus in orbe,
  et pro me famulo, quaeso, precato deum.

AD FARAMODUM REFERENDARIUM

F9_12
Dulcis amice mihi, memorabile nomen amantis,
  promptus in officiis vir, Faramode, bonis,
si non ipse adii, te pagina missa salutet
  solvat et obsequium quod minus ipse gero.
Commendesque libens domnis me regibus oro
  et referas grates pro pietatis ope.
Inpenso affectu me pagina vestra requirat,
  hoc remeante tamen, redde, benigne, vicem.

AD LUPUM ET VUALDONEM DIACONOS

F9_13 Corde parentali, jugi pietate colendi,
hinc Lupe blande mihi, Vualdo vel inde sacer,
ut bonitate pari simul estis honore ministri,
sic mihi consimili semper amore rati.
Quod valeo facio : absens vel dependo salutem :
si non possum oculis, vos peto litterulis.
Pontifici summo nos commendate, precamur,
regibus et domnis ferte salutis opus.
Droctoveo dulci, clero et concivibus, oro,
quod praesens facerem, vos adhibete vicem.
Mummolus egregius veneretur Caesariusque
et Constantino me memorate meo.

DE BASILICAE SANCTI LAURENTI TRABE

F9_14 Laurenti, merito flammis vitalibus uste,
qui fervente fide victor ab igne redis,
vir dilecte Deo terreno in corpore quondam
tunc quoque sidereus jam tibi sensus erat.
Qui potuisti oculos tactu revocare sepultos,
rursus et in vacua fronte referre diem,
luminis extinctas iterum accendisse lucernas
credimus haec signo te faciente crucis :
addita nunc etiam populis miracula praestas,
ut fidei tribuas indubitanter opem.
Dum tua templa novant breviori robore plebes,
creveruntque trabes crevit et alma fides :
stipite contracto tua se mercede tetendit.
Quantum parva prius, postea caesa fuit,
crescere plus meruit succisa securibus arbor
et didicit sicca longior esse coma.
Unde recisa fuit, populis fert inde salutem :
si venit intrepidus, lumina caecus habet.
Tu levita sacer, poena purgate fideli,
unde prius flammas, hinc modo lumen habes.
Visa his temporibus venerandi antistitis acta,
sed tamen aeterno sunt memoranda die.

DE DOMO LIGNEA

F9_15 Cede parum, paries lapidoso structe metallo :
artificis merito praefero ligna tibi.
Aethera mole sua tabulata palatia pulsant,
quo neque rima patet consolidante manu.
Quicquid saxa, sablo, calces, argila tuentur,
singula silva favens aedificavit opus,
altior inmitior quadrataque porticus ambit
et sculpturata lusit in arte faber.

AD CHRODINUM DUCEM

F9_16 Inclite dux, meritis totum vulgate per orbem,
quem nimis egregium splendida fama refert,
non ego praeteream praeconia celsa, Chrodine,
ne videar solus magna silere bonis.
Itala terra tibi, pariter Germania plaudunt,
laus tua cunctorum semper in ore sonat.
Clarus ab antiquis, digno generosior ortu,
regibus et patriae qui placiturus eras.
Te tutorem alii nutritoremque fatentur

et fit certamen de pietate tua.
Ut habeant alii, nulli tua dona recusas :
tu tibi plus auges quas bene fundis opes.
Cui possis praestare, libens exquiris, et optas,
ut sis apud cunctos, hos facis esse tuos.
Es generale bonum, nulli gravis, omnibus aequus,
justitiae socium nulla rapina tenet.
Mitis in alloquio, placidus gratusque, modestus,
omnia cui data sunt, ut decus omne geras.
Gentibus adstrictus, Romanis carus haberis,
felix qui populis semper in ore manes.

LIBER DECIMVS

EXPOSITIO ORATIONIS DOMINICAE

F10_1 [oratio soluta]

AD VIRUM INLUSTREM SALUTAREM

F10_2 [oratio soluta]

ITEM ALIA

F10_3 [oratio soluta]

ITEM ALIA

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI INCIPIUNT UERSUS DE ORATORIO ARTANNENSI

F10_5
Quisquis ad haec properas venerandi limina templi
dona precaturus quae dat amore Deus :
haec in honore sacri Gabrielis culta coruscant,
qui pia jussa Dei rite minister agit,
Zachariae veniens qui nuntia detulit astris,
Elisabeth datus est quando propheta potens,
quique Redemptorem e caelo regem omnipotentem
post ait ut terris ventre Maria daret.
Quae sacer antistes nova tecta Gregorius effert,
ut sibi caelestes restituantur opes.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI UERSUS AD ECCLESIAM TORONICAM

F10_6
Emicat altithroni cultu venerabile templum
egregium meritis, nobilis arcis apex,
quo propria tunica dum operit Martinus egentem,
gestorum serie fulgida signa dedit.
Namque idem antistes, sacra dum mysteria tractat,
lumina gemmarum est visus habere manu,
ac de veste fuit quantum sua dextera nuda
tantum membra sibi gemma corusca tegit.
Sanctus item Domini almum dum benediceret altar,
de capite est visus flammeus ire globus.
Quae modo templa sacer renovata Gregorius effert
et rediit priscus cultus honorque suus.
Fulgida praecipui nituerunt culmina templi
postque usus veteres praemicat aula rudis,
in senium vergens, melius revirescere discens,
deruta, post casum firmius acta situ.
Martini auxiliis operando Gregorius aedem
reddidit iste novus quod fuit ille vetus.
Clara supercilio Domini delubra nitescunt ;

alma licet merito, sunt quoque celsa jugo ;
invida subruerat quam funditus ipsa vetustas,
ut paries liquidis forte solutus aquis,
quam pastor studuit renovare Gregorius aedem
nec cecidisse dolet quae magis aucta favet.
Ambianis tremulum cernens Martinus egenum
dimidiae clamidis mox ope membra tegit.
Sed coram angelicis turmis se hanc nocte silenti
pauperis in specie Christus habere refert.
O sacer antistes, meritis referende sub astris !
Unde tegis nudum, hinc tua palla Deum.
Inter opima Deus figulus quae vascula fecit
Martinus meritis vas in honore nitet.
Leprosi maculas pretiosa per oscula purgans,
cui quod ab ore dedit pax medicina fuit.
Ulcera morbosi curans sic fauce beatus,
quod Jordanis agit tacta saliva facit.
Quam generosa fides Martini in saecula civis !
Qui quocumque fuit, mors ibi perdit iter.
Denique cum extincto caticuminus ore jaceret,
se superextendens effugat arma necis.
Sic viduae genito laqueato, deinde reducto ;
est vir ubi iste Dei, non licet ire mori.
Fanaticam pinum sanctus succidere cogens,
justum ibi subposuit rustica turba premi.
Caesa secure arbor cum jam daret alta ruinam,
ad crucis imperium est ire coacta retro.
Quis vigor hic fidei, validae dum pondera pini
quo natura negat crux facit ire viam !
Serpentis morsu tumido suprema regenti
hic digitum ut posuit, pestis iniqua fluit
collecto morbo huc et ab ulcere pollice tracto,
dumque venena cadunt erigit ille caput.
Unguentumque novum, digitis traxisse venenum
et tactu artificis sic superasse neces !
Dum latro extinctus falso coleretur honore,
voce huc Martini cogitur umbra loqui,
publice se referens scelerum pro mole peremptum
se quoque nec justum, sed magis esse reum.
O vox sancta, loqui defuncta cadavera cogens,
cui post fata jacens dat sua verba cinis !
Pergeret in fluvium dum vipera lapsa natatu
et prope litorei tangeret ora soli,
Martini imperio liquidas revocatur ad undas
transactumque viae lassa recurrit iter.
Quantus amor Domini tali sub corde calebat,
quando venena potens ipsa retorquet aquis !
Martini meritis aliis quoque febre crematis
sudores refluos pagina sicca dabat ;
unde salutifero medicamine charta fovebat
atque graves ignes littera tinguit aquis.
Gratia quanta Dei hujus sermone rigabat,
febre ubi succensis fons suus ibat apex !
Alme, decus rerum, pie, summe, Gregorius, arcis
tu cui das sedem dat tibi templa sacer.
Nam veteri fuerant haec funditus eruta lapsu
tecta, labore novo quae modo culta cluunt.
Jure potestatis cui Tu, bone conditor orbis,

haec danti in terris culmina redde polis.
Victa vetustatis per tempora culminis arca
diruit, ut melior surgeret aula solo,
quo sacra Martinus Domini mysteria tractans
a capite igniferum misit in astra globum.
Ne tamen ipsa ruens miserando fine jaceret,
pontificem meruit qui sibi ferret opem.
Quae rediviva micans instante labore Gregori,
decidua in senio, floret honore novo.
Fundamenta igitur reparans haec prisca sacerdos
extulit egregius quam nituere prius.
Nunc placet aula decens, patulis oculata fenestris,
quo noctis tenebris clauditur arce dies.
Lucidius fabricam picturae pompa perornat,
ductaque qua fucis vivere membra putes.

LEPROSUM PURGAUIT

Pannoniae satio misit tibi, Gallia, fructum
gignens caelestem terra maligna dapem,
Martinum inlustrem meritis, qui munere divo
culmen in aetheria sede senator habet.
Qui leprae maculas medicata per oscula purgat,
curat et infectum pura saliva virum.
Ad fluvium Domini cui non fuit ire labore :
quod Jordanis habet, sanctus ab ore dedit.
Qui sacer ipse mihi te, pastor, agente, Gregori,
Fortunato adimat tot maculosa reo.

CLAMES DIUISA

Dum clamidem Martinus inops divisit egeno,
Christus ea memorat se bene veste tegi.
Dives paupertas, Dominum quae texit amictu,
cui Deus occurrit qui dedit astra faber !

TUNICAM DEDIT

Noscere qui mavis Martini gesta beati,
hic poteris breviter discere mira viri.
Denique cum tunicam sacer ipse dedisset egenti
ac sibi pars tunicae reddita parva foret,
quod non texerunt manicae per brachia curtae
visa tegi gemmis est manus illa viri.
O nimium felix cui contigit in vice lanae
nobilium lapidum lumine membra tegi,
ut, cum adhuc cinere adspersus foret atque favillis,
artifice angelico gemmeus iret homo !

MORTUOS SUSCITAUIT

Quid Deus in famulis operetur opimus amator,
Martini gestis magna probare potes :
ducere qui meruit de morte cadavera vitae
rettulit atque diem reppulit unde necem.

PINUS EXCISA

Dum caderet Martinum arbor pressura beatum,
mox facit ipse crucem, pinus abacta redit.
Quis non virtuti divinae commodet aurem,
dum trabe conversa dant quoque ligna fugam ?

IDOLA PROSTRATA

Idola dum cuperet Martinus sternere fulta,
conterit haec caelis magna columna ruens.
Auxilium ad justi dignando militat aether :
quanta fides cujus currit ad arma polus !

FALSUS MARTYR

Forte colebatur dum quis pro martyre latro,
  Martini adventu se probat esse reum.
Virtutis merito fidei radiante corusco
  nec tacet extincti nec latet umbra rei.

AD CHILDEBERTUM REGEM ET BRUNICHILDEM REGINAM, DE NATALI SANCTI MARTINI

F10_7
Praecelsis dominis famulor dum corde pusillus
  fluminibusque vagis per vada pergo rate :
ecce supervenit venerandi in saecula civis
  Martini meritis luce perenne dies.
Qui modo de Gallis totum mire occupat orbem,
  et virtus pergit quo pede nemo valet.
Qui velut alta pharus lumen pertendit ad Indos,
  quem Hispanus Maurus Persa Britannus amat.
Hunc Oriens, Occasus habet, hunc Africa et Arctus :
  Martini decus est quo loca mundus habet ;
quique per Oceani discurrit marginis undas :
  omnibus ut praestet, circuit orbis iter.
Per cinerem ascendens, per dura cilicia caelos
  stat modo gemmatus, pauper in orbe prius,
quo patriarcharum decus est radiantque prophetae,
  quo est sacra turba senum bis duodena patrum,
inter apostolicum numerum rutilante senatu
  quo sedet ipse throno, rex sibi Christus amor,
quo excellit cum clave Petrus, cum dogmate Paulus,
  fulget et in reliquis palma corona fides,
quo loca martyribus vernanti lumine florent
  atque libro vitae est scriptus honore cruor,
quo confessores gemmata palatia complent
  aeternumque tenent aurea tecta diem,
stat quoque post lacrimas ubi nunc Radegundis opima,
  forsan et Eugeniam nunc tenet illa manu.
Hos inter Martinus habet diademata pulcher
  atque sacris lumbis fulgida zona viret,
cantat et egregios Christi de morte triumphos
  atque resurgenti plaudit amore Deo.
Hunc quoque Martinum colitis quem, regna, patronum,
  vos hunc in terris, vos memor ille polis :
vos intra angelicas turmas canat ille sub astris,
  cui vos ante homines fertis honore diem.
Nomina vestra legat patriarchis atque prophetis :
  cui hodie in templo diptichus edit ebur.
Reddat apostolicos proceres reliquosque patronos
  quem vos hic colitis vel pia festa datis.
Pergat et ad Christum pro vobis ille precator
  cui vos in templis vota precando datis.
Ante poli referat sua haec sollemnia regem,
  dentur ut hinc vobis, regna, salutis opes.
Deputet et Dominus vestrum hunc esse patronum,
  ut modo qui colitur vos colat hujus amor.
Qui dedit hic habitans miracula plurima terris,
  distribuat vobis hic quoque mira potens.
Cujus gemmata est tunc dextera visa beati,
  vos simul et vestros protegat illa manus.
Qui tunc promeruit revocare cadavera vitae,
  hic quoque pro vestra dona salute ferat.
Qui percusso homini abstraxit de carne venenum,
  noxia de vobis ipse venena vetet.

Qui serpentis iter fecit revocare retrorsum,
  ipse graves casus hinc fuget ire retro.
Qui de peste domum salvam dedit esse Lyconti,
  haec domus incolomis floreat hujus ope.
Cujus opima chlamys tremebundum texit egenum,
  ejus apostolici vos tegat ala viri.
Qui viduae matri revocavit ad ubera natum,
  ipse tibi haec tribuat pignora, mater, ava,
ut Childebertus maneat cum prole novella,
  rex sua regna tenens et nova regna trahens,
de genita ut videas genetrix, ut dulcius optas,
  deque nuru cara quod tua vota rogant.
Unde hic felices habeant sua festa fideles
  et Domini famulis sitis honoris apex,
quo tibi plus libeat, Brunichildis, habere patronum,
  quando domum dominus servat in orbe pius.
Sic quoque te erudiat, regat et sic tramite ducat,
  actibus ipsa piis ut sibi juncta mices.

AD EOSDEM IN LAUDE

F10_8 v.1 Si praestaretur praeconia pandere regum,
  non mihi sufficeret nocte dieque loqui,
qualiter hic populus dominorum pendit amore
  et vestris oculis lumina fixa tenet.
Vos quibus et speculum et lux et dulcedo manetis,
  carum ornamentum his simul estis, honos.
Praecipuum donum placidum et placabile regnum,
  ac vestro in statu est culmen in orbe pium.
Hicque parentela et patria et tutela coruscat,
  hic decus atque gradus, hic pietatis opus,
hic tranquilla dies, hic spes jucunda fideli,
  postque Deum in vobis dona salutis habent.
Hic ego cum populo mea vota et gaudia jungo,
  quae pius amplificans crescere Christus agat.
Praestet cura Dei vos longa in sede tueri,
  caelesti ac dono regna tenere diu.
Adquiratis adhuc nova vel possessa regatis
  ac pie participes has foveatis opes,
ut tibi quae floret de nato et germine, messem
  maturam videas, mater honore micans ;
sic ut et ex genito genitisque nepotibus amplis
  altera progenies inclita detur avae.
De Childeberto dulcedine flore salute
  fructum habeas genetrix, plebs sua vota videns.
De nata atque nuru cumulet tibi dona Creator
  cumque pio merito stes placitura Deo.
Hic ego promerear rediens dare verba salutis,
  congaudens dominis pamulus ipse piis :
prospera sint regum, populorum gaudia crescant ;
  exultet regio, stet honor iste diu.

DE NAVIGIO SUO

F10_9 v.1 Regibus occurrens ubi Mettica moenia pollent,
  visus et a dominis ipse retentor equo.
Musellam hinc jubeor percurrere navita remo,
  accelerans tremulis pergere lapsus aquis.
Ascendensque ratem gracili trabe nauta cucurrit,
  nec conpulsa notis prora volabat aquis.

Interea locus est per saxa latentia ripis :
litore constricto plus levat unda caput ;
huc proram inplicitam rapuit celer impetus actam,
nam prope jam tumidas ventre bibebat aquas.
Ereptum libuit patulos me cernere campos
et fugiens pelagus ruris amoena peto.
Gurgite suscipior subter quoque fluminis Ornae,
quo duplicata fluens unda secundat iter.
Inde per exclusas cauta rate pergimus undas,
ne veluti piscem me quoque nassa levet.
Inter villarum fumantia culmina ripis
pervenio qua se volvere Sura valet.
Inde per extantes colles et concava vallis
ad Saram pronis labimur amnis aquis.
Perducor Triverum qua moenia celsa patescunt,
urbs quoque nobilium nobilis aeque caput.
Ducimur hinc fluvio per culmina prisca senatus,
quo patet indiciis ipsa ruina potens.
Undique prospicimus minitantes vertice montes,
nubila quo penetrans surgit acuta silex,
qua celsos scopulos praerupta cacumina tendunt
hispidus et tumulis crescit ad astra lapis.
Nec vacat huc rigidis sine fructibus esse lapillis :
denique parturiunt saxaque vina fluunt.
Palmite vestitos hic respicis undique colles
et vaga pampineas ventilat aura comas ;
cautibus insertis densantur in ordine vites
atque supercilium regula picta petit ;
culta nitent inter horrentia saxa colonis ;
in pallore petrae vitis amoena rubet,
aspera mellitos pariunt ubi saxa racemos,
et cote in sterili fertilis uva placet
quo vineta jugo calvo sub monte comantur,
et tegit umbrosus sicca metalla viror ;
inde coloratas decerpit vinitor uvas,
rupibus adpensis pendit et ipse legens.
Delicias oculis habui dapibusque cibatus,
haec jucunda tenens, navita regna sequens.
Hinc quoque ducor aquis qua se rate Contrua conplet,
quo fuit antiquum nobilitate caput.
Tum venio qua se duo flumina conflua jungunt,
hinc Rhenus spumans, inde Musella ferax.
Omne per illud iter servibant piscibus undae
regibus, et dominis copia fervet aquis.
Ne tamen ulla mihi dulcedo deesset eunti,
pascebar Musis, aure bibente melos :
vocibus excussis pulsabant organa montes
reddebantque suos pendula saxa tropos.
Laxabat placidos mox aerea tela susurros,
respondit cannis rursus ab alpe frutex.
Nunc tremulo fremitu, modo plano musica cantu
talis rupe sonat qualis ab aere meat.
Carmina divisas jungunt dulcedine ripas,
collibus et fluviis vox erat una tropis.
Quo recreet populum, hoc exquirit gratia regum,
invenit et semper quo sua cura juvet.
Antonnacensis castelli promptus ad arces
inde peraccedens sarcina pergo ratis.

65 Sint licet hic spatiis vineta in collibus amplis,
66 altera pars plani fertilis extat agri :
67 plus tamen illa loci speciosi copia pollet,
68 alter quod populis fructus habetur aquis.
69 Denique dum praesunt reges in sedibus aulae
70 ac mensae officio prandia festa colunt,
71 retibus inspicitur quo salmo fasce levatur,
72 et numerat pisces, cum sit in arce sedens ;
73 rex favet in mensa, resilit dum piscis ab unda,
74 atque animos reficit quod sua praeda venit.
75 Illuc fausta videns, huc laeta palatia reddens,
76 pascens ante oculis post fovet ipse cibis.
77 Praesentatur item mensae Rheni advena civis,
78 turbaque quo residens gratificatur edens.
79 Ista diu Dominus dominis spectacula praestet,
80 et populis dulces detis habere dies :
81 vultibus ex placidis tribuatis gaudia cunctis,
82 vester et ex vestris laetificetur apex.

VERSUS DE ORATORIO ARTANNENSI

F10_10 v.1 Magna beatorum retinet haec terra talenta,
2 divinis opibus dives habetur humus.
3 Pars dextra angelico Gabrielis honore coruscat,
4 gaudia qui mundo detulit ore sacro ;
5 quando aeternalem concepit Virgo salutem,
6 dona Redemptoris nuntius iste ferens.
7 Laeva est parte lapis tumuli, quem corpore Christus
8 pressit morte brevi, victor eundo Patri.
9 Hic quoque reliquiis micat ille Gregorius almis,
10 qui probus igne redit nec pice mersus obit.
11 Sunt etiam Cosmas, Damianus et ipse, salubres
12 non ferro artifices, sed medicante fide.
13 Est Julianus item, gladio jugulatus amico,
14 plebs quem Arverna colens arma salutis habet ;
15 Martinusque sacer, retinet quem Gallicus orbis,
16 cujus Christum operit dimidiata clamis,
17 se tunica spolians nudum qui vestit egenum,
18 unde datae sibi sunt alba topazus onyx,
19 quae meruere aliqui hoc in corpore cernere sancti,
20 gemmarumque sonus quod patefecit opus.
21 Additur hic meritis cum nomine Victor opimis,
22 munere martyrii qui tenet alta poli ;
23 hic veteris virtute viri nova palma Niceti,
24 urbem Lugdunum qui fovet ore, sinu.
25 Horum pastor opem corde, ore Gregorius orat,
26 vivat ut altithrono vir sine fine Deo.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI VERSUS FACTI IN MENSA IN UILLA SANCTI MARTINI

F10_11 v.1 Cum videam citharae cantare loquacia ligna
2 dulcibus et chordis admodulare lyram
3 (quo placido cantu resonare videntur et aera)
4 mulceat atque aures fistula blanda tropis,
5 quamvis hic stupidus habear conviva receptus,
6 et mea vult aliquid fistula muta loqui.
7 Ecce dies, in quo Christus surrexit ab imo,
8 infernae legis rumpere vincla potens,
9 quando et vinctorum lacrimantia milia solvit
10 et revomunt multos Tartara fracta viros.

Additur hic aliud, quod Martini aula beati
  emicat haec ubi nunc prandia festa fluunt,
qui valuit gestis aures pulsare Tonantis,
  obtinet et meritis quod petit alta fides,
qui pie restituit defuncta cadavera vitae
  atque Dei prompte praebet amicus opem ;
cui successor ovans modo rite Gregorius extans,
  ille quod adquirit, hic regit ore, fide.
Qui rogat hic praesens, alibi licet insidet absens,
  exhibet atque cibos pastor in urbe bonus.
Nunc igitur celebrate diem sollemniter omnes
  quos Deus omnipotens hic dedit esse pares,
quos sibi Martinus collegit amore benignus
  et facit ecce escas hic epulare suas.
Ergo sub incolomi Childebertho ac Brunichilde,
  quos tribuit celsos regna fovere Deus,
vos quos miserunt populum moderare fidelem
  et relevare inopes, si quis et extat egens ;
ac bona de dominis noscendo et agendo benigna
  sint quoque laetitiae pabula vestra fide,
quos invitavit Martini mensa beati,
  sumite gaudentes quod dat amore dies.
Quae bonus antistes noscendo Gregorius expers
  plaudat et haec populus gaudia vestra canat.
Cujus et haec domus est a Christo exoret amator,
  reges, vos, populos ut tegat arce Deus.

PRO PUELLA A IUDICIBUS CAPTA

a) *AD GREGORIUM EPISCOPUM*

F10_12

Exemplo Domini mihi vel venerabilis orbi,
  qui minimas non vis perdere, pastor, oves,
sollicitis animis curam per pascua tendens,
  ne desint caulis, circuis ore greges.
Hic igitur gerulus genitam flens impie demptam,
  captivam subolem tempore pacis habens,
Martinique pii successor honore, Gregori,
  qui pater es populi, hanc, rogo, redde patri.
Jugiter ille sacris meritis inluminat orbos :
  orbato hanc patri redde videndo diem.

b) *ITEM PRO EADEM RE AD ROMULFUM*

Si rapidis oculis te semper, amice, viderem,
  sic quoque vix avidum me satiaret amor ;
qui, si praesentis non possum cernere vultum,
  te mihi vel scriptis care, saluto libens.
Hunc etiam famulum commendo, benigne, verenter,
  et si justa petit, hunc tua lingua juvet,
qui tortus graviter genitam sibi luget abactam,
  per vos ut redeat filia clausa, rogat,
paupere ut audito, dum estis medicina dolenti,
  et vestris curis sit pia cura Deus.

c) *ITEM PRO EADEM RE AD GALLIENUM*

Officiis exerte tuis, moderamine sollers,
  sollicitus studiis, utilitate, comes :
more mihi solito, dulcis, tibi debita solvo ;
  qui colo devinctus, reddo salutis opus.
Sit commendatus homo quem male torsit iniquus,
  perdidit et genitam, heu, miser iste suam.
Huic da justitiam de vulnere corporis emptam

28 et pie captivam fac remeare suam.
29 Inter utramque necem cui lex et filia defit,
30 unus in ambabus rebus adesto salus.

d) *ITEM PRO EADEM RE AD FLORENTINUM*

31 Dum pergit hinc quisque viam, mea pagina currat,
32 prodat ut eloquio quod sibi debet amor.
33 Nunc quoque care mihi, bone semper, amice fidelis,
34 pectore devotus reddo salutis opus.
35 Commendo hunc etiam famulum, dure ante redactum,
36 tortus qui legem nec meruisse gemit,
37 illa dolens gravius quam vulnera corpore fixa,
38 quod sibi subducta est filia parva, rudis,
39 Audiat hanc vocem pietas miserando benigne ;
40 quae sibi cum tribuis, hinc tibi magna dabis.

AD EPISCOPOS IN COMMENDATIONE PEREGRINI

41 Pontifices summi, fidei via, semita vitae,
42 quos dedit Omnipotens luminis esse duces
43 custodesque gregi caelestis contulit Agnus,
44 vos bene pastores, ut foveantur oves,
45 ecce viator adest peragens iter inscius illud
46 finibus italicis, heu peregrina gemens.
47 Exulis auxilium, errantis via, norma salutis,
48 ad reditum patriae sitis honore patres.
49 Semina jactantes, mercedis ut ampla metatis
50 et redeat vobis centuplicata seges.
51 Fortunatus enim humilis commender opimis
52 ac per vos Domino, culmina sancta, precor.

DE PLATONE EPISCOPO

F10_14 v.1 Provida disponunt reges solacia plebi
2 pontificem dantes quem probat alma fides,
3 ut colat Hilarium, quem dat Martinus alumnum,
4 et confessoris protegat ala potens,
5 dirigat hic populum successor honore beato,
6 et clerum ecclesiae qui moderetur ope.
7 Floreat arce decens rex Childebertus in orbe
8 cum genitis populo matre sorore jugo.
9 Gaudia laeta paret praesentia sancta Gregori
10 et geminas urbes adjuvet una fides.
11 Qui modo discipulo Platone antistite summo
12 sollemnem ecclesiae hic dedit esse diem.

AD ARMENTARIAM MATREM DOMNI GREGORII EPISCOPI

F10_15 v.1 Felix bis meritis sibi Machabea vel orbi
2 (nobilitas generis nobilior genitis),
3 quae septem palmas caelo transmisit ab alvo,
4 martyriique decus protulit ille uterus.
5 Tu quoque prole potens, recte Armentaria felix,
6 nec minor ex partu quam prior illa sinu.
7 Illa vetus numero major, tu maxima solo :
8 quod poterant plures, unicus hoc tuus est.
9 Fetu clara tuo, geniti circumdata fructu,
10 est tibi Gregorius palma corona decus.
11 Me Fortunatum humilem commendo verenter
12 ac mihi caelestem quaeso preceris opem.

PRO COMITATU EIUS SIGOALDO

F10_16

Finibus Italiae cum primum ad regna venirem,
te mihi constituit rex Sigiberthus opem,
tutior ut graderer tecum comitando viator
atque pararetur hinc equus, inde cibus.
Implesti officium custos, revocaris amico ;
et mihi vel tandem jam mea cura redit.
Dic, meus, unde venis post tempora plurima dulcis,
magnus honore tuo, major amore meo,
promptus in affectu, Sigoalde benigne, clientum
et Fortunato nomen, amice, pium ?
Rex Childeberthus crescens te crescere cogat :
qui modo dat comitis, det tibi dona ducis.
De domino tali videant sua vota fideles,
cursibus et fiat prospera vita via.

AD SIGOALDUM COMITEM, QUOD PAUPERES PRO REGE PAUERIT

F10_17

Actibus egregiis praeconia fulgida fulgent :
laus tua, Christe, sonet, dum bona quisque gerit.
Unde genus hominum placeat tu, Summe, ministra,
nam nisi Tu dederis, prospera nullus agit,
divitibus largus forte hinc et parcus egenis,
se ut redimat dives quando fovetur egens.
Dulciter ista tui pia sunt commercia regni :
dum escam sumit egens, divitis auget opes.
Pauper ventre satur satiat mercede potentem :
parva capit terris, praeparat ampla polis.
Divitibus plus praestat egens quam dives egenti :
dat moritura cibi, sumit opima Dei,
dans terrae nummum missurus ad astra talentum,
ex modicis granis surgat ut alta seges.
Dent, jactent, spargant, commendent semina Christo,
hic dare nec dubitent quae reditura manent.
Da : sic Christus erit tibi thesaurarius inde ;
praesta inopi quicquid reddere Christus habet,
hac animatus ope exposcens meliora Tonantis
nec dubitante fide quod Deus ista dabit.
Pro Childeberti regis florente salute,
surgat ut in solio qui fuit altus avo,
fiat ut hinc juvenis validis robustior annis,
ceu viguit proavos, sic sit in orbe nepos,
ergo suus famulus Sigoaldus amore fidelis
pauperibus tribuit, regis ut extet apex.
Hinc ad Martini venerandi limina pergens
auxilium domini dum rogat ipse sui
et dum illuc moderans rex pro regione laborat,
ut precibus sanctus hunc juvet, illud agit.
Denique procedens [lacune] sacra festa tenere
pauperibus Christi praebuit ipse dapem.
Dispensata placent alimenta per agmina Christi,
pascitur et populus quem fovet arce Deus.
Plurima caecorum refovetur turba virorum,
est quibus in tenebra lux Deus atque via.
Hinc alitur clodus quem dirigit ordine Christus
quique sui Domini pendulus implet opus.
Quis referat tantos memorare sub ordine morbos,
occurrens pariter quos sua cura fovet ?
Unde catervatim coeuntia milia pascens
erogat ut habeat, rex quoque cuncta regat.

Te Fortunatus, comes, hinc, Sigoalde, salutans
  regis ut auxilio des meliora precor.

DE PRANDIO DEFENSORIS

F10_18
Paschale hic hodie donum memorabile floret ;
  defensor pascit, quo comes ipse favet.
Deliciae Domini quas tempora vota ministrant
  undique conveniunt flumine fruge polo.
Childeberthi etiam dominatio longa refulgens
  te, Sigoalde, diu sublevet arce, gradu.
Sit regio felix felicis regis amore
  atque boni comitis crescat honore fides.

AD GALACTORIUM COMITEM

F10_19
Venisti tandem ad quod debebaris, amice,
  ante comes merito quam datus esset honor.
Burdegalensis eras et, cum defensor, amator :
  dignus habebaris haec duo digna regens.
Judicio regis valuisti crescere judex,
  famaque quod meruit regia lingua dedit.
Debet et ipse potens, ut adhuc bene crescere possis,
  praestet ut arma ducis, qui tibi restat apex,
ut patriae fines sapiens tuearis et urbes,
  adquiras ut ei qui dat opima tibi,
Cantaber ut timeat, Vasco vagus arma pavescat
  atque Pyrenaeae deserat Alpis opem.
Aut - quasi grande loquor - facit hoc sacer unicus auctor :
  a Domino erigitur parvus et altus homo.
De tirone ducis venit, et de milite princeps,
  ut reliquos taceam, Justinianus erat.
Hoc et in ecclesia Christo tribuente refertur :
  de exorcista aliquo pontificalis honor.
Egregius merito Martinus testis habetur,
  qui fuit ante sacer quam sacra jura daret.
Hoc agit Omnipotens, totum qui condidit orbem,
  magnaque sola putes quae facit ipse potens.
Laetior ergo, precor, maneas in culmine rector,
  majora sperans, vir ratione sagax,
rege sub hoc florens aeternaque regna requirens
  [lacune]
Justitia ac pietas tecum comitata coruscet :
  illa tuum pectus protegat, ista latus.
Alta fides etiam, dilectio fida nitescat,
  et Fortunato sis, comes, amplus amor.

LIBER VNDECIMVS

EXPOSITIO SYMBOLI

F11_1
[oratio soluta]

ITEM ALIUD AD DOMNAM RADEGUNDEM

F11_2
Quo sine me mea lux oculis se errantibus abdit
  nec patitur visu se reserare meo ?
Omnia conspicio simul : aethera flumina terram ;
  cum te non video, sunt mihi cuncta parum.
Quamvis sit caelum nebula fugiente serenum,

te celante mihi stat sine sole dies.
Sed precor horarum ducat rota concita cursus
et brevitate velint se celerare dies.
Consultum nobis sanctisque sororibus hoc sit,
ut vultu releves quos in amore tenes.

ITEM ALIUD AD EANDEM DE NATALICIO ABBATISSAE

F11_3 Mater opima, decens, voto laetare beato,
gaude : natalem filia dulcis habet.
Hanc tibi non uterus natam, sed gratia fecit ;
non caro, sed Christus hanc in amore dedit.
Quae sit in aeternum tecum, tibi contulit auctor,
perpetuam prolem dat sine fine Pater.
Felix posteritas quae nullo deficit aevo,
quae cum matre simul non moritura manet !
Sit modo festa dies, sancto Radegundis honore :
Agnen hanc vobis Agnus in orbe dedit.
Gaudia distensos pariter celebretis in annos
et per vos populus vota superna colat,
virgineosque choros moderamina sancta docentes
perpetuae vitae distribuatis opes.
Hinc longinqua salus teneat vos corpore junctas,
rursus in aeterno lumine jungat amor.

ITEM ALIUD AD EANDEM, UT VINUM BIBAT

F11_4 Si pietas et sanctus amor dat vota petenti,
exaudi famulos munere larga tuos.
Fortunatus agens, Agnes quoque versibus orant,
ut lassata nimis vina benigna bibas.
Sic tibi det Dominus quaecumque poposceris ipsum
et tibi, sicut amas, vivat uterque rogans :
suppliciter petimus, si non offendimus, ambo,
ut releves natos, mater opima, duos.
Non gula vos, sed causa trahat modo sumere vina,
talis enim potus viscera lassa juvat.
Sic quoque Timotheum Paulus, tuba gentibus una,
ne stomachum infirmet, sumere vina jubet.

ITEM ALIUD AD ABBATISSAM DE NATALI SUO

F11_5 Dulce decus nostrum, Christi sanctissima virgo,
Agnes quae meritis inmaculata manes,
sic tibi conplacuit hodiernum ducere tempus,
ut mihi inexpletam distribuisses opem
nec dare nunc dominae modulamina dulcia linguae,
cui dum verba refers pascitur ore tuo.
Abstinuisse cibis etiam vos ipse probavi
et quasi pro vobis est mihi facta fames.
Audio, somnus iners radiantes pressit ocellos.
An nimias noctes anticipare volis
cui non sufficiant haec tempora longa quietis,
cum prope nox teneat quod duplicata dies ?
Nubila cuncta tegunt, nec luna nec astra videntur ;
si sis laeta animo, me nebulae fugiunt.
Gaudia vera colat quae nos haec scribere jussit
et tecum faveat ducta sub arce poli.

ITEM ALIUD AD EANDEM

F11_6 Mater honore mihi, soror autem dulcis amore,

2 quam pietate, fide, pectore, corde colo,
3 caelesti affectu, non crimine corporis ullo,
4 non caro, sed hoc quod spiritus optat amo.
5 Testis adest Christus, Petro Pauloque ministris,
6 cumque piis sociis sancta Maria videt,
7 te mihi non aliis oculis animoque fuisse,
8 quam soror ex utero tu Titiana fores,
9 ac si uno partu mater Radegundis utrosque,
10 visceribus castis progenuisset, eram,
11 et tamquam pariter nos ubera cara beatae
12 pavissent uno lacte fluente duos.
13 Heu mea damna gemo, tenui ne forte susurro
14 impediant sensum noxia verba meum ;
15 sed tamen est animus simili me vivere voto,
16 si vos me dulci vultis amore coli.

ITEM ALIUD AD EANDEM

F11_7 v.1 Quae carae matri, quae dulci verba sorori
2 solus in absenti cordis amore loquar ?
3 Quas locus excludit mens anxia voce requirit
4 et simul ut videat per pia vota rogat.
5 Te peto, cara soror, matri pietate benigna
6 quod minus inpendi tu famulare velis.
7 Illa decens tecum longo mihi vivat in aevo
8 et tribus in Christo sit precor una salus.
9 Nos neque nunc praesens nec vita futura sequestret,
10 sed tegat una salus et ferat una dies.
11 Hic tamen, ut cupio, vos tempora longa reservent,
12 ut soror et mater sit mihi certa quies.

ITEM ALIUD AD EANDEM

F11_8 v.1 Accessit votis sors jucundissima nostris,
2 dum meruere meae sumere dona preces.
3 Profecit mihimet potius cibus ille sororum :
4 has satias epulis, me pietate foves.
5 Qua probitate micans partes conponis utrasque !
6 Me recreas animo has saturando cibo.
7 Pascunt membra dapes, animam dilectio nutrit :
8 quae, cui plus opus es, dulcior esca venis.
9 Audiat Omnipotens et te pia vota petentem,
10 ut tibi perpetuos fundat in ore cibos.
11 Saecula longa simul cum matre superstite vernes
12 et vestro freno stet chorus ille Deo.

ITEM AD EANDEM PRO EULOGIIS TRANSMISSIS

F11_9 v.1 Sollicita pietate jubes cognoscere semper
2 qualiter hic epulis te tribuente fover.
3 Haec quoque prima fuit hodiernae copia cenae :
4 quod mihi perfuso melle dedistis holus ;
5 nec semel aut itemm, sed terque quaterque cucurrit,
6 cujus me poterat pascere solus odor.
7 Portitor ad tantos missus non sufficit unus ;
8 lassarunt totiens qui rediere pedes.
9 Praeterea venit missus cum collibus altis :
10 undique carnali monte superbus apex,
11 deliciis cinctus quas terra vel unda ministrat ;
12 conpositus epulis hortulus intus erat.
13 Haec ego nunc avidus superavi cuncta gulosus :

14 et mons et hortus ventre tenetur iners.
15 Singula nec refero, quia me tua munera vincunt :
16 ad caelos victrix et super astra voles.

ITEM ALIUD DE EADEM RE

F11_10 v.1 Multiplices epulae concurrunt undique fusae ;
2 quid prius excipiam, me bonus error habet.
3 Carnea dona tumens argentea gavata perfert,
4 quo nimium pingui jure natabat holus.
5 Marmoreus defert discus quod gignitur hortis,
6 quo mihi mellitus fluxit in ore sapor.
7 Intumuit pullis vitreo scutella rotatu,
8 subductis pinnis quam grave pondus habens !
9 Plurima de pictis concurrunt poma canistris,
10 quorum blandifluus me saturavit odor.
11 Olla nigella nimis dat candida pocula lactis
12 atque superba venit quae placitura fuit.
13 Haec dominae matri famulans, haec munera natae
14 vinctus amore pio tertius ipse loquar.

ITEM ALIUD DE FLORIBUS

F11_11 v.1 Respice delicias, felix conviva, beatas,
2 quas prius ornat odor quam probet ipse sapor.
3 Molliter adridet rutilantum copia florum ;
4 vix tot campus habet quot modo mensa rosas,
5 albent purpureis ubi lactea lilia blattis
6 certatimque novo flagrat odore locus.
7 Insultant epulae stillanti germine fultae ;
8 quod mantile solet, cur rosa pulchra tegit ?
9 Conplacuit melius sine textile tegmine mensa,
10 munere quam vario suavis obumbrat odor ;
11 enituit paries viridi pendente corymbo ;
12 quae loca calcis habet, huc rosa pressa rubet.
13 Ubertas rerum tanta est, ut flore sereno
14 mollia sub tectis prata virere putes.
15 Si fugitiva placent, quae tam cito lapsa recedunt,
16 invitent epulae nos, paradise, tuae.
17 Daedalicis manibus nituit textura sororis ;
18 tantum digna fuit mater habere decus.

ITEM ALIUD PRO EULOGIIS

F11_12 v.1 Munera direxi, sed non mea, crede fatenti :
2 ad te quae veniunt sunt tua dona magis.
3 Melle superfusas cunctorum porrigis escas,
4 cujus ab ore pio dulcia mella fluunt.
5 Copia quanta mihi maneat de munere vestro
6 credite, dum spargit jam gula victa cibos.
7 Sed mihi da veniam, venerando corde benigna :
8 quod praesumpsit amor sit veniale mihi.
9 Nunc Christum pro me chorus ille verendus adoret,
10 ne peccatorem me mea culpa gravet.

ITEM ALIUD PRO CASTANEIS

F11_13 v.1 Ista meis manibus fiscella est vimine texta :
2 credite mi, carae, mater et alma soror ;
3 et quae rura ferunt, hic rustica dona ministro,
4 castaneas molles, quas dedit arbor agris.

ITEM ALIUD PRO LACTE

F11_14
Aspexi digitos per lactea munera fixos,
  et stat picta manus hic ubi crama rapis.
Dic, rogo, quis teneros sic sculpere conpulit ungues ?
  Daedalus an vobis doctor in arte fuit ?
O venerandus amor cujus faciente rapina
  subtracta specie venit imago mihi !
Spes fuit, haec quoniam tenui se tegmine rupit :
  nam neque sic habuit pars mihi parva dari.
Haec facias longos Domino tribuente per annos,
  in hac luce simul matre manente diu.

ITEM ALIUD PRO LACTE

F11_15
Quid tam dulce darent mihimet materque sororque,
  quam modo quod tribuunt congrue lactis opem,
sicut apostolico praecepit dogmate Paulus,
  cum infirmis animis lac jubet ipse dari ?
Sollicitam mentem geritis de nomine nostro :
  de vobis semper sit pia cura Deo.

ITEM ALIUD PRO PRANDIO

F11_16
Nescivi, fateor, mihi prandia lassa parari :
  sic animo merear posse placere tuo ;
nec poterant aliqui vultu me avellere vestro,
  si non artificis fraus latuisset inops.
Quis mihi det reliquas epulas, ubi voce fideli
  delicias animae te loquor esse meae ?
A vobis absens colui jejunia prandens,
  nec sine te poterat me saturare cibus.
Pro summis epulis avido tua lingua fuisset,
  replessent animum dulcia verba meum.
Ordine sed verso medicus fera vulnera gignit
  et fallax artem decipiendo probat.
Quem numquam saturat quicquid mare, terra ministrat,
  credebat solo me saturare meo.
Sed modo da veniam, quaeso, pietate parata,
  alterius facinus ne mihi constet onus.

ITEM ALIUD PRO MUNERE SUO

F11_17
Conposui propriis manibus hoc munus amoris,
  sed tibi vel dominae sit rogo dulce meae,
quamvis exiguo videantur inepta paratu :
  crescant affectu quae modo parva fero.
Si bene perpendas, apud omnes semper amantes
  muneribus parvis gratia major inest.

ITEM ALIUD PRO PRUNELLIS

F11_18
Transmissas epulas, quae pruna nigella vocantur,
  ne rogo despicias, quae mihi silva dedit.
Si modo dignaris silvestria sumere poma,
  unde placere queam dat meliora Deus.
Hoc quoque non metuas quod ramo umbrante pependit
  non tellus fungos, sed dedit arbor opes.
Non ego crudelis, qui matri incongrua praestem :
  ne dubites puros sumere fauce cibos.

ITEM PRO ALIIS DELICIIS ET LACTE

F11_19 v.1 Inter multiplices epulas jejunia mittis
2 atque meos animos plura videndo cremas.
3 Respiciunt oculi medicus quod non jubet uti,
4 et manus illa vetat quod gula nostra rogat.
5 Attamen ante aliud cum lactis opima ministras,
6 muneribus vincis regia dona tuis.
7 Nunc cum matre pia gaudens soror esto, precamur
8 nam nos laetitiae mensa benigna tenet.

ITEM PRO OUIS ET PRUNIS

F11_20 v.1 Hinc me deliciis, illinc me pascitis herbis,
2 hinc ova occurrunt, hinc mihi pruna datur.
3 Candida dona simul praebentur et inde nigella :
4 ventre utinam pax sit sic variante cibo !
5 Me geminis ovis jussistis sero cibari ;
6 vobis vera loquor : quattuor ipse bibi.
7 Atque utinam merear cunctis parere diebus
8 sic animo, ceu nunc hoc gula jussa facit.

ITEM DE ABSENTIA SUA

F11_21 v.1 Si me non nimium pluviatilis aura vetaret,
2 dum nesciretis, vos repetisset amans.
3 Nec volo nunc absens una detenter ut hora,
4 cum mea tunc lux est quando videtur amans.

DE CONVIVIO SUO

F11_22 v.1 Per pietatis opus, per qui pius imperat astris,
2 per quod mater amat, frater et ipse cupit,
3 ut, dum nos escam capimus, quodcumque loquaris
4 quod si tu facias, bis satiabor ego.

ITEM DE EADEM RE

5 Delicis variis tumido me ventre tetendi,
6 omnia sumendo : lac olus ova butur.
7 Nunc instructa novis epulis mihi fercula dantur,
8 et permixta simul dulcius esca placet.
9 Nam cum lacte mihi posuerunt inde buturum :
10 unde prius fuerat, huc revocatur adeps.

ITEM UERSUS IN CONVIVIO FACTOS

F11_23 v.1 Inter delicias varias mixtumque saporem
2 dum dormitarem dumque cibarer ego
3 (os aperiebam, claudebam rursus ocellos
4 et manducabam somnia plura videns),
5 confusos animos habui, mihi credite, carae,
6 nec valui facile libera verba dare.
7 Non digitis poteram, calamo neque pingere versus,
8 fecerat incertas ebria Musa manus.
9 Nam mihi vel reliquis sic vina bibentibus apta
10 ipsa videbatur mensa natare mero.
11 Nunc tamen, ut potui, matri pariterque sorori
12 alloquio dulci carmina parva dedi.
13 Etsi me somnus multis inpugnat habenis,
14 haec dubitante manu scribere traxit amor.

ITEM DE EADEM RE

15 Blanda magistra suum verbis recreavit et escis
16 et satiat vario deliciante joco.

ITEM DE MUNERE SUO

F11_24
Si non conplestis quod hic conpleta vocatur,
haec, rogo suppliciter, suscipe, sume libens.
Nec parva spernas : nam si mea vota requiras,
munus in angusto cernitur amplus amor.

AD EASDEM DE ITINERE SUO

F11_25
Casibus innumeris hominum momenta rotantur
instabilique gradu pendula vita meat.
Ipsa futurarum titubans mens anxia rerum
ventura ignorat quid sibi lux pariat.
Nam me digressum a vobis Eomundus amator
illa suscepit qua bonitate solet.
Hinc citus excurrens Cariacae devehor aulae ;
Tincillacensi perferor inde loco.
Hinc sacer antistes rapuit me Domitianus,
ad sancti Albini gaudia festa trahens.
Inde relaxatus, per plura pericula fessum
puppe sub exigua fluctus et imber agit
quo gravis incumbens Aquilo subverterat amnem
et male curvatos extulit unda sinus ;
nec sua commotos capiebant litora fluctus :
invadunt terras aequora fusa novas.
Pascua rura nemus segetes viburna salictum
viribus iratis una rapina tenet.
Huc mihi commisso per confraga murmura ponti
flatibus horrificis laxa fremebat hiemps
surgebatque cadens per aquosa cacumina puppis,
ascendens liquidas monte vagante vias ;
quo rate suspensa modo nubila nauta tenebat,
gurgite subducto rursus ad arva redit.
Fluctibus infestis pelagi spumante procella
assidue rapidas prora bibebat aquas ;
aequora lambebant inimica pace carinam,
tristius amplexu nos nocitura suo.
Sed mora nulla vetat varias memorare querellas
post referenda simul murmura corde tego.
Hoc mihi praecipue divina potentia praestet,
ut cito felices vos revidere queam.

ITEM ALIUD

F11_26
Passim stricta riget glacies concreta pruina
nec levat adflictas flexilis herba comas.
Terra jacet crustata gelu sub cortice duro,
mollis et arboreas nix tegit alta comas.
Proflua crustatum struxerunt flumina murum
et densata gravem vestiit unda cutem.
Mole sua frenantur aquae, se lympha ligavit,
obice sub proprio vix sibi praebet iter.
Fluminibus mediis nata est cristallina ripa,
nec cupimus subter, nec super itur iter.
Asperius tumuit glacies Aquilone fremente :
cui dabit illa viam quae sibi pugnat aqua ?
Sed si concipitur nunc spiritus ille caloris,
qui tum in principio perferebatur aquis,
assiduis precibus si flectitis Omnipotentem,
et mihi, ceu cupitis, prosperiora datis.

Nam vobis parere animo quodcumque jubetur
posse utinam sic sit quam mihi velle placet !